

România literară

Congresul XI
Din Raportul Comitetului Central
prezentat de tovarășul
NICOLAE CEAUȘESCU

(Paginile 12, 13, 14)

PROFIL DE NOUĂ EPOCĂ

SENTIMENTUL de a trăi Istoria în act și în perspectivă n-a fost niciodată mai vibrant ca în aceste zile de măreață afirmare a celei mai avansate concepții despre lume și societate, de plenară expresie a unității întregului popor în jurul partidului și omului din fruntea conducerii sale, totodată de amplă manifestare a solidarității internaționaliste. Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român se impune astfel cu proporții de eveniment atât în istoria noastră, cit și în istoria mișcării comuniste și muncitorești, a luptei pentru progres din lumea întreagă.

Prin documentele sale supuse câteva luni dezbaterii comuniștilor, întregului popor: primul Program al Partidului Comunist Român și Directivele privind dezvoltarea economico-socială a României în anii 1976—1980 și, în perspectivă, până în 1990, prin Raportul Comitetului Central prezentat în prima zi a lucrărilor de către tovarășul Nicolae Ceaușescu și, apoi, prin discuțiile în plen și în cele 12 secțiuni, Congresul al XI-lea s-a înscris în analele contemporaneității ca un fenomen multiplu semnificativ, catalizator de forță teoretică și capacitate practică.

În complexitatea tot mai mare a sarcinilor pe care le pune problematica social-economică, într-o lume aflată în structurală transformare, cu atât mai intens într-o țară în plină ascensiune a revoluției socialiste, documentele și lucrările actualului congres al Partidului Comunist Român capătă o dimensiune și o valoare caracteristice. Sintetizând tot ceea ce s-a acumulat ca experiență în viața propriei noastre țări, în teoria și practica edificării noul orindui sub semnul socialismului victorios, avangarda clasei noastre muncitoare înscrie o însemnată contribuție în aria largă a marxism-leninismului creator de pe toate meridianele globului. Mesajele partidelor frățesti, ale celorlalte organisme politice progresiste și democratice din atâtea țări ale lumii o confirmă, marcind stima lor pentru călăuzitorul și organizatorul politicii interne și internaționale a României socialiste.

Așa cum a spus tovarășul Ceaușescu în preambulul Raportului, Congresul are loc în condițiile cind pe plan internațional se produc profunde transformări, se intensifică lupta popoarelor împotriva politicii imperialiste de forță și dictat, pentru o lume mai bună și mai dreaptă. În acest context, capătă cu atât mai mult relief însemnătatea epocală istorică a Congresului XI, avind în centrul atenției lui primul Program al Partidului Comunist Român, carta sa ideologică fundamentală, programul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și al înaintării patriei noastre spre comunism; program însoțit de Directivele privind dezvoltarea social-economică a țării până în pragul mileniului al treilea.

Acuitatea privirii în viitor, hrănită din profunditatea analizei științifice a două milenii de istorie, potențată de mersul ascendent al revoluției din aceste trei decenii de după Eliberare, viziunea de ansamblu, dar cu precizia de arhitect a tuturor arcadelor și coloanelor edificiului în dezvoltarea lui armonioasă în deceniile ce urmează — iată ce a conturat profilul noii epoci a cărei imagine poporul român o îmbrățișează astăzi cu certitudine realizărilor de mine.

Viitorul — un viitor strălucit — trăit în conștiința vie a prezentului pulsind intens pe spirala progresului, al unui progres de esență și perspectivă autentic revoluționare, innobilat, adică, de cea mai eflorescentă dinamică a umanismului contemporan — iată parametrii de istorică certitudine în făurirea destinului pe treptele căruia am și pășit odată cu tot ceea ce sintetizează și promovează Congresul al XI-lea. El poartă sigiliul ardent al celui mai încercat, a-tot-reprezentativ, detașament a ceea ce concretizează mai exemplar voința de a fi noi înșine pe drumul-înainte al umanității: Partidul Comunist Român.

Al partidului care, avind în frunte pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, intrupează geniul revoluției creatoare al istoriei contemporane românești.

George Ivașcu

Viitorul aparține societății în care fiecare națiune va fi stăpînă pe destinele sale, în care popoarele vor conlucra în mod pașnic în scopul progresului economico-social al fiecăruia, al dezvoltării civilizației universale.

Se poate spune că este pentru prima dată cind partidul nostru dispune de un document care sintetizează viața și lupta de două milenii a poporului român, activitatea maselor populare, a forțelor progresiste, a mișcării revoluționare, istoria însăși a partidului. Iată de ce, pe drept cuvint, Programul este considerat Carta teoretică, ideologică și politică a partidului, documentul de bază care dă răspuns celor mai complexe probleme ale muncii și luptei poporului și partidului nostru, ale perspectivelor dezvoltării viitoare a țării. Iată de ce, pe drept cuvint, se poate spune că Programul constituie expresia marxismului creator în România.

NICOLAE CEAUȘESCU

România literară

COLEGIUL :

Zaharia Stancu, președinte al Uniunii Scriitorilor, Ana Blandiana, Șerban Cioculescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Ion Horea, Nicolae Manolescu, Darie Novăceanu.

DIRECTOR : George Ivașcu, Redactor șef adjunct : G. Dimisianu, Secretar general de redacție : Roger Câmpăneanu.

Din 7 în 7 zile Înalt prestigiu internațional

ZILELE DE ISTORIE pe care le trăim datorită marelui eveniment, Congresul al XI-lea al Partidului, au pus din nou și mai puternic în lumină coordonatele majore ale politicii generale a României socialiste. Vom sublinia, aici, aspectele relațiilor internaționale, așa cum rezultă ele din Raportul Comitetului Central prezentat luni, 25 noiembrie 1974, în sesiunea inaugurată a Congresului, de tovarășul Nicolae Ceaușescu.

De la primele sale cuvinte, Secretarul general al Partidului a ținut să arate marea bucurie pe care o resimte întregul popor român de a saluta prezența la Congres a unui număr atât de important de prieteni veniți din țări străine — 137 delegații din 102 state. Participarea aceasta și mesajele de salut sint o nouă și pregnantă dovadă a prestigiului major de care se bucură, pretutindeni, România socialistă, Partidul Comunist Român și eminentul său conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Așa cum se știe și cum a fost, în repetate rânduri, subliniat în nenumărate ziare și transmisiuni ale posturilor de radio și televiziune, activitatea României pe plan internațional a urmărit promovarea consecventă a politicii de pace și colaborare, de dezvoltare a relațiilor cu toate statele lumii, de sporire a contribuției noastre la inaugurarea cursului nou spre destindere. Datorită acestei politici, — se arată, cu satisfacție, în Raportul prezentat Congresului — țara noastră întreține astăzi relații diplomatice cu 119 state și dezvoltă legături economice și de cooperare cu aproape 130 de state. România și-a cucerit, astfel, prietenii pe toate continentele, iar politica ei de pace și cooperare se bucură de stima și prețuirea popoarelor de pe toate meridianele.

PE PRIMUL PLAN al activității sale internaționale, statul român pune dezvoltarea relațiilor de colaborare cu toate țările socialiste, fapt ce corespunde intereselor poporului român și intereselor celorlalte popoare care edifică noua orinduire, precum și cauzei generale a socialismului și păcii. Raportul menționează, în termeni esențiali, evoluția general pozitivă a relațiilor noastre de colaborare multilaterală cu țările în curs de dezvoltare, cu toate țările lumii, în interesul progresului, destinderii și al păcii internaționale. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a reliefat, cu fermitate, hotărârea poporului român de a acționa, și în viitor, pentru colaborarea cu toate statele, în spiritul principiului coexistenței pașnice, considerând că această poziție răspunde intereselor reciproce și tendinței de orientare către pace. La baza relațiilor cu toate statele, România socialistă așază principiile egalității depline în drepturi, ale respectului independenței și suveranității naționale, neamsecului în treburile interne, avantajului reciproc. Aceste principii sint întărite prin declarația limpede privind renunțarea la forță și la amenințarea cu forță, prin respectarea dreptului fiecărui popor de a-și hotărî calea dezvoltării sociale și economice în conformitate cu propriile sale interese, fără nici un amestec din afară. Numai astfel se poate defini dreptul fiecărui popor la viață liberă și independentă.

IN TERMENI ce vor intra în antologia gândirii politice, Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu a pus, cu putere, în evidență necesitatea soluționării tuturor problemelor internaționale pe baza egalității în drepturi, cu participarea tuturor statelor, necesitatea instaurării unei noi ordini economice și politice mondiale, a democratizării relațiilor internaționale, a elaborării unor noi norme de drept internațional, corespunzătoare schimbărilor produse în lume. Desigur, toate aceste idei vor avea un foarte larg ecou internațional și vor forma obiectul unor binemeritate comentarii, ca una din cele mai ferice și substanțiale contribuții la pacea și cooperarea mondială, la destinderea atmosferei internaționale și cimentarea relațiilor prietenești între statele.

CU SATISFACȚIE LEGITIMĂ am putut constata că enunțarea acestor creații de idei în incinta istoricului nostru forum al comuniștilor a coincis cu adoptarea, prin consens, de către Comitetul juridic al Adunării Generale O.N.U. a DEFINIȚIEI AGRESIUNII. România, stat ce militează neabătut, de o jumătate de veac, pentru adoptarea și aplicarea acestei definiții în relațiile internaționale, salută în mod deosebit consensul Comitetului juridic al Organizației Națiunilor Unite. Intră, astfel, cu putere, în relațiile internaționale, un factor nou de încredere și destindere. Notăm din textul documentului adoptat la O.N.U. : „agresiunea este cea mai gravă și mai periculoasă formă a folosirii ilegale a forței armate de către un stat împotriva suveranității, integrității teritoriale sau independenței politice a unui alt stat sau în orice alt mod incompatibil cu Carta Națiunilor Unite. Acte de agresiune sint considerate invadarea teritoriului unui stat, bombardarea sa, blocada porturilor sale, folosirea forțelor armate ale unui stat care sint staționate pe teritoriul altui stat cu acordul statului-gazdă, contrar condițiilor prevăzute în acord, săvârșirea de acte de forță armată prin intermediul mercenarilor”. România, cu mindrie înscrisă în rândul celor 35 de state care au recomandat definiția agresiunii, consideră adoptarea ei ca pe o fericită expresie a voinței popoarelor de a se asigura pacea și prosperitatea în lume.

Cronicar

Sub semnul Congresului XI

„Partid iubit, inima noastră și versul”

● Luni, 25 noiembrie 1974, Uniunea Scriitorilor și Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al Municipiului București au organizat la Teatrul Mic spectacolul omagial „Partid iubit, inima noastră și versul”. După cuvântul lui Amza Săceanu, președintele Comitetului de cultură și educație socialistă al Municipiului București, și al lui Alexandru Tănase, directorul Institutului de Filozofie al Academiei, au vorbit Nichita Stănescu, Eugen Simion, Marin Mincu, Paul Tutungiu și Dumitru Stancu. Menestrelul Tudor Gheorghe a susținut un recital din versurile poezilor contemporani. Numeroși actori ai Teatrului Mic au citit din creația contemporană poezii închinăte partidului și țării. Corul Societății „Muzica” a interpretat creații corale contemporane.

„Congresul partidului, Congresul națiunii”

● La Clubul Șantierului Naval Oltenița s-a desfășurat o șezătoare literară sub genericul „Congresul partidului, Congresul națiunii”. După cuvântul lui Ion Horea, cu privire la poezia militanță contemporană, au citit din lucrările lor membrii cenaclului literar „Al Sahia” din Oltenița : Doina Tușar, Adrian Bulan, Maria Cristea, Anisoara Ciobanu, Monica Dumitrache, Ion Constantin Popescu, Gh. Șerbulea și Ion Șalman. Au recitat apoi poezii patriotice proprii Mircea Dinescu, Ion Horea, Gheorghe Pituș și Alexandru Raicu. Rapsozul Mitică Dragon a cântat, acompaniat de ghitară, melodii pe versurile poeziilor lui Eminescu, „Ce-ți doresc eu ție dulce Românie” și „Din valurile vremii”.

„Flamuri pentru partid”

● Sub genericul „Flamuri pentru partid”, la Curtea de Argeș s-au desfășurat două întâlniri cu cititorii (la Liceul Vlaicu Vodă și la Liceul industrial pentru prelucrarea lemnului), la care au vorbit și citit din creațiile lor Matei Gavrili, Dumitru M. Ion, Dinu Flămând, Carolina Ilica, Nicolae Velea și Titus Vișeu.

La Casa Scriitorilor

● La Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” au avut loc sesiunile secțiilor de poezie și dramaturgie ale Asociației scriitorilor din București, condusă de secretarii birourilor de secție (Ștefan Augustin Doinaș și Mihnea Gheorghiu). Au fost discutate documentele Congresului al XI-lea al partidului și sarcinile ce revin scriitorilor în lumina acestor documente. Au luat parte la discuții Vlaicu Bârna, Constantin Chioralia, Aurelian Chivu, Ștefan Augustin Doinaș, Dan Deșliu, Ileana Mălăncioiu, Mircea Dinescu, Petre Strihan și Barbu Solă-

Viața literară

Program literar-artistic

● O serie de acțiuni pionierești au fost organizate în județele Bihor, Hunedoara și Ialomița, în cadrul cărora Irimie Străuș a citit din povestirile sale inspirate din copilăria tovarășului Nicolae Ceaușescu. La rîndul lor, pionierii au prezentat, în montaj literar-artistic, momente din biografia președintelui țării noastre, — pornind de la poezia lui Traian Lăncuș intitulată „Stejarul din Scornicești”. Aceste acțiuni au avut loc la : Școala generală nr. 2 și la Casa pionierilor din Oradea, la Căminul cultural din comuna Petria, la Liceul de educatoare și la Școala generală nr. 1 din Beiuș, la Casa de cultură din Petroșani, precum și la Școala generală nr. 3 din Slobozia.

Simpozion festiv

● Asociația scriitorilor din Timișoara a inițiat un simpozion festiv cu titlul „25 de ani de literatură nouă în Banat”. Referatele au fost susținute de Olimpia Șerban Berca, Traian Liviu Birăescu, Radu Ciobanu, Marcel Pop Corniș, Eugen Dorcescu, Anghel Dumbrăveanu, Șerban Foarță, Andrei A. Lillin, Alexandra Indrieș, Izsao Laszlo, Alexandru Jebelceanu, Endre Karoly, Măndies Gheorghe, Neboisa Popovici, Eduard Schneider, Mircea Șerbănescu, Nicolae Țiriac și Cornel Ungureanu. De asemenea Asociația scriitorilor din Timișoara a organizat șezători literare festive la Întreprinderea textilă Timiș, la Școala generală nr. 15, la Centrul școlar profesional tehnic, la Școala generală din Iașova. La aceste manifestări au fost prezenți Laurențiu Cerneț, Anghel Dumbrăveanu, George Drumur, Dușan Petrovici, Mircea Șerbănescu, Ion Velican și Damian Ureche.

Festival de poezie patriotică

● La Liceul „N. Bălcescu” din București, Asociația scriitorilor din București a organizat un festival de poezie patriotică. Au citit din poeziile lor : Valeriu Bucuroiu, Dan Deșliu, Mircea Dinescu, Petre Ghelmez, Mircea Micu, Fănuș Neagu, Gheorghe Pituș și Nichita Stănescu.

În cinstea celui de al XI-lea Congres al partidului, Teatrul TV a prezentat marți, 26 noiembrie 1974, premiera spectacolului cu piesa Sperața nu moare în zori de Romulus Guga. Adaptarea pentru televiziune și regia artistică : Nae Cosmescu.

Calendar

● 27.XI.1764 — s-a născut Naum Rămniceanu (m. probabil 1839).
● 27.XI.1884 — s-a născut Vasile Voiculescu (se împlinesc 90 de ani, m. 1963).
● 27.XI.1885 — s-a născut Liviu Rebreanu (m. 1944).
● 27.XI.1924 — s-a născut Nina Cassian.
● 27.XI.1940 — a murit N. Iorga (n. 1871).
● 27.XI.1973 — a murit Fanu Duțulescu (n. 1896).
● 27.XI.1818 — s-a născut Aron Pumnul (m. 1866).
● 28.XI.1874 — s-a născut Jean Bart (se împlinesc 100 ani, Eugeniu P. Botez, m. 1933).
● 28.XI.1919 — s-a născut Cornel Regman.
● 29 XI — împlinește 60 de ani (n. 1914) Ștefan Crudu.
● 30.XI.1934 — a murit Cincinat Pavelescu (se împlinesc 40 ani, n. 1872).
● 30.XI.1874 — s-a născut Paul Zarifopol (se împlinesc 100 ani, m. 1934).
● Sfârșitul lunii noiembrie — se împlinesc 30 de ani de la apariția

(1944) revistei „Orizont”, editată de Sașa Pană.
● Decembrie — se împlinesc 100 de ani de la nașterea (872 ? 874 ?) filosofului musulman Mohamed Abu Nasr Al-Farabi (m. 950).
● Decembrie — se împlinesc 100 de ani de la moartea (874) filosofului arab Abu Jusuf Al-Kindi (n. 790).
● Decembrie — se împlinesc 225 de ani de la nașterea (1749) cărturarului Ioan Piuaru-Molnar (m. 1815).
● Decembrie — se împlinesc 100 de ani de la nașterea (1874) scriitorului slovac Ianko Jesensky (m. 1945).
● Decembrie — se împlinesc 25 de ani de la apariția (1949, la Cluj) a revistei „Almanahul literar”.
● 1 decembrie 1882 — s-a născut George (Giorgio) Pascu (m. 1949).
● 1/13 decembrie 1882 — s-a născut Ecaterina Pitiș (m. 1963).
● 1 decembrie — se împlinesc 85 de ani de la nașterea (1889) lui A. Dominic (m. 1942).
● 1 decembrie 1892 — s-a născut Cezar Petrescu (m. 1961).

Șantier

Șerban Cioculescu

a predat Editurii Eminescu volumul de Memorii, cuprinzând atît capitolele publicate în revista „Flacăra”, cit și o serie de inedite.

Radu Boureanu

are sub tipar, la Editura Meridiane, o amplă monografie Hans Holbein. A încredințat Editurii Minerva al treilea volum de Scrieri, cuprinzînd romanele sale (Viața Spătarului Millescu, Ceașca etc.) Lucrarea, pentru Editura Meridiane, la tălmăcirea Sonetelor lui Michelangelo ce va apărea în ediție bilingvă, și la eseul memorial Văzuți în oglinda timpului, ce va fi predat Editurii Eminescu. Totodată, continuă romanul Cînd pădurile veneau pe ape.

G. Tomozei

a încredințat Editurii Cartea Românească volumul de poeme Nausikaa, iar Editurii Minerva, pentru colecția „Meșterul Manole”, o ediție din Cele mai frumoase poezii populare românești. Este pe cale de a termina o nouă versiune, integrală, a Sonetelor lui Shakespeare.

Ion Băieșu

a terminat trei comedii în cîte un act (Experimentul, Puterea dragostei și Escroci în aer liber), cu supratitlul comun La modul propriu, — pe care le va încredința, pentru un singur spectacol, Teatrului Național din București. A încheiat, de asemenea, piesa în trei acte Fantomiada. Lucrează la un volum de proză umoristică, Opera ruptă cu dinții, pe care îl va preda Editurii Eminescu.

MĂRTURIE

VENIM în fața Congresului, încărcăți de bogăția patrimoniului pe care arta și literatura din ultimele trei decenii au realizat-o în numele socialismului victorios pe acest pământ. Venim în fața Congresului, conștienți de răspunderea pe care oamenii de litere și artă, de azi, și-o asumă, în numele Cartei programatice a comuniștilor, pentru ziua de mâine. Venim în fața Congresului, înnoșiți de înalte semnificații pe care le capătă, în numele viitorului, cel de al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român. Venim în fața Congresului, vibrând de recunoștință pentru cel care a fost merit de istorie să determine, cu gindul și faptele sale, înaintarea României spre comunism.

Am fost chemați să ne dăruim talentul și măiestria cu care sintem înzestrați unei arte închinată poporului, cauzei socialismului și comunismului în patria noastră — noi am răspuns acestei chemări! Ni s-a dat sarcina să facem din arta noastră un mijloc de perfecționare continuă a societății și a omului, de afirmare a dreptății și echității sociale, a modului de muncă și de viață socialistă și comunistă — noi ne-am străduit să îndeplinim această sarcină! Partidul ne-a cerut să făurim o artă și o literatură de înaltă ținută umanistă, bogată în idei și sentimente nobile, contribuind astfel la continua înflorire a vieții spirituale a poporului nostru — noi am socotit această cerință ca pe însăși justificarea actului nostru de creație, pentru acum și pentru totdeauna!

AU FOST sarcini tulburătoare și grave, care au solicitat din plin conștiințele noastre și care au supus gindirea noastră creatoare la transformări fundamentale. Temeiul ne-a fost însă totdeauna, și va continua să ne fie, însăși filosofia în permanentă mișcare dialectică, după care se conduce Partidul Comunist Român. Și cînd se va încerca peste timp sinteza esențializată a acestei epoci, pentru enciclopediile și istoriile viitoare, se va vedea că literatura și arta României contemporane cu noi s-au definit ca parte integrantă a fluxului tuturor etapelor revoluționare pe care le-a cunoscut țara. Dovada se află personificată în toate acele valori de scriitori și pictori, de sculptori și compozitori cărora le-a fost suficient treizeci de ani de creație, ca să merite dreptul de a fi denumiți clasici ai artei și literaturii socialiste. Dovada stă în însăși circulația peste hotare a acestor valori, adăos de nouă și activă strălucire la prestigiul de care se bucură azi România în lume. Este partea noastră de mărturie, pentru posteritate, despre ce a însemnat edificarea socialismului în România în aceste trei decenii, dar și partea noastră de contribuție la tezaurul culturii universale, cu tot ce avem specific românesc.

Și dacă România sună astăzi mîndru în lume, dacă chipurile de azi ale României nici nu suportă comparație cu înfățișarea ei din trecut, și dacă la fel de incomparabile sînt virtuțile omului în socialism, calitățile sale morale, toate acestea se datorează în bună măsură și influenței pe care vreme de trei decenii arta și literatura au exercitat-o asupra lor. După cum, adevăr al adevărilor este că România își apără libertatea și independența nu numai dacă se organizează ca forță industrială și economică, indestructibilă, ci și, în aceeași măsură, prin forța cu care geniul limbii românești și geniul artei românești vor ține cu sfințenie la conștiința lor de sine și nu se vor trăda niciodată.

Documentele de bază ale Congresului sînt o cheazășie că acest adevăr al adevărilor supreme, fără de care nu se poate păstra ființa noastră națională, se constituie ca o cheie de boltă a României de mâine.

Fiindcă la ora la care omenirea de dincolo de noi este sfîșiată de contradicții multiple și se confruntă cu probleme de extremă dificultate, iată că Partidul Comunist Român programează, cu luciditate și înțelepciune, dezvoltarea țării pe durata întregului sfîrșit de veac. La ora la care spaima de viitor derutează destule cîrmuiri de state, iar ucenicii vrăjitorului se văd incapabili să mai stăpînească imprevizibilul întoarcerii științei împotriva lor, iată că Partidul Comunist Român își ia știința drept aliat pentru vastele sale planuri de îmbunătățire a condiției umane și cultivă în oameni credința că visul omenirii de asaltare a cerurilor, adică comunismul, este pe cale de a deveni certitudine. La ora la care pe alte meridiane ale pămîntului spolierea nemiloasă a omului și reducerea lui la funcția de simplu robot social, anarhismul și negarea valorilor, ofensiva deșănțată împotriva drepturilor elementare ale omului

și condamnarea unor popoare la un nou colonialism sînt legi de căpătîi ale unei societăți bolnave de propria sa structură, iată că Partidul Comunist Român impune primatul umanismului revoluționar ca pe condiția însăși a dispariției oricăror deosebiri de clasă și inegalități naționale, iar personalității umane îl oferă toate posibilitățile pentru o dezvoltare multilaterală. La ora la care unele culturi străine trec prin stări de criză acută, sub semnul teoretizării absurdului existenței și al invaziei celui mai negru pesimism despre rostul artei și literaturii, iată că Partidul Comunist Român, reafirmîndu-și încrederea în arta și literatura din țara noastră, le conferă un destin de adevărată afirmare plenară.

IN ordinea filosofică a lumii, Partidul Comunist Român probează cu fermitate că numai materialismul dialectic și istoric aplicat la condițiile proprii fiecărei țări este fecund și realist. În ordinea istorică a lumii, Partidul Comunist Român respinge orice atribut al forței sau al amenințării cu forța ca argumente ale relațiilor dintre state. În ordinea ideologică a lumii, Partidul Comunist Român legitimează umanismul socialist ca pe trăsătura esențială a noii civilizații care se naște sub ochii noștri. În ordinea spirituală a lumii, Partidul Comunist Român își onorează scriitorii și artiștii cu imputernicirea de ajutoare de nădejde ale sale. În ordinea morală a lumii, Partidul Comunist Român consacră cel dintîi, ca pe o lege de neclintit, principiul eticii și echității socialiste.

Asta nu înseamnă că se tinde spre o egalizare utoptică sau că vor dispărea dintre noi nevoia de mai mult și nevoia de mai bine, nici că fericirea va veni de la sine, în chip magic, sau că ne vom purifica în asemenea măsură încît să devenim simple abstracțiuni biologice în slujba unor mașini electronizate pînă la exces, dominante peste gindirea și conștiința omului. Nu! Fiindcă marea, covârșitoarea importanță a documentelor de bază ale Congresului constă tocmai în acea sumă de legități care fac din om factorul a toate stăpin și creator, spiritul vitalist al mergerii înainte, exploratorul îndrăzneț al noului, expresia cutezătoare a revoluției, nicidecum mulțumită de stadiul pe care îl atinge la un moment dat.

Firește că nu va fi prea ușor, firește că vor fi destule opreliști de învins. Opreliști atît dinlăuntrul nostru, doar fiind bine știut că mereu o parte din noi rămîne cu ceva în urma revoluției, cît și din afara noastră.

Dar marii noștri înaintași nu ne-au lăsat drept moștenire numai creșterea limbii românești și a patriei cinstite, numai perpetuarea albastrului de Voroneț și a cîntecului de la începutul mitologiei românești, ci, deopotrivă, și exemplul vieții lor de dăruire, uneori pînă la sacrificiu, pentru libertatea și independența acestei țări, pentru cauza de dreptate socială a celor mulți. Cu ce față, atunci, și cu ce liniște a conștiințelor noastre, ne-am supune judecării viitorului, dacă am ignora această lege inexorabilă a istoriei, care ne obligă să îmbogățim lecția înaintașilor cu conținutul legităților socialiste? Dacă ei s-au dovedit a fi suflate în suflatul acestui neam și coloane ale trăinicieii lui peste secole, cum, altfel, să ne justificăm destinul și condiția de meșteri ai cuvîntului scris, ai culorii și ai muzicii, decît dăruindu-ne epocii de azi cu egală frenezie creatoare și cu nestrămutată credință în comunism?

E DREPT că toate acestea vin de la înaintași, dar la fel de drept este că ne vin nemijlocit și de la Omul care se adună cu cei mai mari ai trecutului în aceeași apoteoză și al cărui nume sună simplu — Nicolae Ceaușescu. Omul a cărui minte și inimă vibrează atît de intens pentru socialism și comunism, și pentru care este sigur că veacul va rămîne marcat de numele său — Nicolae Ceaușescu. Omul, și Bărbatul, și Cutezătorul, și Alesul între aleși dintre douăzeci de milioane, prin al cărui gînd și ale cărui fapte aceste douăzeci de milioane de români își văd demnitatea națională preschimbată în stemă de țară, iar viitorul și-l întrevăd cucerit numai cu el în frunte — Nicolae Ceaușescu.

Asa-l gîndesc toți oamenii de litere și artă din România, și așa, cu tot poporul, îl vor în fruntea Partidului Comunist Român, în fruntea Țării.

Laurențiu Fulga

Boris Caragea : MONUMENTUL VICTORIEI (Constanța)
(Lucrările de artă din acest număr fac parte din expoziția „Realizări în domeniul artei monumentale”, deschisă, la sala Dalles, în cinstea Congresului al XI-lea al partidului)

CÎNTEC DE ȚARĂ

Pe toate șuvoaiele ai venit la mine,
lapte, lumină de sîn,
sîn de cer, sîn de pămînt.
Nu mi-e rușine,
asemenea vechilor barzi,
Mamă să-ți spun,
pururi în mine,
pururi în tine sînt.

Toate istoriile,
toată pădurea pe care-o străbat,
spaima din veacuri, uimirile mele
sub cer înstelat,
toate încep de la tine,
fîntînă de taină,
și oricît amin,
copilul se-ntoarce, pe roata cea mare,
la tine, la sîn.

Maria Banuș

UNANIMITATE

DIN efervescența creatoare a lucrărilor celui de-al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român, acest eveniment istoric din viața patriei noastre socialiste se conturează, ca o uriașă realitate, binomul echivalenței între Partid și Popor. În forumul cel mai înalt al țării se dezvoltă, în aceste zile de intensă fervoare, cel mai uman și mai pasionant dialog. În vastă sală a Palatului Republicii răsună cuvintele încărcate de responsabilitate, dar și de profundă conștiință de propria valoare, de încredere în destinele luminoase, ale făuritorilor prezentului dezvoltării multilaterale și al trasării definitive a perspectivelor însoțitului viitor comunist. Se conturează, astfel, magnificul edificiu al României viitoare, însumare a tuturor energiilor creatoare, concentrate omogen și orientate de către partidul comunist. Vocile clare ale celor care vorbesc exprimă voința unanimă, mandatul încrederii milioanele de comuniști, milioanele de oameni ai muncii. Se exprimă plener unanimitatea în acceptarea Programului și Directivelor partidului, unanimitatea de gândire și de încredere în puterea covârșitoare a faptelor prezente și viitoare. Există expresia colectivă a unei voințe încordate, a acelei conștiințe novatoare care a permis transformarea radicală a societății și a omului. Toți vorbitorii exprimă dimensiunile rațiunii creatoare, elanul hotărâtor în actul construcției, pe care îl propulsează partidul. Există impresia de a se asculta rapoarte făcute și transmise direct de pe marile fronturi de luptă ale construcției și idealurilor, se aude, real, pulsația marilor ritmuri ale efortului conștient. Se atacă direct toate proble-

mele construcției, se sintetizează necesitățile, se definesc liniile de forță, se caută răspunsurile cele mai potrivite pentru desăvârșirea măreței edificării. Ideile care izvorăsc din vasta consultare comunistă sînt cel mai prețios minereu, cel mai perfect mortar la făurirea noii civilizații, pe care o caracterizează umanismul socialist, umanismul contemporaneității românești.

În înaltul forum, comuniștii, dezbătînd programul de dezvoltare a țării, dezbătînd implicit politica partidului, exponenții cel mai fidel al intereselor întregului popor, organismul neabătut revoluționar, care și-a însușit năzuințele și visurile întregii societăți românești.

Masiva participare internațională, a reprezentanților partidelor comuniste și progresiste din lumea întreagă, este o altă luminoasă demonstrație a vastei rezonanțe mondiale a politicii României socialiste, a partidului ei conducător.

Partidul este inima și mintea poporului întreg, care îi servește cu înfinită avînt unanim întreaga sa politică. Pentru că partidul se identifică, în cea mai omogenă fuziune și simbioză, cu cele mai profunde aspirații, cu cele mai înalte idealuri ale întregii comunități, trăind sub aceste albastre ceruri, între munte și mare, în cea mai armonică țară.

Partidul se identifică integral cu poporul românesc, se identifică și cu omul care îl sintetizează, acela pe care unanimitatea națiunii îl vrea drept călăuză pe drumurile vaste ale comunismului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Alexandru Balaci

Zoe Băicoianu, Dan Parocescu : HORTICULTURA (sticlă colorată, București)

Partid

Ne-ai învățat să pipăim lumina, să deslușim din rocă, fin, cristalul, numindu-ne români, să știe-o lume că sîntem și ce vrem și că trudim dînd sens amiezii, nume zilei duse, contururi clare anilor ce vin.

Ne-ai învățat să cutezăm pe drumul desțelenit de visurile-nalte, în care s-au înzăpezit eroii să fie veșnici mamele și pruncii, rotundă țara și stăpîină pe soartă și pe zare și pe țeluri,

Ne-ai învățat cum se cioplește stîncă să-i dăm cuvîntului întruchipare, ne-ai învățat rotirea după soare, și să iubim ne-ai învățat zidirea de praguri comuniste românești, ne-ai învățat să fim cum însuși ești.

Radu Selejan

N-am secrete

N-am secrete, spun deschis care-i locul meu sub soare : e acest tărîm de vis unde-i omenia-n floare.

N-am secrete : stau de-a pururi lingă oameni — om într-una — să nu cadă din azururi nici o aripă, nici una !

N-am secrete : de partid sînt legat prin mii de fire — Larg — larg inima-mi deschid crezul lui să îl respire.

N-am secrete : pîn-la moarte credincios îi voi rămîne — un soldat pe creste-nalte veghind vetrele bătrîne.

Szász János

Tînăra maturizare

M-A SURPRINS în mod deosebit de plăcut faptul că numeroși delegați la cel de-al XI-lea Congres al Partidului sînt oameni tineri, care s-au impus în meseriile pe care le practică și în viața obștească — în ultimul deceniu. Nimic mai firesc, dacă ne gîndim că tineretul comunist a fost și este prezent pe toate schelele țării, iar media de viață a muncitorilor din multe uzine moderne nu depășește douăzeci și cinci de ani. Nu odată, vorbind despre tineretul nostru, despre profilul său moral și calitățile sale deosebite — pomenim doar de entuziasm și dăruire. Puterea de a judeca lucrurile în profunzime, înțelepciunea și clarviziunea ne-am obișnuit să le trecem în seama vîrstelor mai înaintate. Nu încapă îndoială că scurgerea anilor aduce cu sine, dacă nu în toate cazurile, în majoritatea lor, o experiență demnă de fructificat și deschide orizonturi mai largi gîndirii. Cred însă că epocile de mari prefaceri, cum este cea pe care o trăim noi, grăbesc maturizarea. Pe marile șantiere și în uzine, în instituții, peste tot unde se muncеște, se gîndește și se creează numărul tinerilor cu răspunderi profesionale și obștești este impresionant. Nici odată nu i s-a acordat tineretului acestei țări atîta prețuire și încredere ca în ultimul deceniu. Și niciodată roadele muncii sale nu au fost atît de bogate. În istoria nouă a țării nu cunoșc și nu cred să fi existat momente cînd oamenii tineri să fi dat înapoi în fața răspunderilor, a greutăților de tot felul, să-și fi cruțat energiile. Educația comunistă, începută în familie și continuată în școli și la locurile de muncă, a sădit în generațiile tinere dragoste pentru țara de ieri, de azi și de mîine. Această dragoste a mijlocit o legătură firească și de nezdruccinat cu generațiile mai vechi, și va mijloci, într-o zi, legătura cu cei ce vin din urmă. Nu doar nevoia unui ciștig material îi îndeamnă azi pe tineri spre cele mai diverse meserii, ci și sentimentul datoriei, dorința lăudabilă de-a se ști integrați în rîndurile constructorilor socialismului. Azi nu se mai poate trăi în afara efortului comun, a intereselor unui întreg popor. Demn de remarcat este interesul consecvent pe care tineretul nostru îl acordă studierii documentelor de partid, politicii marxist-

leniniste a partidului și statului — ceea ce îl ajută în orientarea activității profesionale și obștești, în toate împrejurările importante, definitorii, prin care trece.

Toate acestea, cred, grăbesc maturizarea. Întîlnim tot mai des oameni abia trecuți de treizeci de ani, a căror biografie, fără a cuprinde nimic spectaculos, ci numai studiu și muncă, și răspunderi, și viață de familie, și ședințe, și agape prietenești, și vacanțe agreabile — ni se par, totuși, senzaționale. Și parcă ne vine să tot întrebăm : „Cînd ați avut timp să faceți atîtea ? !” Cei mai mulți dintre oamenii aceștia nu se pricep să acorde interviuri. Unora nici nu le prea place să se lase cercetați în simțirile, în faptele și întîmplările lor. Ei au, la numai treizeci și ceva de ani, niște dovezi de necontestat ale trecerii lor prin viață. Și sînt liniștiți pentru ce-a fost pînă acum. Au lăsat în urmă construcții pentru zeci, poate pentru sute de ani. Cu încredere și o deplină stăpînire a gîndurilor pornesc mai departe. Sînt oameni de drum lung.

Cuvîntul comuniștilor tineri s-a făcut auzit în recente conferințe ale organizațiilor județene de partid, care au prilejuit ample și aprofundate dezbateri pe marginea documentelor ce au fost prezentate celui de-al XI-lea Congres : Proiectul de Program, Tezele Comitetului Central și Proiectul de Directive. Acest cuvînt, așteptat, prețuit, în acord cu simțirile și năzuințele noastre, ale tuturor, a răsunat și de la tribuna înaltului forum al comuniștilor, anunțînd înfăptuiri de seamă, exprimînd angajamente ferme pentru traducerea în viață a hotărîrilor Congresului.

Documentele de partid, prin valoarea lor teoretică, prin rigoarea lor științifică și limpezimea cu care se abordează problemele dezvoltării, ne ajută să întrezărim viitorul și să ni-l cucerim prin muncă. România de mîine va fi mai bogată, mai frumoasă și mai tînără, mereu mai tînără, prin înfăptuirii îndrăznețe, prin bunăstare și progres continuu în toate domeniile de activitate, așa cum ne dorim, și cum am hotărît în aceste zile.

Nicolae Țic

Ion Nicodim : MOZAIK (piatră, Ploiești)

PATRIA DE MÎINE

CUM va arăta țara noastră în viitor ? Un poet răspunde : cum vor fi oamenii ei. Asupra omului, formării și păstrării lui este aplecată firea poetului și aici trebuie să poată el întrezări chipul viitorului : asupra omului viu, asupra celui ce viețuie acum am datoria și posibilitatea de-a stăruie ca țara de mîine să fie o realitate vrednică și rodnică. Iar fiindcă scrisul rămîne și-l poate forma și pe omul ce va veni, am datorie față de acest inscripție foarte mare. În țara asta sînt încă multe de spus în cuvînt, de mutat în grai — graiul rămîne, supraviețuiește zidurilor și vremilor. Noi avem averi, locuri și ziduri, temple și virtuți în această patrie ce nu le-am mutat încă în grai spre veșnică păstrare și viețuire : avem oameni martiri și genii în slăvitul nostru trecut care nu i-am mutat în casa omului, în graiul său, pe limba sa, ca prilej de admirare și întărire întru creștere. Știm de neamuri vechi pe care le admirăm adesea numai prin grai, de slava lor de altădată, de asemeni despre sanctuarele lor, despre oamenii lor, despre natura lor, știm *numai* de la poeți. Cît de mult am vrea să știm despre sanctuarele strămoșilor noștri, despre iubirea lor, despre flora și mîngîietoarele lor coline și avuții, și cu tristețe punem vina pe poeți, poezii geților care nu și-au făcut datoria față de destinul lor neam, față de sacrele lor așezăminte.

Sîntem datori acestui loc, acestei

patrii noi, cei de astăzi, foarte. Încă nu-l spusă îndeajuns firea acestei patrii, nu am mutat încă îndeajuns în grai ceea ce într-o zi s-ar putea să arate altfel : portul nostru, cîntările noastre, satele noastre unice în lume, sanctuarele noastre, natura acestui pămînt, marii noștri înaintași, față de care avem încă atîtea și atîtea îndatoriri ; ca să nu mai vorbim de virtuțile omului de astăzi care trebuie să poarte tot greul patriei pe mai departe, întreg ocrotindu-l de toate primejdiile ce l-ar putea sărăci. Sîntem îndemnați de realitățile istorice, de chipul nou pe care România îl poartă în ultima vreme, de-a deveni vizionari, de-a ne preocupa de chipul de mîine al patriei noastre, dar oare știm noi îndeajuns că a fi profetic vizionar, a fi poet adevărat într-o patrie, înseamnă tocmai puterea de a ne aduce aminte de tot ce ființează în Patrie, de toate ce-au fost și trebuie să rămînă virtuți și persoane, locuri și ziduri, toate ce ne-au mîngîiat privirea și bucurat sufletul, sărbători și izvoare, arbori și anotimpuri, turme și păsări, vietățile de tot felul de pe fața acestui pămînt ? Nu speculativul abstract se așteaptă de la poetul unei patrii în primul rînd, ci atașament față de ființa concretă a lumii, față de firea zidurilor unui loc, față de oameni concreți care viețuie o singură dată într-un anume fel pe această față a lumii, unde stăm nădăjduind să fim mereu vrednici și pașnici și roditori în admirarea și prețuirea celorlalte neamuri.

Ioan Alexandru

Umanism energetic

UNA dintre cele mai importante, revelatoare și fecunde trăsături ale politicii românești din anii aceștia o constituie teoria și practica relațiilor internaționale. Avem de-a face cu o teorie și o practică care îmi apar sub chipul unui „umanism energetic“.

Politica externă a României de azi — atît de semnificativ exprimată în ideile și actele președintelui Nicolae Ceaușescu — este categoric umanistă, deoarece se întemeiază pe o atitudine pozitivă, afirmativă, la adresa lumii, militînd pentru dreptul la existență liberă a tuturor statelor și națiunilor, precum și pentru instaurarea păcii și cooperării generale ca principiu unic (și nu ca posibilitate sau deziderat doar...) de viață mondială. Această atitudine afirmativă se află-n neconținută contradicție cu vechea și, din păcate, adînc înrădăcinată pe multe continente poziție negativă care proclamă dobîndirea păcii (plus o „ordine nouă“, totdeauna nouă) prin refuzarea dreptului la existență al altora (un stat, o națiune, o rasă, o categorie umană...). Această atitudine afirmativă este, așadar, realistă (întrucît ține seama de realitatea tuturor existențelor) și constructivă (întrucît, excluzînd ideea distrugerii, impune soluții de conviețuire și comprehensiune mutuală).

Umanismul nostru este, în același timp, energetic, deoarece — respingînd umanismul neviguros al democrației (cu sau fără ghilimele) antebelice, politica României de azi stăruie nu numai pentru afirmații generale — generoase — ci, în primul rînd, pentru măsuri concrete, palpabile, matematic măsurabile în direcția dezarmării, a cooperării economice, a schimburilor tehnice, științifice, culturale sau turistice, pe scurt, în direcția care duce, treptat-treptat, la formarea bazei reale a păcii internaționale. Dacă existența determină conștiința, existența „colaborărilor“ va determina, în cele din urmă, colaborarea generală. Pe de altă parte, energia acestui umanism se vădește prin rare însușiri morale, precum fermitatea, consecvența, răbdarea, perseverența, voința de a recepta punctul de vedere și originalitatea partenerului la discuție. Politica externă a României este, după imaginea promotorului ei cel mai de seamă, președintele Ceaușescu, o politică de mare caracter.

Al. Mirodan

Pămînt românesc

Lumina mea și gura mea de rai,
pămînt sfințit cu lacrimă și singe,
tristețea rozei în apus se stinge
și-albina trece mierea-n viul grai.

Ți-i trupul din legende închegat.
Descălecînd, dorm ctitorii în piatră ;
cînd bronzul clopotelor bate-n vatră,
în virf de munți stă ochiu-mi așezat.

Și urmele de riuri simt pe chip
cătînd ieșirea din dureri de sare,
că dorul meu ca steaua căzătoare
nu își mai plînge lava pe nisip.

Pe așezări de oase de eroi
își trece timpul rota scăpărată
cu spițele de aur — și se-arată
izvoarele de focuri înapoi.

Prin norii curși ies turle de azur
ca să pătrundă peste suflet rouă,
să-mi poți veghea-n bătaia lunii nouă
și leagăn și mormînt în locul pur.

Globule roșii crinii beau în foi
prin somnu-ntemeiat sub mii de pleoape
și după două mii de ani, pe ape
trec fiii focului în zale noi.

Horia Zilieru

Spre țelul visat

„TREBUIE SĂ VISĂM !“, scria Lenin în 1902 și se referea la faptul că nu numai în ceea ce privește proiectele noastre grandioase, vizînd creșterea continuă a nivelului de trai, ci și, mai ales, în domeniul culturii și artei, visul este o condiție majoră a realizărilor celor mai mărețe.

Faptul că Partidul ne învață nu numai să visăm, ci și la ce să visăm ne îmbogățește cu mult personalitatea. Aceasta, pentru că personalitatea noastră, a creatorilor de frumos, nu se formează și nu se menține de la sine și pentru sine, ci se dezvoltă pe baza unui proces dialectic foarte complex, printr-o integrare a individualității sale într-o ordine colectivă, organizată și ca atare superioară.

Personalitatea creatorului de frumos, a cronicarului ideilor și faptelor, — fie el poet, scriitor, compozitor sau artist plastic — este cu atît mai avansată din punct de vedere ideatic cu cît dăltui-torul de frumusețe este mai înarmat să redea veridic realitatea social-umană a zilelor noastre și să sprijine prin tot ce are mai bun realizarea în viitorul

apropiat a idealului luminos al societății comuniste în devenire. Și societatea noastră, a socialismului multilateral dezvoltat, este cea mai propice formării personalităților celor mai avansate, a celor mai buni creatori de frumos, de visuri, care mîine vor fi realități.

Rolul atribuit creatorului literar-artist, care trebuie să aibă permanent în atenție problemele omului contemporan, deci relația multilaterală cu prezentul, dar și cu trecutul istoric al Patriei, pe baza esteticii marxist-leniniste, acest rol înseamnă, deci, să făurească o artă, capabilă să deschidă maselor largi un orizont spiritual tot mai larg. Totodată, creatorul de valori trebuie să mediteze asupra condiției literaturii pe care o promovează, reflectînd, în mod convingător, transformările continue ale lumii noastre contemporane, fără de care nu poate fi concepută societatea comunistă.

Și atunci cînd, în zilele noastre, într-o atmosferă de fierbinte patriotism și entuziasm, întregul nostru popor, în

zilele celui de-al XI-lea Congres, eveniment politic major, trăind aprinse clipe, aprobă și-și însușește strălucitele țeluri ale Programului Partidului nostru, noi, oamenii de cultură și artă români, maghiari, germani și de alte naționalități, sîntem cei care dăm, din convingere, glas, melodie, culoare și vers mărețelor visuri ale întregului popor, strîns unit în jurul Partidului, avînd în fruntea lui pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, strălucit gînditor, cîrmuitor și OM, a cărui realegere în funcția de secretar general al Partidului, funcție de înaltă răspundere, de revoluționară acțiune, este spre binele și prosperitatea națiunii noastre socialiste, constituind chezașia faptului că visul nostru de astăzi va fi realitatea de mîine, iar visul de mîine realitatea de care se vor bucura copiii și nepoții noștri în societatea comunistă a viitorului.

Claus Stephani

PATRIEI – PARTIDULUI

Zidește-ți, patrie, această clipă rară

Pământ străbun și tânăr, raza vieții tale
E însăși flacăra prin care-acest popor
Rodind imens și liber,
Își croiește cale
Din marele prezent, înalt, spre mare viitor.

Din rod și trăinicie comunistă se înalță
În marele destin contemporan clădit
Cu pieptul mării și cu-acești Carpați
Ce strălucesc etern
Și românesc în infinit.

Zidește-ți, patrie, această clipă rară
Invită-n piscurile demnității tale
În toată arcuirea Viitorului

Ce se deschide-n cale.
Căci libertatea noastră-i timp și spor gândit.
Partidul Comunist Român e libertatea țării
Din forța demnității sale ne-am croit
Destin de lume liberă, venită prin istorii;

Destin de lume, comunist urcând
În edificiul libertății sale omenеști
Cu tot ce are și rodește-acest pământ
Prin toate anotimpurile românești.

Ion Crânguleanu

Partidului

Oriunde mă întorc mă întilnesc cu tine
armonios sclipind atotclarvăzător —
caligrafie-adincă dezvoltată-n lucruri
și timbru din puritatea acestui popor.

E în surisul tău candoarea minerală,
înărmată sub talpa bobului de trandafir,
din care zvicnește limpede eternitatea, —
cristalizată coloană prin care respir.

Oriunde mă întorc mă întilnesc cu tine,
izvor al dragostei și lumină albastră,
urcăm orbita acestui Arbore interior
și semnăm împreună, lucidă, fericirea
noastră !

Ion Mărgineanu

Desen de Mihai Vulcănescu

Toamnă românească

Toamnă românească...
Asemenea ei, nici una mai deschisă-n zările lumii.
Dezvăluim în noi albastrele toamne daco-romane
cînd la marele cules din podgorii soroc de credințe și vis ne întreabă
cîtă putere am strîns în pîrpura ciorchinilor grei, cîtă lumină ?

Mereu ne încreștăm inel de inel pe trunchiul timpului.
Livezile ca niciunde încărcate de raze
răzimate de sufletul nostru, să nu se frîngă,
aici, în semințele curgînd pipăim miezul zilei de azi, și tîlc
ducem merinde în carul istoriei pentru cei ce vor stăpîni-n
umbrele noastre
printre nicicînd clintîții martori : Mureșul, Dunărea, Prutul...

De două mii de toamne deslușim litanii de stoluri, strajă cuibului gol,
înginate în dorul întoarcerii spre aceste calde statornicii.
Cu mai tremurat foc cerbul și-adulmecă ciuta-n poiana de sub virful cu dor.
Ce ispititor jocul anotimpurilor din noi !
Stăm culcați printre flori brumate și ascultăm
cum elegia greierului în lemn și în piatră, nu și-n urmele noastre pătrunde.

Nimic nu uităm din ce-a fost în preajmă, adăstăm reinfloriri.
Rădăcinile pădurii — amintiri și speranțe,
morții ce-i ducem în suflet surid și glumesc printre frunze.
Prea frumoasă toamnă românească, nici o toamnă mai frumoasă în lume,
niciunde mai strălucitoare culori de roșu, galben, albastru
ca aici, în drumul soarelui între plaiul cu daurite comori
și-albinele osirdiei noastre așezînd mierea de mîine în prisăcile inimii.

Bazil Gruia

Sînt comunist

Sînt comunist : am deci un steag al meu ce-l
flutur
Și-l las peste cuvinte limpede să doară.
Se-aprinde dulce aerul în vulturi,
De tine fruntea mea și sîngele meu, țară.

Tu amforă-a mea, scoică de demult
Trăindu-mă cu-auzu-ntreg, cu toată-nnobilată
fața
Și re trăind eu însumi ca un dor ce-ascult,
Mai mult decît un vis care-aș fi fost, poate,
viața —

O lume tînră de-a pururi ca un crez
Ori răsucirea, poate, la izvoare —
Sînt comunist : măsură-a toate cîte-așez
Și-aș vrea văzduhu-odată să-nflorească tare.

Sînt comunist : și-n fața mea de-aștern
Ca-ntr-un ogor sămînță și-mi ești gazdă,
Învie șesuri, munți și pe păduri etern
Se face zi cum ziuă e și-n brazdă.

Sînt comunist : și vrerea mea-i o rază-acum,
Mă-mprejmui dragoste cu o lumină rară,
Mă-mprejmui gînd și mă eliberezi mai bun,
Prin mine lumi-de-azur și mări se-ntemeiară.

Fierbe durerea lumii-n cîntec uneori bolnavă,
Se sparge pe nori privirea ei și aștri curg.
Sînt comunist : iubesc cu-o limpede minie
gravă,
Cu-o patimă cu care despart zorii de amurg.

Tu amforă-a mea, scoică de demult
Trăindu-mă cu-auzu-ntreg, cu toată-nnobilată
fața,
Sînt comunist : am deci un steag ce-ascult
Și-am deci un vis : lumină pretutindeni, viața.

A. I. Zăinescu

Inima rug...

Să mă adun, înveșmîntat în Țară
ca într-un tainic presimțit alean,
din miezul meu de foc și de vioară
să-ncheg un vis de vultur pămîntean.

Și trunchiul — soare — să mi-l port în lume
cu rădăcinile deodată, zbor,
și tot mă-ntrebe păsări fără nume
din care mîine vin, așa ușor...

Eu să le-arăt pe-o aripă trecutul
— rană de mult cu steme împrejur —,
pe cealaltă, abia născut, sărutul
rîvnitei zodii, albe de contur !

Și-ntors din drumeția mea solară
spre-același luminiș m-oi risipi :
atît văzduh întru atîta Țară
— inima rug de fiecare zi.

Constantin Voiculescu

Eminescu zi la zi

ÎN cursul anilor de construcție a socialismului, nici un scriitor român n-a fost obiectul unor atît de varii cercetări ca Mihai Eminescu. Viața și opera lui au fost studiate sub multiple aspecte. Studii de lingvistică și de stilistică : **Limba poeziilor lui Eminescu**, de Al. Rosetti, 1956, **Stilul poetic al lui Mihai Eminescu**, de Ladislau Galdi, 1964, **Studii de stilistică eminesciană**, de G. I. Tohăneanu, 1965, **Momentul Eminescu în evoluția limbii române literare**, de Gh. Bulgăr, 1971 ; studii de lexicologie : **Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu**, sub redacția acad. Tudor Vianu, 1968, și **Lexicul artistic eminescian în lumina statistică de Luiza Seche**, 1974 ; studii de genetică : **Eminescu și poezia poulară**, de Ion Rotaru, 1965, **Eminescu și Schopenhauer**, de Liviu Rusu ; studii de sociologie literară : **Eminescu în Banat**, de Ion Iliescu, 1964, **Poezia lui Eminescu în Transilvania**, de Elena Stan, 1969 ; studii genuistice (cum ar fi spus Vladimir Streinu) : **Eminescu și teatrul**, de Ioan Massoff, 1964, **Poezia lui Eminescu**, de I. Negoiescu, 1968, **Proza lui Eminescu**, de Eugen Simion, 1964 ; studii medicale : **Mihai Eminescu, Structura somatopsihică**, de dr. Ion Nica ; studii filosofice : **Metafora mării în poezia lui Eminescu**, de I. Dumitrescu, 1972 ; studii de exegeză : **Eminesciana**, de Perpessicius, 1971, **Comentarii eminesciene**, de D. Murărașu, 1967, **Studii și articole despre Eminescu**, de G. C. Nicolescu, 1968 ; studii biografice : **Mihai Eminescu, biografie documentară**, de I. Crețu, 1968, **Hyperion**, vol. I, **Viața lui Eminescu**, de George Munteanu, 1973 ; lucrări de sinteză : **Mihai Eminescu**, de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, 1965, și **Eminescu**, de Eugen Todoran, 1970. Am menționat numai o parte din vasta bibliografie eminesciană a ultimelor decenii, pentru a sublinia importanța acordată moștenirii literare, în persoana și opera celui mai mare scriitor de limbă română, recunoscut și studiat și peste hotare (**La Genèse intérieure des poésies d'Eminescu** de Alain Guillermou, Paris, 1963, și **Mihai Eminescu o dell'Assoluto** de Rosa del Conte, Modena, 1969).

CUNOScutul prozator Petru Vintilă ne-a oferit recent un formidabil volum în 80 de peste 800 de pagini : **Eminescu**, cu subtitlul – **roman cronologic** (Editura Cartea Românească). Este o biografie aproape zi la zi, de la 1 ianuarie 1866 și pînă la 31 decembrie 1889, an în care și-au încheiat viața Mihai Eminescu, Veronica Micle și, în cea ultimă zi, Ion Creangă. La 24 ianuarie 1866, zi fastă prin comemorarea Unirii, se stinge din viață Aron Pumnul și „chiar în ziua morții lui”, ne asigură Petru Vintilă, „Eminescu își scrie vestita lui elegie”. Cu ea își face intrarea în literatură, printre „învățăceii” ilustrului profesor, „M. Eminoviciu, privatist” (în același an, după cum se știe, botezat Eminescu de către Iosif Vulcan, la publicarea primelor lui poezii în revista **Familia**).

Aș numi interesanta metodă a lui Petru Vintilă, sincronică, în cadrul evenimentelor interne și externe. Într-adevăr, d-sa a răsfoit o mare parte din presa timpului, a cules însemnări culturale și politice care i s-au părut interesante (ca să nu spun „relevante”), le-a redat în altă formă sau chiar întocmai între ghilimele, spre a le păstra miresma de epocă și în acest fel l-a situat pe eroul său într-o ambianță atît locală, cit și universală. Procedul este dintre cele mai sugestive. I-aș reproșa numai repetiția, ca în cazul părăsirii școlii de către tinărul „gimnaziast”, după decesul celui ce-i fusese un adevărat părinte sufleteș. Izvorul, o comunicare epistolară a Aglaei, sora lui Mihai, către Titu Maiorescu, este consemnat întii la 24 februarie 1866, cînd s-ar fi produs evenimentul, iar a doua oară la 3 iulie 1889, mai amplu, ce e drept, cu citatul din aceeași epistolă. Știu, bunul lector de la catedra lui Charles Drouhet, abatele Charles, scuza prolixitățile cu adagiul latinesc : **Bis repetita placent**. Ele mai au darul de a fixa mai bine în memorie faptele vrednice de a fi înregistrate în așa fel, ca să nu mai fie trecute cu vederea. Relatarea Aglaei este impresionantă :

„Gimnasiul superior nu l-a terminat aici din desperare că murise Pumnul. Îmi aduc aminte că după înmormintarea lui Pumnul ș-au depus cărțile sub un scaun din grădina publică ș-au plecat spre casa părintească. Întrebat de părinți ce au fugit de la școală, el plîngînd răspunde : „Mai

mult n-am ce face în Cernăuți – Pumnul nu mai este, au murit”. Părinții în loc să-l mustre, au plîns și ei ; noi copiii văzînd că plîng și părinții, începurăm și noi – așa că acea scenă nu se va șterge niciodată din memoria mea...”.

A fost așadar o scenă vrednică de pînă lui Greuze, pictorul duos al secolului al XVIII-lea francez, care s-a încheiat în lacrimi și în sînge.

Am spus că un risc al metodei cronologice este repetiția. În același caz, altul se arată a fi contradicția. Eminescu părăsi Cernăuții o dată la 24 februarie, iar a doua oară la 17 mai : „După moartea lui Pumnul, Eminescu pleacă din Cernăuți”. Nu e însă nici aceasta o dată certă. Petru Vintilă adaugă : „Ștefanelli spune : „N-a știut nimene din colegi cînd a plecat și încotro a apucat-o, dar în urmă se lăți vestea că se află în Transilvania”. Să mai crezi în cronologie ?

nic, în genunchi și cu capul plecat, șoptea, abia răsufînd :

„Fie-vă milă, iertați-mă, am greșit !...”

Bine sfătuit, noul domnitor semnă, ca prim act oficial, grațierea rebelului pocăit.

La 29 aprilie al aceluiași an „se naște prima fiică a Veronicăi Micle, Valeria”. Cînd Eminescu debuta în literatură, Muza lui viitoare se pregătea să dea lumii o mare cîntăreață (care nu s-a realizat însă, cu toate optimele așteptări !).

Primele itinerarii ale lui Eminescu, din același an, în Transilvania, sînt și ele sub semnul întrebării, în privința exactității datelor. Iată ce ne spune Petru Vintilă :

„Cum va fi ajuns poetul de la Cernăuți la Tg.-Mureș e probabil sortit să rămînă o enigmă. Aci memorialistica devine subit exactă, deși, încă, mai mult sub raport anecdotic...”

Însemnarea e de la 17 mai, zi bogată în evenimente, iar sursa principală e Ște-

Sincronismele literare sînt adeseori savuroase. În același număr din **Familia** în care debutează M. Eminescu cu poezia **De-aș avea...**, mai figurează și un alt poet botoșenean, George Tăutu, cu poezia **Ador**, din care ni se dă următoarea strofă de început :

„Ador mult o mindruliță
Fica lucsului turbat
(Deși are pe guriță
Ceriul cel mai luminat)...”

Logica poetică, după cum se știe, nu vrea să aibă nimic de a face cu cealaltă logică, zisă formală. De aceea să nu ne mire că poetul adoră o mindruliță, deși cerul se reflectă pe gurița ei. Poezia, se vede, n-ar mai fi fost poezie, dacă în loc de deși, ar fi fost folosită o conjuncție introducînd o propoziție causală : **fiindcă, pentru că, deoarece**. Dar acestea s observaii belfericești, nu-i așa ?

MINDRULIȚA lui George Tăutu e soră bună cu „floricica” și mai ales cu „porumbița” și cu „copilița” din **De-aș avea...** a tinărului Mihai, minus, firește, proveniența socială : „fiica lucsului turbat”. Ambianța lirică este aceeași, diminutivele fac ravagii în acel moment literar.

La 3 aprilie al aceluiași an, după eșuarea mișcării separatiste a lui Nunucă Rosetti-Roznovanu, la Iași, Maiorescu descoperă „într-o pivniță adîncă”, pe „bietul Calinic”, mitropolitul Moldovei, care avusese imprudența să se pună în fruntea manifestanților. Nu ni se spune că acea pivniță aparținea bunicului patern al poetului Dimitrie Anghel. În schimb, scena relatată de Petru Vintilă concurează în duioșie pe aceea din sinul familiei Eminovici :

„Cînd mitropolitul și Lascăr Catargiu dădură ochii împreună, acest din urmă se răpezi spre Calinic cu miinile ridicate, strîgînd : „Despote, ce-ai făcut ?” Iar Cali-

fan Cacovean, care l-a cunoscut pe Eminescu la Blaj. Cacovean îi fixează domiciliul tot la Cernăuți :

„Eminescu era stabilit în Bucovina, la Cernăuți...”

El a fost acela care l-a oferit găzduire „de la sfîrșitul lui mai pînă cîtră 15 iulie al aceluiași an, cînd eu făcînd bacalaurat m-am depărtat din Blaj acasă în satul meu. Eminescu a rămas în Blaj”.

În adolescență, Eminescu era un curios aluat de hoinar, cu nostalgia fixării. Un alt martor ardelean, călugărul Domșa, i-ar fi spus preotului Elie Dăianu :

„Îmi povestea odată că are mulți frați, unul era la Erlangen : că i-a văzut pe toți în jurul mesei părintești și a plîns de bucurie”.

Tinărul era așadar o fire duioasă, ușor impresionabilă pînă la lacrimi, pe care le vărsa cu delicii. La vîrsta matură, își va face din durere o voluptate, poetic vorbind, în lirica sa. Altfel era bine clădit de la natură, după spusa aceluiași Cacoveanu :

„...era un tinăr sănătos ca piatra, nealegător în ale mîncării, mîncă bine, dormea lung și fără grijă, dimineața de regulă pe la 8 oare se scula, se spăla, da cu degetele de cîteva ori prin părul bogat și lung dat pe spate și era pieptănat gata. Îmbiindu-l cu pieptene, îmi zicea : chiar bine, frate, că eu, parcă am scăpat din focul de la Troia, n-am astfel de sculă”.

Scăpat de rigurile internatului, Eminescu făcea „bleau”, adică se scula tîrziu, profitînd de regimul de libertate al pribeagului, primit, găzduit și ospătat de prietenii ocazionali, pe care știa să și-i facă statornici. Avea darul să placă și să se facă iubit. Părea a se fi ivit pe lume sub o zodie favorabilă.

Șerban Cioculescu

Umanismul marxist

SE ȘTIE că dictonul favorit al lui K. Marx era fraza lui Terențiu : „Sînt om și nimic din ce este omenesc nu-mi este străin”, care dovedește, în consonanță cu întreaga sa operă și gîndire, natura adîncă și calitățile de largime ale umanismului marxist. Nu omul abstract și cu atît mai puțin nu alte abstracțiuni reprezentau scopul acțiunii de revoluționare a societății preconizată de întemeietorul socialismului științific, ci omul concret, „în carne și oase”, cum îl numea el încă din operele sale de tinerețe. De altfel, marxismul, însușindu-și de la Hegel metoda dialectică și dezvoltînd-o, a fost în același timp și o reacție împotriva caracterului abstract al acestuia, slăbiciune a sistemului marelui filosof idealist care l-a condus inexorabil la poziții reacționare în politică, la idealizarea statului autoritar prusac, realizare pe pămînt, în domeniul relațiilor umane, a întregului proces universal de dezvoltare ce din neînterupt își găsea finalitatea într-o organizație rigidă cu numeroase vestigii feudale.

Karl Marx prevedea, ca de altfel toți marii gînditori și reformatori sociali, o eliberare a „esenței umane”, existentă nu în omenire, ci în fiecare om concret, esență alienată de societățile împărțite în clase antagonice, bazate pe exploatare, pe fetișizarea relațiilor umane, pe transformarea mijloacelor în scopuri și a scopurilor în mijloace. Omul nou în concepția marxistă este astfel omul adevărat, restituit propriei sale demnități, care etern a reprezentat sursa grandioaselor realizări ale omenirii, în toate domeniile, de-a lungul istoriei sale agitate, văzute dialectic ca o înfruntare dintre forțele de oprimare și această natură profundă, adevărată, a sa, pe care niciodată, nimeni, nici cele mai grele condiții sociale, nici tirania, nici calamitățile naturale, n-au reușit s-o șteargă. Tocmai pentru că fericirea, binele, contemplația frumosului și mai ales marea și neliniștita sa dispoziție creatoare, sînt natura omului, esența sa, care-l fac să fie ceea ce este, ele s-au perpetuat de-a lungul generațiilor, au izbucnit în capodopere ce nu ne sînt străine nici după mii de ani, în condiții cu totul diferite și sînt în veci indestructibile. Socialismul și comunismul, în acest fel, creează un om nou care este o restituire a sa, o eliberare a acestei esențe.

În acest fel, idealul de om al lui Marx se apropie și se deosebește radical de alte modele din trecut. Ca și în idealuri mai vechi, el reprezintă o purificare a sa de tot ceea ce îl falsifică și îl întinează. Însă spre deosebire de toate celelalte viziuni asupra omului, purificarea este rezultatul unui proces istoric concret și nu privește un model abstract, ci unul posibil. Accentul este pus pe latura activă și creatoare a omului care, transformînd lumea, se transformă și pe sine, se perfecționează continuu, își descoperă noi laturi și noi valențe. Nu e vorba deci de un model imobil, trasat odată pentru totdeauna, ci de o facultate de evoluție nelimitată, de o victorie continuă asupra sa însuși, de o imensă capacitate de dezvoltare creatoare.

De aceea înțelegem de ce omului din concepția marxistă „nu-i este străin nimic din ce este uman”, pentru că din fiecare din aceste multiple laturi și calități — caracteristici ale omului concret, istoric — se poate dezvolta o nouă victorie a sa spre o împlinire infinită.

Morala ce decurge din umanismul marxist este străină oricărei intoleranțe, fiind bazată pe înțelegere, pe cunoaștere, pe o mare deschidere comprehensivă. Ea este intolerantă numai cu intoleranța însăși, cu bigotismul alienant, cu ideile preconcepute, netrecute prin filtrul cunoașterii atente și scrupuloase, cu tot ce supune pe om, înstrăinîndu-l sau încercînd să-l fixeze în tipare definitive, străine adevăratei sale esențe.

În momentul cînd se fundamentează, pe bază marxistă, un vast program de transformare a societății noastre, aceste idei ale lui Marx ne răsună cu putere în conștiință.

Alexandru Ivasiuc

Cercetarea umanistă

A GÎNDI astăzi despre știință în general înseamnă a o raporta la tipul actual de cunoaștere, dar și la necesitățile celei viitoare, la instrumentele cercetării, adică la metodologia, ca și la beneficiar. Vorbim din ce în ce mai mult despre personajul acesta nou apărut la capătul întregului releu al cercetării și care semnifică o schimbare profundă înăuntrul gândirii științifice, ca și în gândirea despre știință. Un personaj, dintr-o rubrică de curind introdusă în graficele care înregistrează rezultatele muncii de cercetare, marchează direcția modernă a științei, obligându-ne să ne întrebăm de fiecă dată, în fața unui plan, cine se bucură de roadele unei teme, cui folosește ea. Intrăm, cu alte cuvinte, în epoca cercetării aplicative, în afara căreia cercetarea fundamentală nu mai are nici rost, nici șanse de izbândă. Și mai cu seamă în viziunea lumii socialiste în care — după cum se vede din Programul ce ne va lumina căile tuturor acțiunilor după Congresul XI — urmările revoluției sociale sînt slujite, susținute de cele mai noi descoperiri ale revoluției tehnico-științifice, omul constituindu-se în primul beneficiar al cercetării științifice, fie fundamentală, fie aplicativă. Orice descoperire, orice rezultat nu se verifică și nu se omologhează decît dacă slujește poporului întreg și mersului său înainte, dacă devine o valoare pentru el și pentru propria-i istorie spirituală și materială, o certitudine despre legătura indisolubilă dintre trecutul, prezentul și viitorul său, despre forța creativității sale. Este evident că am tradus în ultimele propoziții, în termeni de științe sociale și umanistice, cîteva din țelurile și sarcinile cercetării pe acest tărîm atît de important. Într-adevăr, în cuprinderea științifică, dialectică a devenirii unui popor, procesul istoric se cere analizat temeinic, de la origini, de la formarea limbii și culturii noastre pînă în prezent, ca legitățile să se degajeze și, pe baza lor, să se poată înălța edificiul viitorului, într-o coeziune de fond cu trecutul, cu particularitățile specifice ale împrejurărilor de viață, ale dezvoltării unitare a poporului român. De aceea sarcinile noastre reclamă aducerea cercetării la nivelul de exigență al necesităților actuale, în scopul descoperirii legităților profunde ale societății și a direcțiilor de dezvoltare, în consonanță organică cu datele istoriei românești.

Cu cele mai potrivite metode și cu mobilizarea celor mai bune forțe de cercetare trebuie întregit **corpus-ul** de documente indispensabile care să ateste vechimea istoriei și limbii și prezența poporului român în istoria și luptele continentului european, precum și originalitatea culturii noastre și sincronismul ei cu cultura europeană. Colecții speciale au dat și dau la iveală documente și manuscrise de preț, mărturisind circulația ideilor în țara noastră, precum și participarea oamenilor de cultură români la viața culturală europeană. Vasta întreprindere a valorificării moștenirii culturale, pornită de aproape un sfert de secol în Institutele de specialitate, numără destule lucrări de punere în valoare, în special a fondului germinativ folcloric, profund original, urmărit în cele mai însemnate ipostaze ale literaturii noastre culte, de la începuturi pînă la Eminescu și apoi pînă la Blaga, Arghezi și ceilalți. În legătură cu acestea se cere mai multă insistență asupra luptelor de idei din etapele proeminente ale culturii, literaturii și artelor și asupra

interferențelor cu contextul european de idei.

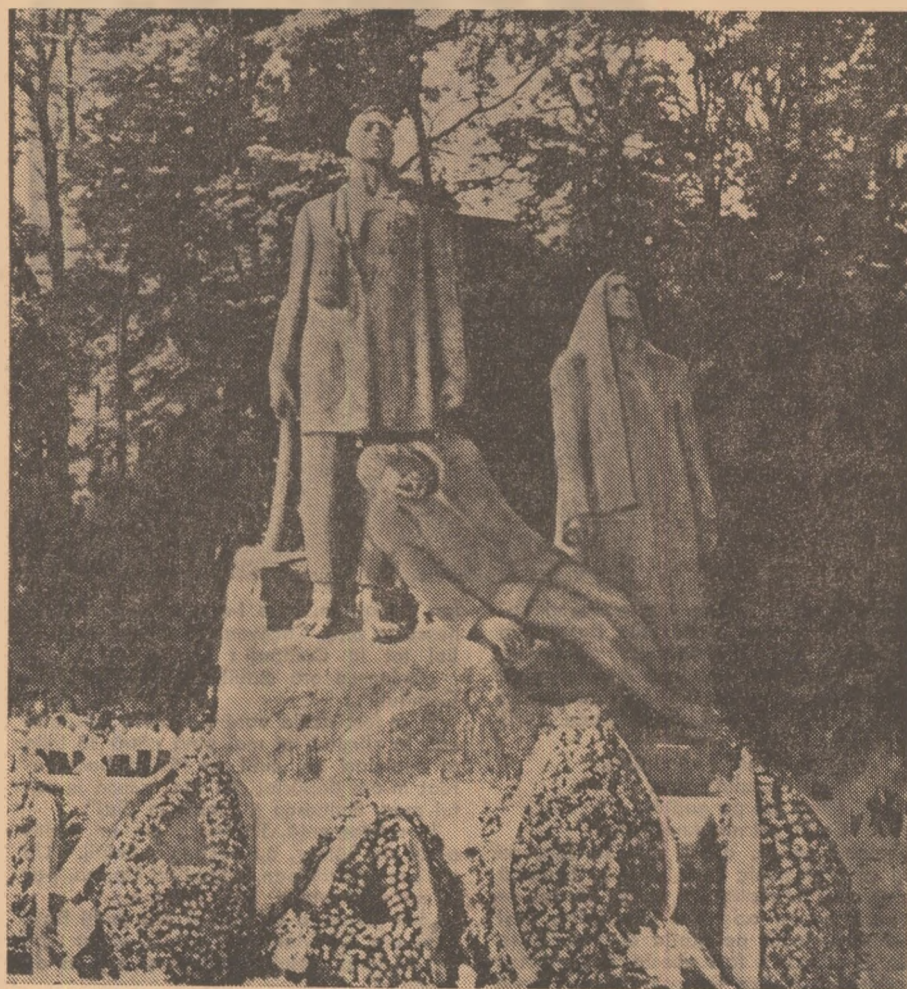
DAR eforturile cercetării umanistice se cer concentrate simultan spre trecut și spre prezent, așa încît să putem da imaginea completă a izbinzilor poporului nostru, și tezaurul culturii socialiste se cere circumscriș printr-un studiu atent, critic, nuanțat al realizărilor din ultimii treizeci de ani. Și foarte multe lucruri s-au făcut, cu pasiune și pricepere, pînă astăzi.

Avem în continuare de înălțat, de definitivat, printr-o folosire mai rațională a forțelor de cercetare și printr-o sporită operativitate, acele monumente indispensabile ale culturii naționale, cartea de vizită a oricărui popor modern, adică bibliografiile fundamentale exhaustive, marile ediții complete ale textelor clasice (ca aceea, monumentală, a operei eminesciene începute de regretatul Perpessicius), cu bogat aparat critic, pe temeiul cărora să se poată construi monografiile epocii noastre despre arii și artiști ai trecutului. Și cite altele! Pentru toate, trebuie timp și mijloace potrivite. Dar Programul ne-a și obișnuit cu niște ritmuri înalte și cu transformarea „imposibilului” în posibil. Este în el tinerețea pasiunii și a entuziasmului nostru și mai cu seamă a noii generații de la care așteptăm mult în cercetare și în special aplicarea metodelor celor mai recente de

studiu, adesea interdisciplinare (ca matematica în poetică ori prenumerații în istoria și teoria literară, de pildă). Pe de altă parte, în lumina politicii noastre externe de colaborare și cunoaștere reciprocă față de toate popoarele lumii, e nevoie de vrednică prezentare a culturii noastre în lucrări de nivel european și în contacte finalizate în opere pe teme, pe obiective concrete, utile culturii românești. Sîntem în pragul marilor înnoiri, a măsurilor care, intervenind operativ și sistematizator în cadrul tradiționalelor instituții de cercetare românești, cu rezultate pînă acum atît de bune, ne vor da posibilitatea să aplicăm și să extindem mijloacele cele mai eficiente de cercetare apte de a ne face să progresăm rapid și în științele sociale și umanistice.

Și astfel în țara noastră, care a dat în cercetarea umanistică pe Odobescu și Hasdeu, pe Maiorescu și Gherea, pe Ibrăileanu, pe Densusianu și Sextil Pușcariu, pe Iorga, pe Vianu și Călinescu și atîtea alte spirite strălucite, vom face să înflorească în continuare și valorile umanistice, acelea care, în secolele de aur ale istoriei trecute, au fost întotdeauna corolarul indispensabil al unei strălucite politici așa cum este aceea a României de azi, a României socialiste.

Zoe Dumitrescu-Buşulenga

Ion Irimescu : LUPENI, 1929 (bronz, Lupeni)

Cronica limbii

Lingvistică și cultură

● **LINGVISTICA ROMÂNEASCĂ**, alături de istorie, — pe care o urmează îndepărate ca vechime și importanță — este disciplina umanistă care a dat culturii noastre moderne cîteva coordonate de orientare, permanent valabile. Acestea sînt : romanitatea limbii și poporului român, continuitatea neîntreruptă, din epoca daco-romană pînă astăzi, pe aceste locuri și dezvoltarea limbii și culturii românești moderne în spirit neolatin, adică romanic. Aceste principii de bază au constituit programul Școlii ardelenice, care a inaugurat lingvistica românească ca disciplină științifică prin cartea lui Samuil Micu și Gheorghe Șincai, *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae*, apărută, la Viena, în 1780, și prin *Dicționarul de la Buda*, cu echivalentele cuvintelor românești în latină, maghiară și germană și cu indicarea etimologiei lor, început de Petru Maior și terminat de alți patru învățați ardeleni ai timpului, apărut în 1825. Evident, principiile lingvistice ale Școlii ardelenice n-au rămas în forma lor originală. Ele au fost întregite, corectate de exagerări, extinse prin cercetări ulterioare, dar esența lor nu a fost contrazisă de rezultatele științei de mai târziu, iar ceea ce a dat această Școală culturii noastre moderne a rămas ca un bun încorporat și asimilat spiritualetății românești.

Lingvistica a dat apoi culturii românești moderne o altă perspectivă, prin descoperirea și valorificarea limbii noastre vechi, a cărților bisericești, a cronicilor și, îndeosebi, a limbii populare. Zeci de ediții de cărți vechi, de psaltiri, cazanii, cronici, cărți de legi, care conțin comori de limbă — și tot atîtea studii asupra lor —, au arătat frumusețea limbii noastre literare vechi, bogăția celei populare și vechimea acesteia, contribuind la lărgirea orizontului în aprecierea culturii noastre.

Observarea atentă a limbii, adică cultivarea ei, operă atît de necesară pentru corectitudinea și unificarea ei, indispensabile în procesul comunicării, este o altă contribuție a lingvisticii la cultura noastră modernă. O dovedesc îmbunătățirile aduse ortografiei, studiile numeroase de gramatică și numărul mare de dicționare explicative și cu indicarea etimologiei cuvintelor, de sinonime, de neologisme, enciclopedice, tehnico-științifice, bilingve și plurilingve, apărute mai ales în ultimele trei decenii.

Lingvistica lărgeste în continuu orizontul culturii noastre și în sensul cunoașterii mai aprofundate a acesteia. Pentru a demonstra aceasta cităm aici, deocamdată, doar una dintre lucrările de lingvistică, recent apărute, pe care o considerăm deosebit de semnificativă : **Dicționarul limbii române vechi (sfîrșitul secolului al X-lea — începutul secolului al XVI-lea)** (Ed. enciclopedică, 1974, 346 p.), de profesorul de slavistică de la Universitatea din București, G. Mihăilă, care a descoperit, în diferite scrieri vechi de la noi, în primul rînd slavone, dintre secolele X-XVI : 628 de cuvinte românești, denumind realități locale, care n-au putut fi evitate de autorii acestor documente de epocă, scrise, în majoritatea lor, de români. Dacă, pînă acum, se credea că cel mai vechi text scris în limba română este cunoscuta *Scrisoare a lui Neacșu din Cîmpulungul Muscelului*, din 1521, către judele Brașovului, Hans Benkner, în care îl informa pe acesta despre mișcările trupelor turcești de la Dunăre, dintre care o parte se îndreptau, prin Țara Românească, spre Transilvania, sfîtuindu-l „să se ferească”, cu ai săi, „cum va ști mai bine”, — *Dicționarul* lui G. Mihăilă demonstrează, prin dovezi concludente, că scrisul românesc este mult mai vechi de secolul al XVI-lea. Iată, deci, încă o perspectivă a orizontului de apreciere a vechimii culturii românești, la care s-a ajuns prin cercetări lingvistice.

Rolul lingvisticii în cultura noastră modernă este multilateral : ea a dat elementele de bază ale structurii acestei culturi : ideea latină, baza populară a limbii noastre literare, relevînd vechimea acestei limbi, care este, în același timp, și vechimea culturii noastre. A relevat, de asemenea, rolul cuvintului artistic în operele marilor scriitori, care constă în polisemia lui latină, în frecvența lui coplesitoare, în oralitatea lui și în lărga lui accesibilitate, izvorite din vechimea caracterului lui popular.

În societatea socialistă, lingvistica îndeplinește aceleași funcțiuni esențiale ca și pînă acum : de perfecționare a principalului nostru organ de comunicare și de creație culturală, care este limba națională, de completare și îmbunătățire a terminologiei necesare progresului tehnico-științific și de ajutorare a maselor largi de a-și însuși acest progres, prin instrumentele adecvate, care sînt ortografia, dicționarele, gramatica, enciclopediile și grija pentru o exprimare cît mai corectă și mai frumoasă.

D. Macrea

Patria ca o carte deschisă

Patrie, tu, ca o carte deschisă și instelată,
Îngăduie-mi bucuria de-a te ști
aripă norocoasă
Urcînd spre zodia nobilă a creștelor !

În umbra ta însuflețit am crescut cu anii
Copil zăbovind pînă tîrziu între malurile
De griu nou, îndestulător și răcoros

Cînd îmi privesc miinile răsfoind
Neliniștitele pagini cu slove și semne rare
În care cele dintii ar fi pajura și
capul de bour.

Spre tine cu dorință alerg, ție mă dăruî,
Căci de la tine sînt toate acestea care
dau viață
Unui suflet tinăr.

Între zi și noapte aleg bucuria de-a fi
Ramură înflorită în pămîntul tău
Pentru că acum legea blindă a virstei
Mă așează din nou
Între luminoasele tale pagini deschise.

Gabriel Stănescu

Cronica literară

Idei și atitudini literare

CERCETĂTOARE harnică și informată, Antoaneta Tănăsescu a despuat colecțiile de ziare și reviste din perioada august 1944—august 1973, alcătuind o antologie intitulată oarecum festiv și general **Misiunea scriitorului contemporan**, ce cuprinde câteva zeci de articole despre rolul social al scriitorului, menirea literaturii, condiția prozei, poeziei și teatrului, problema generațiilor și a publicului. „Am alcătuit această antologie — scrie autoarea însăși — din convingerea că profilul unei epoci literare nu poate fi trasat fără luarea în considerație a publicisticii, imens dosar de opinii și atitudini rostite în fața prezentului, dar cu ecouri atât de intense în viitor.” În încheierea **Prefeței**, Antoaneta Tănăsescu își numește antologia : panoramă de idei literare. Formula mi se pare potrivită dacă avem în vedere intențiile lucrării ; în realitate, din motive diferite, nu toate imputabile autoarei, ea este numai o culegere utilă (și pe alocuri foarte discutabilă), ceea ce lipsește fiind tocmai viața ideilor, mișcarea istorică a opiniilor, raportarea la evenimentele prin care cultura noastră a trecut în ultimele trei decenii. **Prefața** suplinește, în parte, absența acestui spirit, schișând itinerarul pe care literatura și reflecția literară l-au străbătut după 1944: regăsim, în comentarii succinte și în citate, ceva din transformările, conflictele, tensiunile care s-au manifestat în ideologia literară românească, și de care antologia dă o mult prea vagă idee.

Cauzele nu sînt greu de stabilit. „Seclecția a urmărit — ni se spune — să rețină texte citabile fie pentru valoarea lor intrinsecă, fie pentru aceea de expresie a unor tendințe mai generale, criteriul fiind aici viabilitatea punctelor de vedere din perspectiva exigențelor de conștiință critică actuală”. În al doilea rînd, păreri critice au fost deliberat omise (exceptînd pe G. Călinescu și Tudor Vianu). Nu sînt și critici scriitori ? Și ce fel de panoramă a ideilor literare este aceasta care se lipsește singură de contribuția criticilor ? Ca și poezii sau prozatorii, criticii sînt, dincolo de sfera specială a preocupărilor lor, intelectuali ce militază pentru libertatea omului și a culturii, cetățeni atrași de viața societății

Misiunea scriitorului contemporan, idei și atitudini literare, antologie și studiu introductiv de Antoaneta Tănăsescu, Editura Eminescu, 1974.

Székely János

Doja

Editura Kriterion, 1974

● **VOLUMELE**—poem au cerut întotdeauna autorului mijloace mai puțin obișnuite, concentrarea maximă asupra temei impunînd un efort pentru păstrarea și gradarea tensiunii poetice, o anume acuratețe a expresiei, ruperi de ritm care să nu distrugă continuitatea conținută a poemului. Puțini sînt, de aceea, scriitorii care se încumetă la un asemenea travaliu, ce presupune forță și maturitate poetică, stăpînire deplină a tuturor elementelor ce conlucrează în realizarea integrală a unei opere atât de largi. Compoziția, selecția prealabilă a datelor care alcătuiesc materialul inițial al poemului necesită o anumită detașare de spontaneitatea jocului din poemcile scurte, singură retrăirea intensă a situațiilor—matrice rămînînd, alături de un ar-

senal poetic bine ales, calea spre realizarea deplină. **Doja**, poemul lui Székely János, este, din acest punct de vedere, o reușită. Ocolind evocarea, cronica istorică ritmată și rimată, autorul se concentrează într-o retrăire proprie a figurii eroului, încercînd printr-o subtilă folosire a mijloacelor poetice să dobindească din această perspectivă subiectivă semnificații generale pentru istoria revoltei populare din acel întunecat an 1514. De aceea, deși poemul este o suită de monologuri interioare, în care conștiința eroului dezbate înălțuirea evenimentelor, urmărindu-le evoluția implacabilă, cum o cere logica istoriei, către înfringerea mișcării, perspectiva este mult mai largă, autorul prezentîndu-ne situațiile ce determină această dezbateră interioară din însăși mișcarea ei, realizînd astfel un tablou larg al avintului revoluționar și al situațiilor în care se plasează masa de răsculați. Reconstrucția capătă o pregnanță deosebită prin acest artificiu poetic : conștiința lui Doja reface evoluția trăirilor țărănilor revoltați, de la ezitarea inițială și avîntul distrugător, cînd minia ajunge la culme în urma abuzurilor nobiliare, pînă la tragismul întrevederii sfîrșitului și chiar experiența acestuia. Doja este o conștiință lucidă, își pune problema finalității mișcării, a rezultatului ei. Orice situație este supusă acestei dramatice ju-

nea scriitorului și Arta și viața. „O poză este și aceea de a scrie pentru **miine**, afirmă ritos G. Călinescu. Toți marii creatori au scris pentru ziua de azi. Trăim mereu în prezent.” Nu se poate o mai lămurită exprimare a sensului militant al artei. Căci a scrie pentru azi nu e nici simplu, nici facil. „Un David, în domeniul picturii, un Courbet s-ar fi simțit plutind în gol fără a transporta și, firește, transfigura în artă viața secolului lor. Și încă mai mult, deși artiști, acești oameni au suferit de pe urma, să zicem, tematicii lor, dovadă că simplul gest de a zugrăvi realul cu toate contradicțiile sale e un chip iritant, pentru staționar, de a lupta pentru un moment viitor, care să rezolve antinomia. Marea artă a scandalizat mai totdeauna pe contemporani, fixați într-o imagine academică și convențională, surprinși de ineditul prezentului”. Evazionismul e mai lesnicios decît realismul. G. Călinescu încheie : „În scurt, chestiunea stă așa : Ce-i pasă de **Hecuba?**, zice Hamlet despre un actor mediocru. Ce-mi pasă de evenimentul diurn și efemer ?, zice artistul de pretenții puriste și evazioniste. Răspund : marea artă, născută din pasiune și frămîntare, se naște numai atunci cînd artistului îi pasă de **Hecuba...** și de Cuba”. Cel mai greu lucru e totdeauna de a spune adevărul, căci el surprinde inerția pe care limbajul esoteric sau confuzia o întrețin. O parabolă despre adevăr scria în „Contemporanul” din 1969 și Eugen Jebeleanu.

DACĂ opiniile despre poezie și teatru sînt mai puțin incitante, cele despre proză sînt (nu, desigur, toate) demne de atenție. Observăm din nou, parcurgînd, de exemplu, seria de articole din „Viața românească” (1957) consacrate romanului, cum se înviorază totul prin polemică : G. Călinescu, Eugen Barbu, Marin Preda răspund unei anchete și polemizează între ei. Chiar dacă începutul articolului lui G. Călinescu a fost, din rațiuni de economie a spațiului, omis, se înțelege destul de bine în ce constă divergența. Nu vreau să intru în detalii — care nu contează acum — și nici să dau dreptate lui G. Călinescu, care promovează clasificarea tipologică, în roman, lui Eugen Barbu, care preferă „senzaționalul”, șocarea obișnuințelor, sau lui Marin Preda, care respinge excesul de elemente „aliterare” (teoretice, discursive), admitînd că precauțiile lui Flaubert în scena festivității agricole din **Madame Bovary** sînt semnul unei juste intuiții roma-

nești. Mă mărginesc să atrag din nou atenția asupra principiului discuției și confruntării : nimic mai străin de domeniul atitudinilor literare, nimic mai plicticos în definitiv decît acordul și unanimitatea. Critica adevărată nu e niciodată corală. Totdeauna **critici certant**.

Am fost mirat să văd că lipsește din capitolul **În fața cititorilor** articolul lui Geo Bogza, **De ce scriu**, din „România literară”, din toamna lui 1971. Admirabil (și probabil uitat de mulți) e articolul din 1956 al lui Nicolae Labiș, **Discuții între tineri**, precis, informat, cu o „erudiție” (la douăzeci de ani !) ce nu exclude grația. În alt capitol al antologiei — **Regăsirea generațiilor** — putem citi atît scurta cuvîntare a lui M. Sadoveanu ținută absolvenților din 1951 al Școlii de literatură, cit și articolele unor scriitori care pe vremea aceea erau în clasele primare sau, cel mult, ca Marin Sorescu, la liceu. **Invitația de estetică** a lui Marin Sorescu (din 1969) e spirituală, dar nu știu cît de justă. „N-am mai citit poezie bună de nu știu cînd — se plîngea acum cinci ani autorul **Morții ceasului**. Am citit mulți autori — și n-am reținut nimic. Toți scriu ca unul sau ca altul. Sînt întrebant uneori : Ce zici de marele Apostolescu ? Sau : Îți place, nu-i așa, evoluția lui Trandafirescu ? Care Apostolescu, care Trandafirescu ? N-am auzit. Bună ziua !” Îmi permit să observ că nu e o atitudine tocmai constructivă aceasta. O prefer pe a lui Tudor Vianu — **Vizita poetului** — care, nu fără emoție, citește orice manuscris, al oricărui tînr și începător, Apostolescu sau Trandafirescu.

Desigur, nu pot măcar semnala toate articolele interesante din antologia Antoanetei Tănăsescu. Ea conține dovada — din păcate, doar parțială, — a neputinței de a separa literatura, opera de creație, de publicistica direct angajată în problemele timpului. Fără să fie cu adevărat un tablou viu al ideilor literare, al atitudinilor, al polemicilor din aceste decenii, ea indică totuși o stare de spirit și bogăția ariei de preocupări.

Nicolae Manolescu

decăți, autorul reușind cu o exemplară stăpînire a tehnicii poetice să elimine desfășurarea exterioară a faptelor. Chiar și dialogul cu alte personaje este trăit exclusiv prin răspunsurile eroului, fără ca poemul să sufere o discontinuitate internă. Rigoarea cu care poetul realizează, chiar și în situații exterior-obiective, monologul lui Doja, mărește intensitatea dramatică a poemului sugerînd, cum subliniază Ioanichie Olteanu în prefață, „tragismul permanentei responsabilități a eroului aflat singur în fața destinului, obligat în fiecare clipă să opteze”.

Cu o sobrietate deosebită în expresie, Székely János a găsit elementele cele mai potrivite pentru această reconstrucție poetică a istoriei. Excluzînd aproape orice metaforă, el se folosește cu deosebită artă de dozajul în vers al stărilor tensionale ; cuvintele desenează direct o realitate dureroasă, trăită acut de conștiința eroului său. Versul este tăios, avînd duritatea pietrei, traducerea lui Andrei Fischhof respectă rigoarea și ritmul poetului. Iată un exemplu, din **Al doilea intermezzo**, dialog dramatic interiorizat al eroului cu victimele miniei răsculaților : „...Voi toți, voi toți, rostogolite țeste, / Ochi scoși, trup fără brațe, pin-gărit, / Ați priceput, știut-ați că dreptatea-i / De partea celor ce v-au omo-rit ? // Știați, nevinovaților, că-n calea /

Celui mai mare domn, poporul, stați, / Că veți lupta, că veți muri, căci lupta / Va naște noua lume, o știați ? // Și totuși, cum mă uit la voi, mi-e milă, / Poate mă mustră chiar credința mea, / Un gînd mă taie, dureros și crîncen : / Putea fi altfel, nu e bine-așa...”, sau această „discuție” purtată de răscolat, în conștiință, cu trimisul nobililor din Buda : „De ce, să-mi spui te rog, astă mulțime / Atît de greu, cu chinuri adunată, / Din care în sfîrșit făcut-am oaste, / Decodată o trimiteți iar la sapă ? // —... / — Pentru incendiu e de vină gloata, / Pretext nu vreau ; tu cauză mi-o spune. // —... / — Pricpe. Așa crezusem și eu însumi. / Vouă, mai marii țării, nu vă place / Moșia că rămîne fără oameni, / Că obositului flămînd de rînd / Nu-i pasă nici de truda pentru dijmă / (Și nici de-ai lor urmași nu le mai pasă). / Poporul e-narmat și nu vă place...”.

Doja devine un simbol al condiției umane, într-o epocă de întineric.

Publicat într-un volum cu o prezentare grafică deosebită, poemul este ilustrat cu câteva xilografuri sobre și îngrijite, din ciclul 1514, aparținînd lui Derkovits Gyula. Și din această perspectivă lucrarea este o reușită.

Adriana Bittel

MEDITAȚIA despre critică e o în-delețnicire intens cultivată în vremea din urmă, într-un climat de preocupări care aspiră să definească pină în nuanțe misiunea și răspunderile în actualitate ale acestei discipline.

Și în alte culturi se constată astăzi un interes intensificat față de critică, dar înclinăm să vedem, în ceea ce se petrece la noi, mai mult decât un simplu reflex de sincronizare. Ni se pare că impreative lăuntrice reclamă literaturii noastre contemporane, aflată la capătul unui ciclu evolutiv (cele trei decenii), efortul de a-și evalua lucid propriile valori și tendințe, forțele de propulsare și eventualele spații de regres. Observăm cum ceea ce fusese afirmare spontană a instinctului creator năzuiește să obțină o mereu mai edificată „conștiință de sine”, prețioasă achiziție datorată în primul rând criticii, acelei critici despre care prea bine spunea cineva, într-o dezbatere recentă, că măsoară „cîtă lă-ciditate intelectuală există într-o literatură”.

Este de urmărit, prin urmare, în clipa de față, via antrenare a criticii în această acțiune de „conștientizare” a creației. Este apoi, după cît ne dăm seama, tot ca răsfrîngere a momentului literar de acum, o tendință irezistibilă de implicare a criticii în chestiunile vieții, nu ale vieții abstracte, bineînțeles, ci ale aceleia din care literatura actuală își trage precumpănitor materia reprezentărilor sale. Ce vrem să spunem? Că însăși literatura asupra căreia critica se aplică îi impune acesteia un re-

gim de participare la problemele existenței, o atitudine deschisă oportun către interceptarea unui variat șir de mesaje care o solicită din afara perimetrului literar propriu-zis, de neocolit totuși dacă vrea să ajungă la o imagine conformă cu adevărul a tendințelor prezentului.

Să luăm un singur domeniu al actualității imediate : romanul. Aici s-a impus în ultimul timp o generație de prozatori care se individualizează mai ales prin faptul că și-a impregnat masiv substanța cărților cu materie socială, prin numeroase racordări ale firelor epicii la realitățile vieții social-politice din ultimele decenii. În cîțiva ani, romancierii ca Augustin Buzura, Petru Popescu, Sorin Titel, Virgil Duda, Platon Pardău, Gheorghe Suci, Bujor Nedelcovici, Constantin Stoiciu ș.a., dincolo de varietatea resurselor pe care le posedă și de audiența diferită pe care o au în public, dincolo, mai ales, de sensibile denivelări valorice, acești autori, considerați în acțiunea lor însumată, ni se pare că au izbutit să determine o tendință unitară în proza de azi, identificabilă în opere între care se pot stabili numeroase elemente de afinitate. Este un nou realism, ambițio-nat să întreprindă variate și adînci explorări sociale, avid să patruneze pe cularele prezentului și, în același timp, ațintit spre o zare mai largă, spre cuprinderea epocii în întregimea ei, de la ultimul război către momentul de față.

IN urmă cu cîțiva ani întregitrasem o emulație a prozei de tip simbolic, parabolic, de plonjări în oniric și de alunecări în poetic și în vizionarism, fenomen explicabil ca formă de reacție în fața descriptivismului tern care invadase anterior o parte din scena epicii. Astăzi proza, romanul, prin noii reprezentanți, dar nu numai prin ei, revin semnificativ la eveniment și la istorie, în cuprinsul unor dezvoltări epice care absorb o infinitate de elemente ale vieții imediate. Literar vorbind, fenomenul e plin de interes și ar merita să fie tratat în alt cadru, aici preocupîndu-ne numai în măsura în care contribuie la mutații în atitudinea criticii. Iar acestea survin, fără doar și poate, impuse printre altele și de realitățile pe care le-am înfățișat. E limpede că aflîndu-se în fața unor scrieri cum sînt cele de care vorbeam mai înainte, critica s-ar lipsi de posibilitatea aprecierii complexe dacă s-ar abstrage din social și politic, dacă nu s-ar raporta bogat și în cunoștință de cauză la formele vieții sociale și la faptele istoriei, dacă nu ar ajunge, în sfîrșit, ea însăși la un punct de vedere conturat în legătură cu istoria și socialul. Un roman desfășurat pe întinderea mai multor decenii și antrenînd în evocare destinele unor categorii umane (sau clase), un roman al marilor procese istorice cum a fost, la noi, socializarea agriculturii, un astfel de roman este o scriere care poate incita critica la mai mult decât stricta contemplare din unghi estetic. Și de foarte multe ori chiar așa se și întîmplă. Comentariul

critic se vede convocat, „somat” să se raporteze nu numai la imaginea literară a unor evenimente, dar la evenimentele ca atare, chemat să judece nu doar cărțile, nu doar faptele de ficțiune, ci istoria însăși ca materie generatoare de reprezentări estetice. Vreau să spun că seninătatea imperturbabilă a criticului în fața înfățișărilor vieții și indiferența față de elementele dinafara esteticului formează o poziție mereu mai dificil de susținut, cu atît mai dificil cu cît suportă presiunea unor forțe dislocatoare care acționează nu din afară, ci chiar dinlăuntru creației. Capacitatea de discernere a elementului estetic în aliajul de materiale care formează opera desigur că e o componentă de neînlăturat a judecății valorizatoare. E însă un prag de atingere al criticului la capătul unor demersuri multiple, în plan intelectual, după ce și-a consumat resursele de vibrație umană în contact cu mesajul existențial al creației, după ce s-a edificat în totul asupra realităților social-istorice din care aceasta își adună elementele constitutive.

Ideea la care ne întoarcem, de altfel singura care structurează aceste notații sumare, este aceea că momentul de față impune criticii o extindere sensibilă a razei de percepere înspre social și politic, domenii în atîtea sensuri interferente cu acela al problematicii literare propriu-zise. O lărgire de orizont cu efecte beneficătoare, avem sentimentul, atît pentru literatură, cît și pentru critică, aduse astfel sub privegherea unei fecunde compliniri.

G. Dimisianu

Prima verba

TRAIAN BUZNEA — Noi și pămîntul (premiul II). Un roman despre viața la țară văzută și uneori trăită de un inginer agronom, relativ tînăr, cu oarecare experiență în meserie, harnic și priceput, dar nu prea sociabil și nu prea lămurit în chestiunea agrară, mai precis în privința uneia dintre componentele ei principale : mentalitatea țărânului cooperator, pe care o judecă după manuale, fără să sesizeze de la început că teoria din paginile acelora nu e totuna cu practica vieții la țară. La cooperativă — localizată în ținutul Neamțului — unde este chemat să amelioreze destinul ogoarelor, inginerul are a se înfîlți pe rînd și, apoi, concomitent cu : atitudinea rezervată a cooperatorilor care-l privesc, o vreme, mai mult ca pe un intrus decât ca pe unul „de-al lor” ; obișnuința unui președinte de a avea mereu ultimul cuvînt, indiferent de cîtă justete ar conține cuvîntul altora, care, ce-i drept, nu și-l prea spun ; obișnuința, apoi, a cooperatorilor de a lăsa în grija exclusivă a președintelui organizarea viitorului cooperativei ; mentalitatea de „fruntași pe județ” care face ca în ședințele de la centru conducerea cooperativei să-și asume parametri de plan utopici ; în fine, propria (inginerului) timiditate de acțiune. Materia cărții

Concursul Editurii Eminescu (VII)

Scene din viața la țară

e concentrată în jurul acestor probleme ce ar putea constitui, fiecare, o temă de roman. Prozatorul însă e și el timid, căci nu încearcă să dezvolte una sau alta dintre ele, mulțumindu-se să le expună, cel mai adesea descriptiv, la nivel de detalii, pe toate, reușind finalmente să compună un tablou viu, în sensul cantității de mișcare cuprinsă, dar fragmentar și într-o viteză a derulării epice care nu îngăduie profundimea.

Viziunea autorului asupra vieții și întîmplărilor din satul în care acționează personajul său e cam gazetărească ; realismul unor situații epice — incontestabile — tratat în maniera reporterilor grăbiți, accentuîndu-i-se aspectele pu-moase în dauna celor mai puțin spectaculoase, dar mai semnificative, peste care se trece cu repeziciune. Prea multe pagini sînt consacrate aventurilor galante ale inginerului (el fiind de fapt un inapt pentru astfel de experiențe), discuțiilor plicticoase între diverse personaje care produc fraze de un statornic aer demagogic, în-tîmplărilor mai mult sau mai puțin „interesante”, dar lipsite de „poantă” etc. Se pare că prozatorul a vrut să adune în satul cu pricina și în viața inginerului mai multe fapte decât acestea puteau suporta pe o unitate de timp restrînsă. Nu lipsesc din romanul său : inundații-

le, răufăcătorii, femeile ușoare, carieris-tii, entuziaștii, incendiile, performanțele de inginerie agricolă, decepțiile, meditațiile de jurnal intim, petrecerile, dramele și melodramele. Toate acestea țin, desigur, de viață, și nu plauzibilitatea lor e de pus sub semnul îndoielii, ci sensul artistic al aglomerării atîtor evenimente. Din pricina excesului de viteză cu care ni se perindă prin față întîmplările e foarte greu să desprindem dintr-o fotografie așa de mișcată liniile de contur decisive pentru argumentarea viziunii epice propuse de autor. Probabil că, avînd prea multe de povestit, el nu a găsit o cale adecvată de ordonare, în numele unei viziuni scriitoricești, a tuturor faptelor pe care o bună memorie (efortul de imaginație este minim) i le-a oferit.

ATITUDINEA reportericească în fața existenței personajului în comunitatea satească se transmite și stilului. Romanul e scris curat, într-o frazeologie cursivă și limpede, comună. Oralitatea tipică a stilului nu face rău, însă complicată cu absența sau, mai drept spus, fragilitatea de sens a substanței epice, duce la instaurarea cărții într-un aer minor. În fond, recunoaștem în scenele de viață la țară scrise de Traian Buznea ecoul unei literaturi nedefinite, care, deși fixează satul drept loc al acțiunii epice, nu este despre țărani, și care, deși aduce în prim plan personaje de altă condiție socială, nu este nici despre acestea. Onorabil sub raportul documentației și al dinamismului epic, romanul lui Traian Buznea este minor sub unghiul viziunii și al condiției artistice. Personalitatea prozatorului nu se face încă simțită, iar capacitatea de selecție, proprie oricărui autor epic, nu funcționează încă la nivelul pretins de un roman social pe o temă așa de generoasă cum este viața satului azi.

Laurențiu Ulici

SEMNAL

EDITURA EMINESCU

Dumitru Popescu — GUSTUL SIMBURELUI (versuri). 163 p., lei 12,50.

EDITURA MINERVA

A. P. Bănuț — SCRIERI (Ediție și prefață de Petronela Negoșanu), 456 p., lei 13.

O. S. Crohmălniceanu — LITERATURA ROMÂNĂ ÎNTRE CELE DOUĂ RĂZBOAIE MONDIALE, vol. II, 672 p., lei 18.

Al. Raicu — LUMINILE OGLINZILOR. 288 p., lei 9,75.

George A. Petre — UMBRE ȘI LESPEZI (versuri). Colecția „Retrospective lirice”. Postfață de V. Fanache. 160 p., lei 8.

Șt. Stănescu — ARCA LUI NOE (versuri). Colecția „Retrospective lirice”. Postfață de Ovidiu Cotruș. 156 p., lei 8,50.

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ

Mihail Cosma — IUBIRE PERENĂ. 120 p., lei 7,25.

EDITURA UNIVERS

Ludovico Ariosto — COMEDII („Lena”, 5 acte în versuri și „Substituții”, 5 acte în proză) ; în românește de Ștefan Crudu și Al. Cerna-Rădulescu ; cuvînt înainte de Oana Busuioceanu. XVIII + 144 pagini, lei 43.

BIBLIOGRAFII

întocmite de Biblioteca Centrală Universitară Mihai Eminescu — Iași :

L. Gavrilăscu : LIVIU REBREANU, biobibliografie, 127 pag.

L. Drăgan, D. Mercheș : „IASUL LITERAR” („Convorbiri literare”) ; vol. I — Literatura română (1949—1971) ; vol. II — Literaturi străine (1949—1971).

M. Rezlescu : Revista „ION CREANGĂ”, Birlad, 1908—1921.

Mariana Stescu — MAGDA ISANOS, bibliografie, 44 pag.

DIN RAPORTUL COMITETULUI CENTRAL PREZENTAT DE TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU

Activitatea politico-ideologică pentru educarea oamenilor muncii în spiritul concepției revoluționare despre lume și viață a partidului, pentru promovarea normelor și principiilor comuniste de etică și echitate

Stimați tovarăși,

În perioada care a trecut de la Congresul al X-lea, partidul a desfășurat o intensă activitate politico-ideologică. În acest domeniu, partidul a pus pe primul plan educarea oamenilor muncii, a întregului popor în spiritul concepției revoluționare, materialist-dialectice și istorice despre lume și viață, promovarea normelor și principiilor comuniste de etică și echitate. Un rol important a avut în această privință programul de activitate ideologică adoptat de Plenara Comitetului Central din noiembrie 1971. Se poate spune că rezultatele muncii politico-educative de formare a omului nou, constructor al socialismului, se evidențiază în mod elocvent în entuziasmul cu care întregul popor înfăptuiește politica internă și externă a partidului și statului.

Ca rezultat al ridicării generale a nivelului politico-ideologic al comuniștilor din România, a fost posibilă elaborarea Programului, care constituie Carta ideologică de bază a partidului. Numai astfel a fost posibilă abordarea în spirit revoluționar, științific a problemelor complexe ale dezvoltării noastre sociale și ale dezvoltării mondiale, ale vieții internaționale.

Pe această bază va trebui să trecem la intensificarea muncii politico-educative, la desfășurarea unei largi activități de ridicare a conștiinței socialiste a oamenilor muncii, de formare a omului nou, cu o morală superioară, cu o atitudine avansată față de muncă, față de interesele generale ale societății. Formarea omului nou, constructor al socialismului și comunismului, presupune așezarea la baza întregii activități educative a concepției revoluționare, materialist-dialectice și istorice, a marxism-leninismului, a tot ceea ce a creat mai avansat omenirea în domeniul cunoașterii.

Activitatea politico-educativă trebuie să pornească de la cunoașterea trecutu-

lui de luptă revoluționară a poporului nostru, să se bazeze pe tradițiile culturii lui progresiste, ale culturii progresiste și revoluționare mondiale. Nu trebuie uitat că felul de a trăi și gândi al poporului a constituit și va constitui întotdeauna temelie dezvoltării culturii cu adevărat înaintate. Trebuie să adăugăm de aceea, la creația prezentului, creația trecutului, dând prețuirea cuvenită marilor înfăptuiri ale înaintașilor noștri, moștenirii înaintate a mișcării noastre revoluționare.

Generalizând experiența prezentului, trebuie să ne însușim, de asemenea, tot ceea ce este mai valoros și progresist pe plan internațional! Să împletim experiența celorlalte popoare cu spiritul nostru revoluționar, cu concepția noastră despre lume, dând naștere unei culturi noi, care să țină seama de specificul istoric, social și național al poporului nostru, de spiritul său de dreptate, de dorința sa de a-și făuri o viață nouă — societatea comunistă — de a ridica nivelul de civilizație al națiunii noastre, de hotărârea sa de a contribui la transformarea progresistă a societății umane, la făurirea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră! (Aplauze îndelungate).

Va trebui ca activitatea ideologică în domeniul economiei politice, filozofiei, sociologiei, istoriei să stea mai mult în atenția partidului nostru, desfășurându-se pe baza unei concepții unitare. Aceasta cere Comitetului Central, organismelor sale de specialitate să asigure conducerea și îndrumarea nemijlocită a întregii activități ideologice, teoretice, a întregii munci politice și cultural-educative. Trebuie să lichidăm cu desăvârșire mentalitatea anarhică, mic burgheză, că problemele istoriei, ale diferitelor științe sociale sînt doar probleme de strictă specialitate. Acestea sînt probleme ale teoriei și ideologiei comuniste, și de ele nu se pot ocupa decît acei care își însușesc și aplică ideologia și concepția

comunistă despre lume. (Vii aplauze). Iată de ce mai mult ca în oricare alt domeniu, în activitatea ideologică și de educație politică este necesar să asigurăm o concepție clară, o îndrumare unitară și, în același timp, o susținută activitate practică, de zi cu zi. Numai așa vom reuși să împletim organic activitatea practică cu cea teoretică, asigurînd înarmarea partidului cu o concepție înaintată, dezvoltînd permanent spiritul revoluționar militant al comuniștilor în lupta împotriva a tot ceea ce nu mai corespunde noilor condiții istorice, sociale, în promovarea noului, în asigurarea mersului nostru ferm înainte pe calea comunismului. Numai ridicînd continuu nivelul ideologic, teoretic al comuniștilor vom face ca partidul nostru să rămînă veșnic un partid revoluționar, să asigure mersul ferm înainte al poporului, spre comunism! (Aplauze puternice).

Este necesar să intensificăm munca politico-educativă în rîndul maselor largi populare, al tinerei generații, de formare a omului nou — debarasat de mentalitatea retrogradă, de egoism și alte manifestări negative, rămășițe ale vechii orînduiri — să milităm pentru formarea unui om animat de spiritul prieteniei și întraajutorării în muncă și viață. Întreaga activitate de educare și formare a conștiinței socialiste trebuie să ducă la crearea unui nou umanism, care pune pe primul plan omul și, totodată, îmbină interesele particulare cu cele ale întregii societăți, asigură bunăstarea și fericirea fiecăruia, odată cu a întregului popor. Prin această omul se va ridica pe o treaptă superioară de cunoaștere, va putea participa cu adevărat conștient la activitatea poporului de făurire a propriului său viitor liber. (Aplauze puternice).

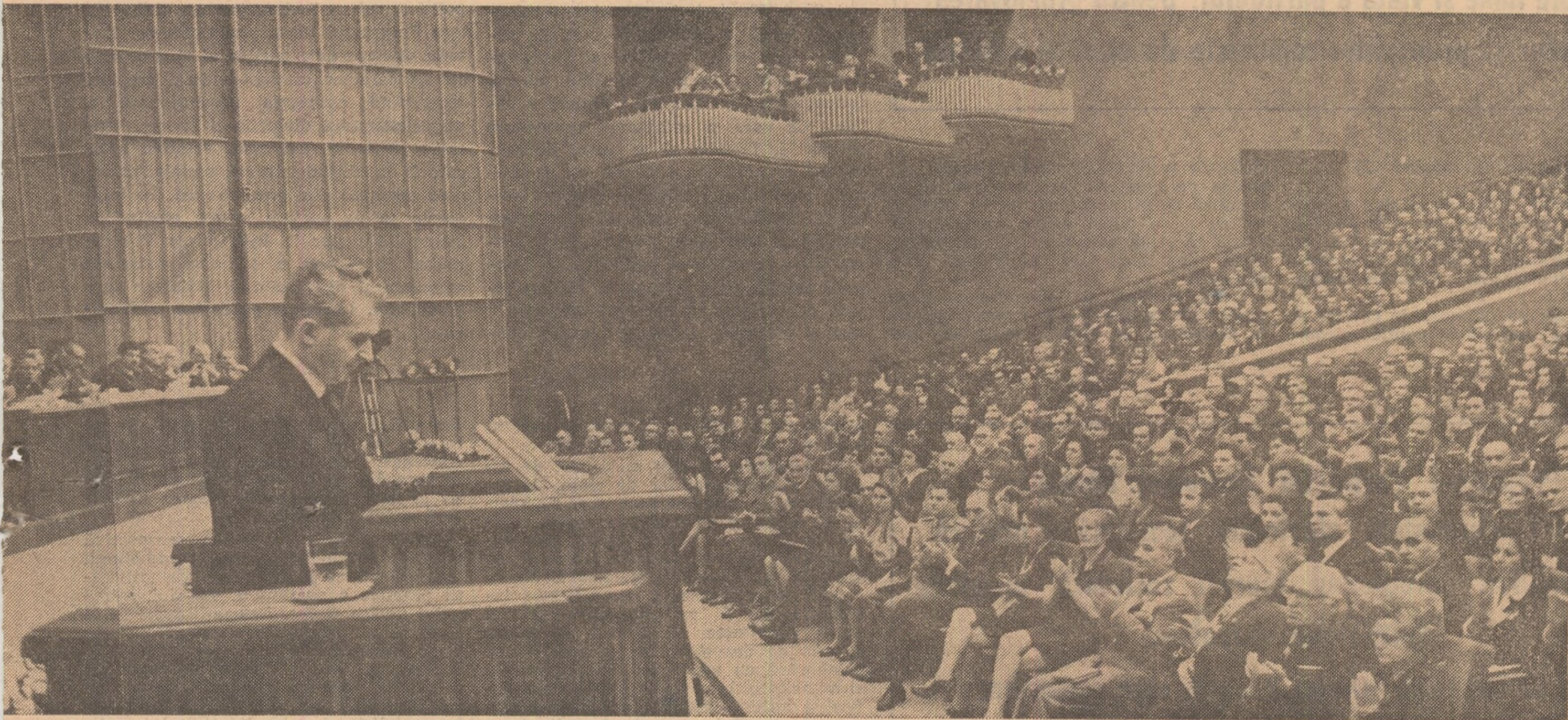
Partidul nostru pornește în mod consecvent de la principiul că literatura și

arta, ca părți componente ale conștiinței sociale, constituie o expresie a procesului dezvoltării generale a societății. În artă își găsesc pînă la urmă reflecția, în forme specifice, desigur, raporturile de producție și sociale, modul de gîndire al oamenilor dintr-o anumită epocă, determinate la rîndul lor de stadiul evoluției societății. De-a lungul existenței sale, poporul român a creat o artă care exprimă pregnant modul său de viață și muncă, gîndire și sensibilitatea sa, setea de libertate, voința de a-și făuri un trai mai bun, optimismul, încrederea în forțele proprii, în viitor. În noile condiții de dezvoltării patriei noastre socialiste, arta și literatura sînt chemate să dea expresie activității tumultuoase desfășurate de poporul român în toate domeniile de activitate, să înfățișeze marile realizări, entuziasmul, optimismul și hotărîrea de a merge neabătut înainte. Fără îndoială că scriitorii, pictorii, compozitorii, slujitorii artei și literaturii nu vor precupeți munca și talentul pentru a crea noi opere valoroase, pătrunse de umanism revoluționar, de un robust optimism social, care să redea, în forme mai variate, preocupările și frămîntările, dorințele și aspirațiile poporului nostru, încrederea sa nestrămutată în ziua de mîine, în viitorul de libertate și independență al națiunii noastre, în viitorul comunist. (Vii aplauze).

Dorim ca și critica de artă să joace un rol mai activ, militant, în promovarea unei arte cu adevărat revoluționare, care să oglindească specificul istoric, tradițiile poporului nostru, uriașa operă socială pe care o înfăptuiește în prezent, ținînd totodată seama de ceea ce este nou în cunoașterea umană pe plan universal, de năzuințele generale de viitor ale omenirii. Avem nevoie de o critică militantă, comunistă și nu de una „mușamalizare” — ca să mă exprim într-un termen mai popular — de prezentare în culori trandafirii a aspectelor negative din artă, a unor activități artistice ce nu servesc, ci, dimpotrivă, dăunează. Avem o critică în genere bună. Dar putem face și mai mult în acest domeniu. Avem oameni de artă valoroși. Nu aș dori decît să le reamintesc chemarea Congresului al IX-lea al partidului — de a pune toată capacitățile lor de creație, în forme cît mai variate, în serviciul poporului, al socialismului și comunismului, de a servi pe

(Continuare în pagina 14)

Programul Partidului Comunist Român — Carta fundamentală ideologică, teoretică și politică a partidului, programul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și al înaintării patriei noastre spre comunism

Stimați tovarăși,

Congresul al XI-lea va rămâne în istoria milenară a patriei noastre în primul rând prin faptul că el va adopta Programul Partidului Comunist Român — Carta fundamentală ideologică, teoretică și politică a partidului, care deschide perspectiva unei epoci noi în dezvoltarea economico-socială a României, trasează linia strategică generală și orientările tactice pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea țării spre comunism.

La elaborarea Programului au luat parte activă cadrele de bază ale partidului și statului din toate domeniile vieții economico-sociale. El a fost amplu dezbătut în adunările de partid, în conferințele organizațiilor orășenești, municipale, județene, de către masele largi ale oamenilor muncii de pretutindeni. Adeziunea entuziastă a comuniștilor, a tuturor celor ce muncesc, fără deosebire de naționalitate, la Program, a generat un puternic avânt politic în rândurile întregii noastre națiuni socialiste, a stimulat și mai mult energiile creatoare ale poporului, a întărit încrederea sa în partidul nostru, hotărîrea de a munci cu elan sporit pentru înfăptuirea Programului, a politicii interne și externe a partidului și statului. **(Aplauze puternice).**

Prezentînd Programul delegaților prezenți la Congres, care au mandatul tuturor comuniștilor de a-l adopta în unanimitate, putem afirma că el exprimă voința și înțelepciunea colectivă a partidului, a clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii din patria noastră, fără deosebire de naționalitate. Putem afirma, totodată, că, exprimînd voința și năzuințele întregii noastre națiuni, Programul partidului poate fi denumit pe drept cuvînt **Programul poporului român de ridicare a patriei pe culmile lumi-**

noase ale civilizației comuniste. (Aplauze puternice, îndelungate).

Elaborarea Programului în această etapă a dezvoltării socialiste a țării este determinată de necesitatea așezării, la baza întregii activități a partidului, a unei concepții teoretice și politice unitare, care să lumineze activitatea practică a partidului, a întregului popor în toate sectoarele economico-sociale. Programul este cu atât mai necesar în actualele împrejurări cînd, în procesul edificării noii orînduirii sociale și al transformărilor revoluționare pe plan internațional, apar probleme tot mai complexe care cer răspuns clar, acționarea conștientă pentru soluționarea lor în spiritul concepției revoluționare a materialismului dialectic și istoric. În actuala etapă a dezvoltării sociale, cînd în mod firesc apar diferite interpretări ale evenimentelor, diferite moduri de a concepe dezvoltarea în perspectivă, determinate de condițiile istorice, sociale și naționale specifice, precum și de revoluția tehnico-științifică contemporană, Programul Partidului Comunist Român dă o perspectivă revoluționară clară luptei pentru edificarea noii orînduirii sociale, pentru dezvoltarea societății omenești. Acesta oferă o orientare limpede pentru fiecare comunist, pentru fiecare cetățean al patriei noastre, întărește încrederea întregului popor în cauza socialismului, în victoria luptei pentru colaborare internațională și pentru pace. **(Aplauze îndelungate)**

Programul a putut fi elaborat acum datorită, în primul rînd, victoriilor mărețe obținute de poporul nostru în făurirea noii orînduirii sociale, dezvoltării puternice a forțelor de producție, transformărilor produse în relațiile de producție și sociale, în întreaga structură a societății românești. Totodată, elaborarea sa a fost posibilă și datorită dezvoltării puternice a partidului, ridicării nivelului său politico-ideologic, maturi-

zării teoretice și politice a întregului partid.

Așa cum se menționează și în Program, partidul nostru a mai avut și în trecut diferite teze programatice. De asemenea, se poate spune că fiecare plan cincinal a constituit un program de scurtă durată al partidului. Este pentru prima oară, însă, cînd partidul își elaborează un program de perspectivă într-o concepție unitară, pornind de la teoria materialismului dialectic și istoric, de la generalizarea experienței altor țări și a experienței proprii, aplicînd creator adevărurile generale, universal valabile, la condițiile istorice, sociale și naționale concrete ale României.

Programul fundamentează științific principiile de bază ale societății socialiste multilateral dezvoltate, ca fază superioară a socialismului, în procesul trecerii treptate spre comunism. **(Vii aplauze).** În această fază se asigură dezvoltarea multilaterală, armonioasă și unitară a forțelor de producție, a tuturor domeniilor vieții economico-sociale, se realizează o concordanță tot mai deplină între forțele și relațiile de producție și sociale. În societatea socialistă multilateral dezvoltată sint create condițiile materiale și spirituale pentru înfăptuirea deplină a principiilor socialiste de proprietate și repartitie. Munca devine tot mai mult o necesitate și o datorie de onoare. Pe această bază se asigură satisfacerea tot mai deplină a cerințelor materiale și spirituale — determinate în mod științific — ale întregului popor. În această fază se vor afirma cu putere principiile eticii și echității socialiste, se va realiza înțepătrunderea în practică a acestora cu principiile comunismului.

Trecerea de la societatea socialistă multilateral dezvoltată spre comunism se va realiza în cadrul unui proces dialectic unitar, prin acțiunea conștientă a maselor populare pentru înlăturarea vechiului, a ceea ce nu mai corespunde

noilor forțe de producție, prin aplicarea cuceririlor științei și tehnicii înaintate, prin perfecționarea noilor relații sociale, prin transformarea revoluționară a societății. Rolul partidului comunist, ca forță politică conducătoare, este acela de a conduce în mod conștient acest proces complex, de a acționa în strînsă concordanță cu legitățile obiective ale dezvoltării sociale, pentru a nu permite apariția sau adîncirea unor contradicții, pentru a promova spiritul revoluționar, noul, asigurînd triumful societății comuniste, îndeplinindu-și astfel rolul său în societate. **(Vii aplauze).**

La elaborarea primului Program al partidului a fost necesar să pornim de la retrospectiva istoriei poporului nostru, a luptelor sale pentru progres social, împotriva asupririi naționale și sociale, împotriva dominației străine, pentru apărarea ființei naționale, a libertății, pentru o viață mai bună. Pe drept cuvînt se subliniază în Program că istoria poporului nostru confirmă pe deplin justetea tezelor teoretice ale lui Marx și Engels, potrivit cărora istoria societății omenești este istoria dezvoltării forțelor și relațiilor de producție, istoria luptelor de clasă.

Programul sintetizează luptele eroice desfășurate de-a lungul secolelor de forțele sociale cele mai înaintate, de masele populare pentru dezvoltarea poporului nostru pe calea progresului, pentru cucerirea independenței și formarea statului național unitar. Apariția în viața socială și politică a proletariatului — clasa cea mai revoluționară, mai avansată a societății — a deschis calea unor noi transformări revoluționare, a dat un nou îmbold luptelor de clasă, sociale și naționale, pentru lichidarea exploatării omului de către om și făurirea noii orînduirii sociale. Istoria poporului nostru, a proletariatului și a mișcării revoluționare — înfățișată în Program — demonstrează cu putere că partidul clasei muncitoare, creat în 1893, apoi Partidul Comunist Român, creat în 1921, au continuat pe o treaptă superioară tradițiile revoluționare ale maselor populare, ale forțelor progresiste, revoluționare, ale poporului român. Continuînd aceste luminoase tradiții, Partidul Comunist Român s-a identificat întru totul cu năzuințele întregii națiuni, fiind primul partid politic din România care și-a făcut un titlu de onoare din lupta pentru dezvoltarea economico-socială a țării, pentru întărirea independenței și suveranității naționale, pentru o viață mai bună și îmbelșugată a întregului

(Continuare în pagina 14)

Activitatea politico-ideologică pentru educarea oamenilor muncii în spiritul concepției revoluționare despre lume și viață a partidului, pentru promovarea normelor și principiilor comuniste de etică și echitate

(Urmare din pagina 12)

tria și poporul. Este loc pentru o literatură care să se afirme, într-adevăr, nu numai pe plan național, ci și pe plan internațional și care să depășească realizările înaintașilor. **(Aplauze puternice).**

Este necesar ca uniunile de creație să desfășoare o activitate politico-ideolo-

gică mai susținută în rîndul fiecărei categorii de creatori. Să nu uităm că și creatorii de azi au nevoie să fie educați, pentru a se putea ocupa de educarea altora. Aceasta este o necesitate pentru toate domeniile de activitate. **(Vii aplauze).**

Presă, radioul și televiziunea, toate mijloacele de informare în masă trebuie să desfășoare în viitor o activitate mai

susținută pentru unirea eforturilor întregului popor în direcția înlăptuirii Programului și Directivelor. Este necesar să se imprime acestor mijloace de informare mai multă fermitate, un spirit mai combativ, militant, de întransigență față de lipsuri, de promovare a noului în toate domeniile de activitate. Ele trebuie să asigure informarea largă a oamenilor muncii privind activitatea internă și internațională a partidului și statului nostru, cunoașterea de către toți cetățenii a politicii de pace și colaborare promovate de partid. Trebuie să se pună, de asemenea, un mai mare accent pe programele cultural-educative cu conținut militant, revoluționar, care să promoveze principiile ideologice ale partidului nostru, etica și echitatea socialistă, să combată mentalitățile înapoiate. Este necesară dezvoltarea și în acest domeniu a muncii colective, realizarea unei îndru-

mări unitare a întregii activități de către organele de partid, care poartă răspunderea nemijlocită pentru buna desfășurare a activității radioului, televiziunii, presei, a întregii activități de educare socialistă.

La baza întregii activități teoretice, politice, cultural-educative vor trebui să stea Programul Partidului Comunist Român, documentele partidului nostru, care au un caracter marxist-leninist creator, exprimînd concepția revoluționară a materialismului dialectic și istoric, legăturile generale, universal valabile aplicate la condițiile istorice, sociale, naționale concrete din țara noastră. În felul acesta se va asigura unirea eforturilor întregului popor în înlăptuirea Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare spre comunism. **(Aplauze puternice, îndelungate).**

Programul Partidului Comunist Român — Carta fundamentală ideologică, teoretică și politică a partidului, programul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și al înaintării patriei noastre spre comunism

(Urmare din pagina 13)

popor. **(Aplauze puternice).** Prin întreaga sa activitate, partidul nostru a demonstrat și demonstrează că nu are alt țel decît slujirea intereselor poporului, făurirea socialismului și comunismului în patria noastră, garantarea independenței și suveranității țării, victoria ideilor socialismului în țara noastră și în lume, dezvoltarea colaborării internaționale și instaurarea păcii pe planeta noastră. **(Aplauze îndelungate).**

Am considerat necesară prezentarea succintă în Program a activității desfășurate de partid încă de la crearea sa, diferitele etape mai importante ale istoriei sale, pentru a sublinia faptul că în cele mai grele împrejurări, în anii terorii burghezo-moșierești, partidul nostru a ținut întotdeauna sus steagul luptei revoluționare, a apărut cu abnegație interesele maselor populare, ale întregului popor. **(Aplauze puternice, îndelungate).**

În condițiile grele ale războiului, partidul a ridicat steagul luptei împotriva dictaturii militar-fasciste și a dominației hitleriste, a organizat lupta împotriva războiului antisovietic în care a fost aruncată România împotriva voinței poporului român, a unit masele populare, toate forțele antifasciste și naționale pentru răsturnarea dictaturii fasciste, ieșirea țării din războiul dus alături de Germania hitleristă și alăturarea ei Uniunii Sovietice, celorlalte țări și forțe ale coaliției antihitleriste. În aceste împrejurări grele, partidul nostru s-a dovedit la înălțimea misiunii sale istorice, folosind în mod just condițiile interne favorabile, precum și situația internațională determinată, în primul rînd, de succesele strălucite obținute de armatele sovietice în lupta împotriva fascismului, precum și de victoriile celorlalte forțe ale coaliției antihitleriste. Răsturnarea dictaturii militar-fasciste și a dominației Germaniei hitleriste a marcat o cotitură istorică în viața poporului nostru, a deschis calea pentru eliberarea deplină a țării, pentru trecerea la înlăptuirea transformărilor democratice, revoluționare, pentru întărirea independenței și suveranității țării.

Programul sintetizează experiența luptelor pentru transformarea revoluționară a societății, a muncii eroice de industrializare a țării, de transformare socialistă și dezvoltare a agriculturii, de înflorire a științei, învățămîntului, culturii, de ridicare a nivelului de trai material și spiritual al întregului popor.

În perioada de după eliberare, poporul nostru a străbătut mai multe etape istorice. Marile realizări obținute demonstrează justețea politicii marxist-leniniste a partidului nostru, faptul că el a pornit de la realitățile concrete istorice, sociale și naționale ale țării noastre, găsind căile cele mai potrivite pentru înaintarea victorioasă pe calea făuririi orînduirii sociale noi. Toată această istorie glorioasă con-

stituie un bogat tezaur de învățăminte cu caracter științific, revoluționar, dă un puternic fundament ideologic, teoretic Programului, întregii activități a partidului nostru, constituind, totodată, o contribuție la patrimoniul universal al teoriei și practicii revoluționare. **(Aplauze puternice).**

Bazat pe principiile materialismului dialectic și istoric și pe experiența practică proprie, Programul dezvoltă concepția partidului nostru asupra problemelor fundamentale ale transformării revoluționare a societății noastre și dezvoltării lumii contemporane. Pe baza analizei fenomenelor vieții internaționale, Programul prezintă, într-o concepție unitară, schimbările pe plan mondial, tendințele dezvoltării lumii contemporane, demonstrînd că viața, acțiunea legilor obiective deschid perspectiva măreață a trecerii a noi și noi popoare pe calea spre socialism. Programul arată că dispariția vechii orînduirii sociale este inevitabilă, că viitorul aparține orînduirii sociale în care vor dispărea clasele exploatare, aspirarea omului de către om, aspirarea unui popor de către altul, aspirarea imperialismului și colonialismului. Viitorul aparține societății în care fiecare națiune va fi stăpînă pe destinele sale, în care popoarele vor conlucra în mod pașnic în scopul progresului economico-social al fiecăruia, al dezvoltării civilizației universale. **(Vii aplauze).**

Se poate spune că este pentru prima dată cînd partidul nostru dispune de un document care sintetizează viața și lupta de două milenii a poporului român, activitatea maselor populare, a forțelor progresiste, a mișcării revoluționare, istoria însăși a partidului. Iată de ce, pe drept cuvînt, Programul este considerat Carta teoretică, ideologică și politică a partidului, documentul de bază care dă răspuns celor mai complexe probleme ale muncii și luptei poporului și partidului nostru, ale perspectivelor dezvoltării viitoare a țării. Iată de ce, pe drept cuvînt, se poate spune că Programul constituie expresia marxismului creator în România. **(Aplauze puternice, îndelungate).**

Fără îndoială, Programul are un rol de o importanță deosebită în ridicarea nivelului politic și ideologic al întregului popor. El va exercita o puternică influență în creșterea combativității revoluționare a partidului, în îndeplinirea rolului său de forță politică conducătoare a societății, în creșterea forței și unității sale — garanția mersului tot mai hotărît înainte al României spre comunism. **(Vii aplauze).** Programul va exercita o influență puternică asupra tuturor oamenilor muncii, asupra întregului popor, înarmîndu-l cu o concepție înaintată despre lume și viață, va contribui la accelerarea procesului de formare a omului nou, constructor al socialismului, va înarma întreaga națiune în înlăptuirea

neabătută a politicii interne și externe a partidului. **(Aplauze puternice).**

În actualele condiții mondiale, de ascuțire a contradicțiilor de clasă, de intensificare a luptelor sociale și naționale, de afirmare tot mai puternică a voinței popoarelor de a fi stăpîne pe destinele proprii, de a se dezvolta libere și independente, Programul partidului nostru capătă și o puternică semnificație internațională. El va impulsiona și mai mult activitatea Partidului Comunist Român de dezvoltare a solidarității și colaborării cu toate partidele comuniste și muncitorești, cu toate forțele democratice și antiimperialiste, cu țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială. Programul va lumina calea politicii externe a partidului și statului nostru, sporînd contribuția lor la făurirea noii ordini economice și politice internaționale, a unei lumi mai drepte și mai bune, a unei lumi a colaborării și păcii. **(Aplauze puternice).**

Fără îndoială că toți participanții la Congres, îndeplinind mandatul încredințat de comunisti, de conferințele județene de partid, vor adopta în unanimitate Programul partidului, devenind părtași nemijlociți la acest eveniment epocal în istoria partidului și patriei noastre. **(Aplauze puternice, îndelung repetate).**

Stimați tovarăși,

În concordanță cu Programul partidului, Directivele dezvoltării economico-sociale a României trasează și prognozele progresului economico-social pînă în anul 1990, iar în unele domenii pînă în anul 2000. Se poate spune că, de fapt, prognozele, Directivele în general, constituie o parte integrantă a Programului, asigurînd realizarea în viață a prevederilor lui. Acționînd cu hotărîre în direcția dezvoltării forțelor de producție, a industriei și agriculturii, pe baza cuceririlor științei și tehnicii contemporane, prognozele stabilesc realizarea în 1990 a unui venit național pe cap de locuitor de 2 500—3 000 dolari. Se are în vedere ca în toată această perioadă să se realizeze o repartitie justă a venitului național între fondul de consum și fondul de dezvoltare, consacrindu-se circa 68 la sută pentru fondul de consum și 30—32 la sută pentru fondul de dezvoltare.

Ca urmare a dezvoltării impetuoase a forțelor de producție, a progresului economiei naționale, se va ridica necontenit nivelul de trai material și spiritual al oamenilor muncii; în linii generale vor fi create condițiile pentru satisfacerea în bune condiții a necesităților științifice determinate ale tuturor celor ce muncesc. Pe baza realizării în această perioadă a circa două milioane și jumătate de apartamente și aproape 700—800 mii locuințe construite de populație, se poate aprecia că se va rezolva în linii generale problema locuințelor, asigurîndu-se condiții de locuit tot mai bune pentru toți cetățenii patriei.

În anul 1990 România se va afla pe o treaptă superioară a dezvoltării sale; în linii generale va fi înlăptuită societatea socialistă multilateral dezvoltată, creîndu-se o bază trainică pentru trecerea la făurirea treptată a societății comuniste în patria noastră. **(Aplauze puternice, prelungite).**

Stimați tovarăși,

Raportul prezentat Congresului, Programul și Directivele sintetizează activitatea multilaterală desfășurată de partidul și poporul nostru, generalizează experiența în construcția socialistă a Partidului Comunist Român, a altor partide comuniste și țări socialiste, experiența

dezvoltării sociale și a cunoașterii umane în general. Ele înarmează partidul cu o concepție teoretică, ideologică și politică unitară, bazată pe materialismul dialectic și istoric, pe atotbiruitoarea învățătură marxist-leninistă.

Aceste documente dau o perspectivă măreață dezvoltării societății românești, trasează direcțiile principale ale activității practice a partidului, statului, întregului nostru popor. Delegații prezenți la Congres au mandatul comunistilor, al tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, al întregului popor de a chibzui într-un spirit de mare răspundere față de viitorul patriei noastre socialiste, de a analiza temeinic activitatea de pînă acum a partidului și de a hotărî asupra sarcinilor de viitor în vederea îndeplinirii în cele mai bune condiții a Programului și Directivelor privind dezvoltarea economico-socială a României.

Unanimitatea care a caracterizat adunările organizațiilor de partid, conferințele orășenești, municipale și județene, a deziunea întregului popor la aceste documente se vor reflecta, fără îndoială, și în desfășurarea lucrărilor Congresului, în unanimitatea cu care el va adopta Programul și Directivele. **(Aplauze puternice).** Să ne situăm, în aceste momente istorice, la înălțimea încrederii pe care ne-au acordat-o partidul și poporul! Să acționăm în așa fel încît hotărîrile pe care le vom adopta să inaugureze o nouă epocă în istoria României, să asigure edificarea fermă a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea spre noi culmi de progres și civilizație, spre comunism. **(Aplauze puternice, îndelungate).**

Lucrările Congresului trebuie să constituie o puternică manifestare a unității politice, ideologice și organizatorice a partidului, a voinței sale și a întregului popor de a acționa în cea mai strînsă unitate, aceasta fiind garanția înlăptuirii cu succes a documentelor istorice pe care le vom adopta în aceste zile! **(Aplauze îndelungate).**

Hotărîrile Congresului nostru urmează să dea expresie voinței întregului partid și popor de a dezvolta solidaritatea cu țările socialiste, cu forțele revoluționare, antiimperialiste de pretutindeni, cu toate popoarele, în lupta pentru înlăptuirea unei lumi mai drepte, pentru progres social și pace internațională. **(Aplauze puternice, îndelungate).**

Trăiască cel de-al XI-lea Congres al partidului — piatră de hotar a unei noi epoci în istoria glorioasă a României, în drumul spre comunism, spre visul de aur al omenirii! **(Aplauze puternice, urale).**

Trăiască Partidul Comunist Român, forța politică conducătoare a societății noastre socialiste care va conduce poporul nostru pe calea comunismului! **(Aplauze puternice, urale; se scandează „P.C.R.”).**

Trăiască poporul nostru, constructor eroic și victorios al socialismului, trăiască Republica Socialistă România! **(Aplauze puternice, urale).**

Trăiască solidaritatea și colaborarea între partidele comuniste și muncitorești, între toate țările socialiste, între toate forțele revoluționare, progresiste, democratice și antiimperialiste! **(Aplauze puternice, urale).**

Să triumfe atotbiruitoarea învățătură revoluționară marxist-leninistă! **(Aplauze puternice, urale).**

Să triumfe în lume noua ordine economică și politică internațională, pacea și colaborarea între toate popoarele! **(Aplauze puternice, prelungite; urale; se scandează „Ceaușescu — P.C.R.”).**

Istoria sub ochii noștri

RETROSPECTIA nu este decît trecerea în revistă a perseverenței noastre. Stăruința în ceea ce ne-am propus — certitudinea izbînzilor. Perspectiva — curajul de a afirma prezentul și de a ne contura viitorul bazîndu-ne pe temeinicia învățămîntelor trecutului. Cînd comuniștii afirmă: „Timpul lucrează pentru noi, timpul e cu noi!”, nu fac o simplă figură de stil căci, pentru ei, timpul este sinonim cu voința poporului. Orientarea națiunii este orientarea timpului. Și trebuie ca acesta să nu rămînă o simplă dimensiune filosofică, o măsură calendaristică a unui fragment de veșnicie, ci însăși veșnicia în năzuința poporului de a dăinui, cucerindu-și o adevărată condiție umană bazată pe calitatea vieții. Trebuia, deci, ca însuși timpul să devină o materie primă, și încă una de căpetenie. Căci a fi cu ai tăi, înseamnă a trăi cu timpul lor. Cu timpul poporului, cu timpul istoriei.

Istoria se scrie sub ochii noștri. Hrana ei de fiecare zi a fost, dintotdeauna, prezentul, activitatea omului care își urmărește țelul. „Ieri” nu s-a născut niciodată decît din „azi”, așa cum ziua pe care o trăim nu este decît rodul a ceea ce am pus la temelie ei în ziua care a trecut. Marea, suprema confruntare cu timpul, cu ziua de mîine a națiunii, rămîne tocmai capacitatea determinată științific de a hotărî contururile viitorului. De a-l prevedea și a-l orienta spre binele omului.

Am început cu un timp aspru, dar cu adevărat epopeic. Un timp din care aveau să răsară alte timpuri, mai bune, mai omenești, mai drepte. Era timpul cînd se trezea la ritmurile noi, la ritmurile viitorului o întregă țară. Iar acestea erau ritmurile muncii care trebuiau să demonstreze de ce era capabilă o țară întreagă stăpîni pe soarta ei. Am început într-o mie de locuri, simultan, printr-o hotărîre febrilă și totală a întregii națiuni de a face altfel, de a schimba temeinic, de a înnoi, de a fi demni de visele înaintașilor. Prin aceasta, opera de trei decenii a comuniștilor din această țară și-a cîștigat dreptul la posteritate. Nu numai ca sursă de evocare din partea celor ce ne vor urma, ci ca tip, ca exemplu, ca demonstrație de continuitate, ca un proces de devenire legat de trecut, determinînd prezentul și condiționînd viitorul. Prin aceasta, spiritul epocii se perpetuează deopotrivă în meritul intrinsec al operei, și în valențele sale din ziua de mîine și de poimîine a poporului.

INCERC, într-o astfel de zi din toamna tîrzie a anului 1974, să-mi cuprind țara dintr-o privire. Imaginea statică este imposibilă. Ceea ce înfăptuim azi devine istorie sub ochii noștri. Nu numai ca fapt revolut în scurgerea inexorabilă a timpului, ci ca o dimensiune în continuă expansiune a viitorului care, pentru noi, nu mai este o simplă contemplație transfigurată a prezentului, nu numai posibilitate, ci realitate. Dacă idealul fiecărei epoci este epoca însăși, curățită de accidente ei de parcurs, credința în viitor rămîne pentru noi un drept nobil, inalienabil, în numele căruia făurim prezentul. Cînd rațiunea devine energie, virtutea supremă constă în contopirea idealurilor tuturor într-un ideal comun — supremă forță motrice pentru transformarea năzuințelor unui popor în integritatea lui, în realitate concretă.

Ce splendidă proprietate a ființei umane — puterea de a visa! Ce extraordinară capacitate aceea de a premerge acțiunilor sale și de a-și reprezenta în închipuire imaginea desăvîrșită a operei care i se infiripă sub mîini, de a compara constatările cu idealul propus și de a lucra conștiincios la izbîndirea visului!

În acest sens, noi, românii, sîntem douăzeci de milioane de visători. O pîrtică din imensul volum de patru miliarde de oameni porniți pe acest glob în căutarea condiției umane. Idealurile noastre sînt și ele o pîrtică din idealurile omenirii. Cu fiecare izbîndă pe care o dobîndim, nu izbutim numai noi, aici, pentru noi și pentru copiii noștri, ci izbutește umanitatea în drumul ei atît de spinos și de întortochiat pe căile istoriei.

Cînd am început, era, într-adevăr, un timp aspru, dar epopeic. Rememorarea este, încă, la îndemîna oricui. Cei ce nu existau acum 30 de ani, ori erau prea cruzi pentru a teauriza amintiri, își au încă în viață părinții, frații mai mari sau bunicii. Căci acești 30 de ani n-au

apartînut unei singure generații, ci tuturor generațiilor existente contopite într-o generație unică în care nimeni n-avea dreptul să răspundă decît „prezent!”. Cei ce au vrut altfel, și au făcut altfel — infinitesimală minoritate — ar trebui să-și amintească adevărul acestui popor care spune că nu poți căra pămîntul patriei pe tălpile pantofilor. Cei ce au rămas și au continuat să lupte pentru izbîndirea viselor — covîrșitoarea majoritate — n-au avut sub tălpile lor goale, la început, cînd abia ieșisem dintr-un război nimicitor și pășeam în marșul impetuos, clocotitor, al revoluției, decît pămîntul patriei îndelung urgisite, pămîntul martirizat în care ni s-au topit oasele bunicii și străbunicilor, pămînt în care visele nu ne-au adormit niciodată, căci ele nu erau altceva decît voință, voință unanimă, singura forță ce poate da noi valențe noțiunilor de timp și spațiu.

AS CUTEZA să-mi cuprind, în această zi de toamnă tîrzie a anului 1974, țara într-o singură privire, dar mărturisesc că, deși o străbat de trei decenii de-a lungul și de-a latul, nu ca un simplu martor, ci ca păr-

a antrena, de a face din fiecare membru al societății noastre o pîrtică conștientă și reprezentativă pentru societate, angajată la cursul general prin adeziune liber consimțită și nu prin constrîngere. Ar fi simplist să se creadă — și cei ce au cunoscut îndeaproape acești 30 de ani o știu bine — că aceasta s-a obținut printr-o lovitură de baghetă magică, și că totul a fost ușor. Ar fi naiv să se considere — și cei care de trei decenii rostesc în fiecare zi din viața țării prezent, o știu bine — că întotdeauna drumul ne-a fost drept, fără întortocheli și ocolșuri, fără accidente de parcurs, fără obstacole și greutăți. Dar marile adevăruri afirmate de comuniști s-au confirmat în viață, și, între acestea, supremul adevăr al necesității vitale pentru poporul român de a-și edifica o țară puternică pe baza unor planuri de dezvoltare științific elaborate este confirmat prin recunoașterea evoluției României în acești 30 de ani de către toate țările lumii. Această incontestabilă realitate atestată de date verificabile în practică — și ce ne-ar arăta în plus datele statistice față de tabloul de azi al României socialiste? — înfățișează o țară în plin

spirit și de trup a unei întregi națiuni, crearea condițiilor ca fiecare cetățean al patriei să capete conștiința de proprietar și producător al tuturor bunurilor materiale și morale ale țării. Afirmam dreptul fiecăruia la șanse egale, fără discriminări, pe baza dorinței de a contribui neprecupețit la înflorirea patriei, dreptul tuturor copiilor la o instruire temeinică bazată pe respectul față de muncă și pe obligativitatea morală a consacrării tuturor talentelor prosperității întregii societăți. Afirmam respectul față de trecut, cultul înaintașilor, devotament față de visele lor, abnegație în slujirea patriei socialiste. Afirmam necesitatea modelării noului chip al țării bazată pe dezvoltarea multilaterală, pe exploatarea rațională a resurselor pămîntului românesc în consens și nu în conflict cu natura, pentru ca supremul beneficiar al tuturor înfăptuirilor socialismului să rămînă omul, constructorul de azi și făuritorul de mîine al patriei de două ori milenare.

Toate acestea sînt astăzi realități palpabile, expresii grăitoare și verificabile ale ideii de socialism, așa cum românii au aplicat-o în practică, bazîndu-se pe experiența lor de străvechi popor în această parte a lumii și pe specificitatea lor de neam și de spirit. Cine alții, decît ei, comuniștii, ar fi putut să întrevadă cu clarviziunea lor științifică evoluția României în ritmuri atît de rapide, într-un răstimp atît de scurt, de la țara de ieri la cea de azi? Cine ar fi putut să conceapă și să aplice mai bine decît ei planurile științifice de dezvoltare a țării, cine altcineva ar fi putut edifica în spațiul carpato-dunărean o țară demnă de rolul pe care îl joacă astăzi în lume, decît poporul muncitor sub conducerea Partidului Comunist Român căruia i s-a încredințat destinul viitor al României?

Ne-am obișnuit ca, atunci cînd se afirmă că România acestor trei decenii a devenit de nerecunoscut, să acceptăm această constatare ca pe un truism. Dar cum s-ar fi putut înfăptui toate acestea fără propășirea morală și materială a poporului, fără dotarea țării cu marile cetăți industriale care îi atestă forța economică, fără tripla înzecire a puterii ei, fără ceea ce înseamnă astăzi pe harta țării Bucureștiul industrial, Prahova, Argeșul și Troțușul petrochimiei, Dunărea zăgăzuită la Porțile de Fier, energia marilor hidrocentrale și termocentrale de pe întreg cuprinsul patriei, Hunedoara, Reșița, Galații și Tîrgoviștea siderurgică, Slatina și Tulcea aluminiului, Craiova, Timișoara și Aradul constructorilor de mașini-unelte, Birladul rulmenților, Piteștiul, Cîmpulungul și Brașovul automobilelor, Giurgiu, Oltenița, Galații și Constanța constructorilor de nave, atîtea și atîtea locuri cu nume de așezări străvechi în care noul s-a implantat viguros dîndu-le dimensiunile prezentului și prefigurîndu-le un alt viitor?

MARELE, cel dintîi curaj, curajul istoric al comuniștilor români a fost cel de a afirma! Nu în gol, nu propovăduind utopii — chiar dacă afirmațiile lor puteau să le pară unora utopice, pentru ca, mai tîrziu, să înțeleagă și aceștia cît de mare poate fi puterea năzuinței — ci bazîndu-și afirmațiile pe încrederea în popor și declanșînd acțiunile menite să schimbe forța și destinul țării pe încrederea acordată lor de popor.

Acum, în aceste zile de toamnă tîrzie a anului 1974, cînd se vor împlini exact trei luni de la jubileul celor 30 de ani de Românie nouă, și cînd cutez o temerară încercare de a-mi cuprinde țara într-o singură privire, partidul își cheamă din nou poporul la visare. La năzuință și la hotărîrea nestrămutată de a-și înfăptui visele. Au trecut trei decenii de la Eliberare și alte trei decenii ni se conturează în față prin Carta viitorului României socialiste, programul de continuă dezvoltare a țării în înaintarea ei spre comunism, supus dezbaterii celui mai înalt for politic al poporului român — cel de-al XI-lea Congres al P.C.R.

Este un program care atestă încă o dată curajul comuniștilor români de a afirma. Încrederea lor și încrederea poporului în partid că ceea ce s-a afirmat, cuvîntul dat, va fi deplin respectat. Căci numai această deopotrivă de egală și de totală încredere dă sensul curajului istoric de a afirma!

Ioan Grigorescu

Constantin Popovici: ELECTRIFICARE (metal, Hidrocentrala de pe Argeș)

taș, nu ca un observator indiferent, ci ca un angajat în luptă, nu-mi este de loc ușor. Acest lucru n-a fost niciodată ușor, nici chiar atunci, la început de drum, cînd aveam nemaipomenita „șansă” de a porni aproape de la zero. Căci de la zero n-am pornit niciodată. Ci de la visele înaintașilor și de la începutul lor în efortul de devenire a țării, în căutarea locului ce îi revenea de drept, în lume, României. În începutul acesta a fost lupta pe toate fronturile, cu lipsurile, cu foamea, cu ignoranța, cu dușmanul de clasă, cu noi înșine, cu tot ce ne mai ținea cu cefele înțepenite spre trecut, cu tot ceea ce vroia să ne impună alte adevăruri decît cele specifice acestui pămînt și acestui popor pentru care rațiunea de a exista liber, stăpîn în propria lui casă, independent și deplin responsabil față de sine, se confundă cu însuși dreptul lui de a fi și de a contribui cu propria-i experiență la marea experiență a umanității.

Poate că supremul curaj al comuniștilor a fost acela de a afirma. De a spune și a hotărî cum să fie și cum să nu fie, și de a face din cuvîntul dat realitate verificabilă. De a mobiliza, de

avînt al industrializării, o țară unde nu mai există „locuri în care nu se înfăptuie nimic”, o țară cuprinsă în efortul modernizării pe calea unei înalte civilizații condiționată în primul rînd de calitatea vieții, de demnitate, de etică și echitate.

AFIRMAU comuniștii încă dinainte de cea teribilă, răscolitoare și înflăcărată vreme a lui August 1944, necesitatea sine qua non pentru viitorul acestui popor a prelucrării puterii prin revoluție, a abolirii exploatarei omului de către om, a instaurării dreptății sociale. Toate acestea sînt de mult o realitate pe pămîntul românesc. Afirmam comuniștii, ca o necesitate vitală pentru edificarea unei lumi mai drepte, declanșarea tuturor forțelor creatoare ale poporului, angajarea lui conștientă la marile și ambițioasele planuri de dezvoltare a tuturor celor ce muncesc cu brațele și cu mîntea pe tot cuprinsul patriei. Afirmam necesitatea educației, a instruirii generale, eradicarea analfabetismului — una dintre cele mai negre moșteniri ale trecutului —, înșănătoșirea de

PREMIERE CU PIESE ROMÂNEȘTI

„UMBRELE ZILEI” „SPERANȚA NU MOARE ÎN ZORI”

AMBIȚIA oricărui teatru adevărat, de a introduce în circuitul teatral piese necunoscute și de a lansa autori, pare să fie, cel puțin în ultimii doi-trei ani, și a Teatrului din Birlad. Proiectarea scriitorului Petru Vintilă în cosmosul scenei, aici a avut loc efectiv. Acum, trupa birlădeană favorizează un debut, al tânărului prozator și gazetar Radu F. Alexandru și dă o nouă versiune scenică, după premiera de la Tg. Mureș, remarcabilei piese a lui Romulus Guga, **Speranța nu moare în zori**.

Umbrele zilei, lucrarea debutantului, propune spre meditație, într-o formulă modernă, fără facilități și cu propensiune spre analiză psihologică, ideea responsabilității morale a fiecăruia față de semen, pentru acele fapte grave care nu intră sub incidența codului civil sau penal. Un accident mortal, dovedit și judecat de tribunal ca atare, îl răscolește, totuși, pe medicul Alexandrescu, care avusese victima sub îngrijire (cu un diagnostic de cancer) și-l îndeamnă la o anchetă, pe cont propriu, pentru stabilirea răspunderilor. Răspunderi în raport cu ce? În raport cu starea depresivă a omului lovit de autobuz; înainte de aceasta, suferise numeroase și felurite injoncțiuni, unele privind condiția lui umană personală, altele, condiția sa socială.

Aici, însă, autorul — care lăsa impresia că, prin studierea unui șir lung și complicat de interdependențe, motivate ori fortuite, va face o revelație esențială — nu mai posedă nici știința, nici puterea artistică de a o produce, astfel că oamenii legii au toată dreptatea să refuze, pe scenă, rezultatele obținute de anchetatorul voluntar — ca nefiind în tema procesului — iar spectatorii au și ei dreptul să se întrebe care e exact punctul de conjuncție al cazului penal cu cel etic. Șovăielnic, adesea, și în ce privește limbajul, uneori expozitiv, nedramatic, iar citeodată chiar neîngrijit, Radu F. Alexandru construiește, totuși, cu o anume îndeminare, conduce, pînă la un moment, cu tensiune reală, intriga și punctează, cu peripeții neașteptate, conflictul, desenînd ici-colo cîte o siluetă interesantă, astfel că semnele unei posibile vocații nu sînt de neluat în seamă. Și apoi, e necesar a se menționa că autorul e serios, se mișcă într-un cîmp problematic de interes major și nu folosește deloc mijloace de efect din garderoba teatralismului defunct.

Serioasă, în esență, e și reprezentarea piesei, concepută ca un proces în interiorul căruia se judecă toate aspectele implicate. Desfășurarea acestui proces e caracterizată de acuratețe, maniera artistică e directă, netă, eroul e jucat clar, cu profunzime și accente grave puse exact unde trebuie, de unul din cei mai solizi și mai pregătiți actori birlădeni, Constantin Petrican, personaje mai sumare capătă, de asemenea, pondere scenică, prin interpretarea unui profesor — excelent agrementată de jocul privirilor și tăceri enigmatice — de Ștefan Tivodaru, conturarea convingătoare a unui prieten-confesor, realist-lucid al doctorului, de către Zaharia Volbea, schițarea unor personaje feminine reușite de către Dana Tomiță și Dudaș Olian.

Fără experiență scenică și cu unele veleități nu îndeajuns de controlate, tinăra regizoare Mușata Mucenic face însă eroarea de a așeza — factice — public și în spatele completului de judecată (după ce căutase a ne sugera că publicul sîntem noi, cei din sală), ține pe scenă, tot timpul spectacolului, inușiti, muți, și țepeni, judecători, magistrați, milițieni, martori, asistenți, deplasînd mereu, dereglat, centrele de atenție și deteriorînd metafora, și trage un chenar bizar montării, așezîndu-se la arlechin, sub reflector, cu o chitară, pentru a cînta, din cînd în cînd, tri-

Moment din spectacolul **Trei generații** de Lucia Demetrius, în regia lui Petre Popescu, la Teatrul „Bulandra”.

bunalului, avocaților și împiricaiților niște versuri proprii de o factură absolut aliterară. Despre acest adaos năzdrăvan la text și despre această prezență, să-i spunem așa, insolită, care se potrivește ca nuca-n perete, cineva, aflat în trecere prin incinta instituției, căuta să ne convingă că ar fi „ceva brechtian”. Tendința aceasta, de a pune în circa lui Brecht, Artaud, Grotovski și a altor teoreticieni ori practicieni reputați, despre care n-am discutat serios de multă vreme — despre unii niciodată — fel de fel de giumbușlucării e cît se poate de stricătoare și pare a se lăți tot atît cît și plătudinea desăvîrșită, mulțumită de sine și înfricoșată de orice idee ori hiperbolă.

● Niciodată noțiunea de opinie publică n-a fost mai bine ilustrată, mai larg cuprinsă cu impunătoarele ei dimensiuni, ca în reportajele politice și sociale realizate spontan în legătură cu evenimentul istoric al acestor zile, Congresul.

Fiecare moment de pe micul ecran a consemnat starea de spirit efervescentă premergătoare forumului suprem, tensiunea atenției din orele dezbaterilor, irupția torentelor de aplauze și aclamații din clipele concludente. Beneficiînd de forța transmisiei spontane, televiziunea ca mijloc de comunicare și-a demonstrat, cu strălucire, funcția de factor creator al opiniilor și de liant solid pentru fuzionarea lor într-o gândire colectivă de înaltă valență.

Cu firească și caldă emoție am ascultat păreri libere, directe, ale oamenilor din ateliere mecanice, de pe șantier de construcții, din școli superioare

Peste aceste inconveniente, luînd în considerare și spectacolul **Speranța nu moare în zori**, lucrat cu destoinicie de aproape întreaga trupă, sub conducerea regizorului Cristian Nacu (bun constructor de atmosferă, înclinat, din păcate, spre melodramatism și zorzoane stilistice, urmărind evaziv relațiile între personaje), relevînd încă o dată valorile unei lucrări merituoase și ale unui autor de reală chemare, — țînînd deci seama de aceste două reprezentații, putem afirma că Teatrul din Birlad începe a-și căuta o identitate într-un mod promițător.

Valentin Silvestru

Adevăratele dimensiuni

și de pe țărini, spuse în fața camerei de luat vederi la interval mai scurt de un ceas după încheierea raportului prezentat Congresului de tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Redacția televiziunii și radiodifuziunii a fost bine inspirată și ne-a demonstrat încă o formulă, nouă, a posibilității de informare modernă. Pentru opinia publică, altădată sistematic ținută la distanță de nucleul activ al evenimentelor, stilul de lucru al presei actuale (al radioteleviziunii, al ziarelor, al agențiilor de presă, puternic „racord” aflat la îndemîna profesioniștilor) face să dispară din zi în zi distanța dintre evenimentul istoric și impactul lui cu actualitatea socială. Sîntem, efectiv, participanți la fapte, cuvintele ni se adresează, simultan, tuturor, simțim, de-a dreptul, cum se încheagă solidaritatea noastră fermă,

„TREI GENERAȚII”

PREMIERA de la „Bulandra” este clădită pe un succes de acum cinci-sprezece ani, din vremea cînd teatrul se mai numea încă „Municipal”. Lucia Demetrius, o veche cunoștință a spectatorilor și o colaboratoare prețuită acum două decenii de Lucia Sturdza Bulandra, își vede din nou jucată, pe scena aceleiași teatru, piesa **Trei generații** de...

alte trei generații.

Regretatăii Jules Cazaban, Ștefan Ciubotărașu, Willi Ronea, Benedict Dabija, alături de alți actori, aflați astăzi la apogeul carierei artistice, au reușit atunci, cu această piesă, să creeze un spectacol de incontestabilă reușită.

Putem spune cu certitudine că timpul nu a prăfuit dialogul captivant, caracterelor puternice, nuanțate și pitorești, din **Trei generații**, nu a uzat nimic din forța și adevărul ideii centrale sub care trăiesc femeile în secolul piesei, adică de prin 1850 pînă după 1944: devenirea de la umilință la demnitate, odată cu devenirea societății. I s-ar putea reproșa doar tezisul excesiv, ce conduce spre o prea facilă previzibilitate a deznodămîntului, în cele trei acte-piesă (fiind, vădit, vorba de trei piese într-un act, colate prin unitate de loc și personaj). Trama, din această cauză, se schematizează, bunii și răii se împart prea desăvîrșit, prea definitiv, o operă dramatică modernă cerînd mai multă subtilitate. Dar aceste observații nu micșorează calitățile teatrale netăgăduibile ale lucrării Luciei Demetrius pe care spectacolul de azi le atestă.

În regia lui Petre Popescu, o echipă tinăra (chiar și doi studenți-actori) a reușit să susțină ultimele două acte cu profesionalitate. Păcat că în primul act numai Ica Matache și, parțial, Petre Gheorghiu trec de mediocritate. În actul doi și trei, însă, Lucia Mara, Tamara Buciuceanu-Botez, Vasile Florescu, Paul Sava și Ovidiu Schumacher interpretează cu acuratețe roluri destul de complicate. Particularitatea textului, de a urmări evoluția unor personaje prin mai multe vîrste, prilejuiește o interesantă creație actoricească. Rodica Tapalagă: de-a dreptul excepțională în dificila, dubla partitură de bătrînă înțeleaptă și doamnă de lume, a jucat strident, fals, o fetișcană, iar Aurel Cioranu, remarcabil ca senil trăznit sau parazit cu tîmple argintii, ajunge, jucînd rolul unui băiețoi, să dezamăgească.

Adăugăm că reprezentația a fost potențată de sugestiile spațiale ale scenografei Doris Jurgă, aceasta construind, credem, pînă acum, cea mai integrată, mai funcțională, mai bună scenografie a actualei stagiuni.

Anton Roman

iar uralele ce izbucnesc acolo, în sala cu mii de oameni aleși, sînt uralele milioanei de oameni uniți prin puterea mirifică a mijloacelor de comunicare.

A doua zi, sau în orele următoare, ziarele imprimate sînt cu afit mai interesante cu cît ne relatează evenimente la care am luat parte, dau contur ideilor, cristalizează, pentru noi și pentru cei ce ne urmează în timp, valoarea stimulatorie a cuvintelor. Opinia publică astfel formată, în două stadii ale fluxului de informare, depozitează în memoria colectivă toate coordonatele evenimentelor. Și, mai cu seamă, dimensiunile sociale și istorice ale unui eveniment de amploare, fără precedent, a Congresului — la a cărui mărreață desfășurare am putut lua parte toți, de aproape, cu ochii și urechile noastre.

● În programele acestei săptămîni, redacțiile televiziunii au căutat și au găsit în zestrea lirică a poporului un număr neobișnuit de mare de cîntece, de poezii, de jocuri, de talente cuceritoare. Varietatea formelor artistice, specificul fiecărei interpretări, noutatea nevăzută a unora dintre ele devin nu doar o bucurie aleasă într-o zi de sărbătoare — ci un temel solid pentru viitoare programe. S-a dovedit, în aceste săptămîni, ce nevăzuit de mari rezerve și cît de bogate filioane sînt — încă neexplorate — la dispoziția cercetătorilor pasionați.

M. Rimniceanu

DOCUMENTARUL CA DOCUMENT

Cinema

AM AVUT ades prilejul să scriu, cu titlul „Poezia lucrurilor“, despre filmele pe care le fac artiștii de la Studioul „Sahia“. În acest an jubiliar, cadoul lor a fost o serie de prea frumoase lucrări despre România, azi (de Octav Ioniță), mai exact despre o țară nouă care în 30 de ani a făcut un salt de câteva secole. Toate locurile acestea ni-s arătate așa cum gazda își prezintă fiecare musafir celorlalți musafiri: „bună ziua București!“, „bună ziua Galați“, „bună ziua Tîrgu Mureș, Iași, Timișoara, Brașov...“. Toți oaspeții defilează în fața noastră, noi înșine fiind oaspeți la această sărbătorire.

În a noastră Românie nouă, soarele apune, dar asta fiindcă un alt soare, mai nou, soarele de a doua zi îl ajunge din urmă și-l întrece neconștient. Progresul e un soare în permanentă competiție cu el însuși. Și pentru ca să se vadă bine iuțea acestui Prieten al Nostru, — Timpul —, iscusitul cineast Jean Petrovici compune, pe viu, un film intitulat **După 16 ani**, un film în comparații, unde aceeași fabrică ne e arătată azi și acum 16 ani, cu aceleași persoane, aceleași lucrătoare care ne vorbesc acum și atunci.

Dar iată că timpul devine temă în cel mai artistic gen de poveste, în așa zisul „film de schechieri“, o poveste „cu sertare“, unde un același obiect e centru de gravitate a zece povești diferite, cu oameni care nici nu se cunosc, dar pe care îi leagă același obiect-cheie: un frac, un cec, un carnet de bal. Acum, în filmul lui Doru Chesu, veriga comună este însuși timpul, acel atom al vremii care se numește: minut. **Un minut, ieri și azi**, acesta e filmul în care cele 60 de secunde iau înfățișarea unor acțiuni omenești, imaginiacompaniate de vorbe ce ne dezvăluie cifre statistice amănunțite. Ni se arată un muncitor alergînd spre fabrică. A întîrziat cu un minut. Știți oare, dacă toată lumea ar întîrzia cu un minut, știți cit ar pierde țara? Un miliard și jumătate de lei! Paralel, cifre statistice și imagini diferite se perindă pe ecran, tot pe două coloane, aceea a minutului de azi și aceea a unui minut, mult mai sărac, luat dintr-un film de acum un sfert de secol, făcut de Ion Bostan.

MĂ GÎNDESC la magica mirare a spectatorului de 50 de ani, care în 1944 avea numai 20 și vedea, atunci, niște orașe românești așa de diferite de acelea pe care le vede azi. Sintem fascinați de tabloul totodată ciclopean ca în mitologie și grațios ca în poezie. Filmul e făcut de acel cine-poet numit Mirel Ilieșiu, autorul celui documentar despre Madrigal, **Cîntecele Renasterii**, care a făcut inconjurul globului. Lucrarea cea nouă se numește: **Casele, prietenle noastre**, iar comentariul îl rostește eruditul critic și talentatul profesor Ion Frunzetti. Ideea care leagă toate imaginile este aceasta: în epoca noastră, interiorul locuinței și hinterlandul urban care o împrejmuește, aceste două fac una. Estetic

și uman, ele se logodesc și se armonizează mutual. În țara cea nouă a solidarității, afară și înăuntru, extra muros și intra muros, intimitatea personală și viața socială fac una, reunite într-un stil propriu urbanistico-arhitectural.

Tot Timpul, tot viteza este personaj principal în curioasa poveste a maestrului Mesaroș. Iscusința nu așteaptă vîrsta. Îl vedem pe Titus Mesaroș, un domn între două vîrste, așezat în autobuz, în drum spre marea uzină de aparate electronice, unde face o anchetă în vederea unui film. În fața lui se instalează o jună de o frumusețe, grație, eleganță vestimentară și putere de seducție care îl fac pe prietenul nostru să privească mirat la cele două miini ale frumoasei, miini prevăzute cu unghii lungi, sculptate artistic, impodobite cu un lac roșu de mobilă de artă japoneză, simbol al miinii care niciodată n-a cunoscut lucrul manual... Ce caută aceste miini în lumea noastră nouă — își zice intristatul Titus Mesaroș. Îl vedem apoi în fabrică, intervievînd pe lucrătoare despre migăloasele, delicatele, acrobaticele lor munci. Uncia din ele îi spune așa: „Vreau să-ți cer iertare. Am fost nedrept. Te-am calomniat. Am stat tot drumul în autobuz în fața dumitale, în care vedeam o domnișoară de bani gata. Și acum...“ În timp ce conversația continuă, acele miini de odălescă minuiesc cu virtuozitate de muzicant delicatele piese ale delicatelor viitoare aparate. Astfel cineastul nostru stă de vorbă cu vreo zece muncitoare, tinere, aproape adolescente, în vîrstă de 18 ani (dar: „și jumătate“ adaugă cu mindrie una din ele). Și toate frumoase. Și toate adevărate. Căci sintem în lume, nu pe platou. Și ce fac oare

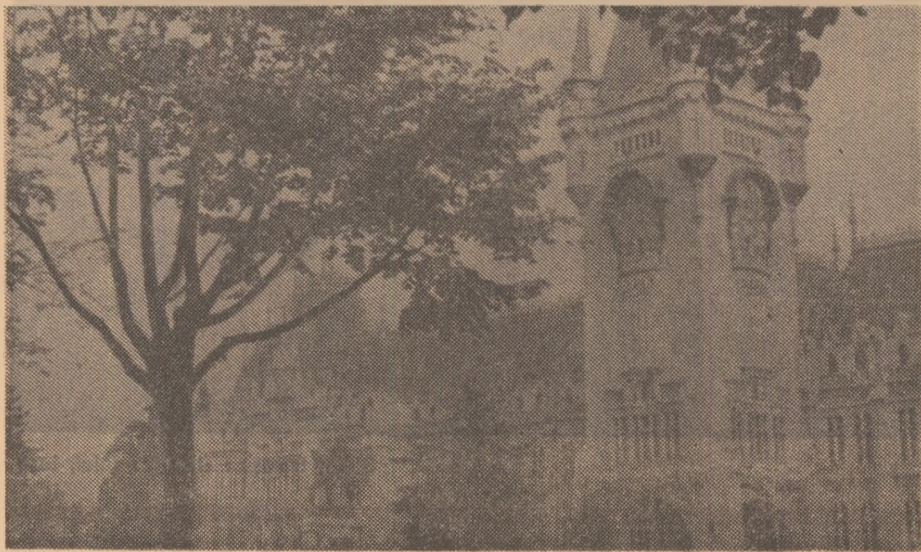
aceste încîntătoare obazuri? Vorbesc? Nu. Numai Mesaroș vorbește (adică i se aude glasul, căci nici chipul lui nu i se vede). Se văd doar miinile iscusite și pieșele în curs de interesamblare. Figura feței e atentă și așintită. Doar citeodată un fermecător suris o dezgheață. E zîmbetul aducerii aminte. Căci toată scena se petrece mai tîrziu, cînd fata revele în gînd întîmplarea din cursul zilei. Este, într-adevăr, un mod foarte poetic, foarte „avangardă“ de a face realism pur, de a face cel mai original gen de „ciné-vérité“.

Dar iuțea timpului presupune raportarea la trecut, la anii vechi și „eheu, fugaces“. Petre Sirin ne va picta acest trecut. Ne va prezenta multele capitale ale țărilor noastre, diversele orașe de reședință, de la Sarmizegetusa la București cei de aproape 2 milioane de locuitori, de astăzi. Ziduri, fresce, stampe, uleiuri, toate aceste mărturii de viață românească ni-s filmate cu mare artă de Dumitru Predeanu. Imagine a celui căpăun care este vremea, „tempus aedax rerum“, timpul mîncător de lucruri și de oameni.

La această amenințare care atacă ziduri de cetăți și palate răspunde mîna omului și mintea omului. Am inventat o întreagă chirurgie și farmacie a cruțării, a păstrării în stare de sănătate, a monumentelor. **Ziduri și miini** se cheamă splendidul film al lui Mircea Săucan. Vedem acele miini înarmate cu seringi, pensete, plasure, bandaje, mortare speciale, pansamente potrivite, scule cu care se fabrică perenitatea.

Și acest îndărătnic... mers înainte este ca o carte de vizită a societății celei noi.

D. I. Suchianu

Imagine din documentarul „România azi“

Flash-back

„Căldura“

● UN apartament de bloc în care supraviețuiește un ceas preistoric, o baie militară sub dușurile căreia recruții își caută consătenii, un grup de colegi reîntîlniți într-un restaurant de gară, niște țărani învîrtindu-se pe lîngă un cazan de țuică, un director de cămin cultural caligrafiînd pancarte — iată universul filmului de debut al lui Șerban Creangă, poate cel mai tînăr din autorii întrați pe afișul actualei stagiuni a Cinemateciei. Un univers jovial și puțin nostalgic, secvențe care se termină înainte de a se consuma, ca în amintiri sau ca în vise nesigure. O povestire sacadată, o sintaxă ruptă în care predicatul este dedus mai mult din complementele... Desigur, din această inventariere ar putea rezulta un caracter pitoresc, atras de culele colorate ale vieții.

Și totuși, ar fi imaginea cea mai simplă și cea mai parțială. Pentru că sub crusta aceasta de întîmplări mărunte și zgîrțuroase circulă un fluid de umor care niciodată nu va răbufni, lăsîndu-se mereu degustat. Umorul acesta înseamnă omenie, înțelegere față de viață și, din punctul de vedere al regizorului, respect față de spectator. Creangă a înțeles de la început că filmul este, ca și viața, un unghi doar al realității și, atîta timp cit își va păstra această perspectivă calmă, el va rămîne mereu un autor tînăr pe care operele nu-l vor depăși prin concluzii. Acel haz supraviețuitor de care vorbim mereu este singele, înțelesul mai adînc al fiecărei secvențe semnate de Șerban Creangă. Oamenii săi știu să trăiască frumos, și adesea dramatic, pentru că au mereu deschisă această supapă înțeleaptă spre clipă, reintocmindu-și din renunțări un orizont mai larg și mai definitiv.

Romulus Rusan

Oameni și sentimente

● Foarte bine alcătuit, în aceste săptămîni, repertoriul pe micul ecran. După **Oameni fără adresă** de Mihai Dutescu, două reluări reprezentative: **Personalitate pentru concurs** de Corneliu Marcu (premiul I la concursul de scenarii de anul trecut) și **La „Colorado“ aproape de stele** de Doru Moțoc (premiul III la aceeași întrecere a dramaturgilor). Tot Doru Moțoc este și autorul premierei **Ape și stele**, care a devenit, în regia lui Tudor Mărăscu, unul dintre cele mai frumoase spectacole văzute în acest an. Contribuția regizorului, deci, ca și a actorilor interpreți ai rolurilor principale (Vistrian Roman, din nou interesant în compozițiile sale) sau de mai mică întindere (Traian Stănescu, Costel Constantin, Peter Paulhofer, Gh. Mihăiță și Mariana Băcioiu, Anca Szönyi...) la acest succes trebuie subliniată deschis: ne aflăm în fața unei echipe și a unui stil, fenomen cu adevărat relevabil pentru semnificația sa. Dar cum pe nisip nu se poate clădi nimic durabil, să ne întoarcem

la textul lui Doru Moțoc. **Ape și stele** reconstituie cu ochii prezentului realitatea anilor 1950, cînd „lumina viitorului“, adică a anilor noștri, era marcată, patetică speranță, apărută cu entuziasm și abnegație, era ideea pentru care se trăia, se muncea și se murca eroic, era Idealul, astăzi normă a existenței tuturor. Această lumină, mai catifelată decît a stelelor, traversează unda fumurie, ca de ape, a timpului, unind istoria oamenilor și sentimentelor lor.

● O mențiune merită și **Colegul meu de bancă**, scenariu radiofonic de Dan Tărcilă (regia Mihai Pascal, printre interpreți: Ion Marinescu, Stela Popescu, Alexandrina Halic...), transmis în ciclul duminical al teatrului pentru copii. Este portretul unui școlar, hotărît a-și realiza cu orice preț marele vis al vieții, acela de a fi inventator, inventatorul unor mașini nemaivăzute și minunate, cu svelte contururi și complicate programe.

Sărbătorită oficial de două ori pe an (la 1 iunie, de ziua lor, și la 15

septembrie, la începutul școlii), micii noștri concetățeni se dovedesc a fi permanent un subiect demn de a fi luat în considerație. De aici și grija, plină de căldură și înțelegere, de aici și exigența, nu mai puțin plină de afecțiune, ce li se acordă. Ascultînd această piesă cu elevi și probleme de dirigenție, mi-am amintit de un fapt, nu din domeniul teatrului radiofonic, ci din cel al realității adevărate și care poartă numele: Școala nr. 122 din București, strada Antim, unde un director (Simion Chiș), stabilînd, în urma unui test cuprinzător, că dorința nr. 1 a elevilor săi este să aibă clase frumoase și frumos colorate, a crezut că e bine să le iasă în întîmpinare și, cu ajutorul studenților Institutului de arte plastice „N. Grigorescu“ (îndrumați de profesorii Ion Bițan, Doru Șetran, Hainoroc Constantin), a organizat decorarea școlii, dînd un exemplu ce va fi, nu ne îndoim, urmat fără întîrziere.

Ioana Mălin

Telecinema

● NUMĂRATE liniștit, nopțile petrecute în studioul Sahia de noi, cei numiți reporteri harnici și talentați, alde Paul (Anghel), Grig (orescu), Eugen (Mandric), Chiriță, numărate și puse cap la cap creșcă ar da o mie și una de nopți. Îndrăznesc să scriu că nopțile trăite „în Sahia“ (expresia cu „în“ în loc de o-bisnuitul „la“ aparține lui Mandric: „Unde ești mîine?“ „Mîine sînt în Sahia“ — propoziție care dintr-odată te trimitea pe un alt tărîm, într-un castel, într-o mină, într-un tunel, pe un continent enigmatic), nopțile acelea fac parte inextricabilă din halima-ua fastuoasă a vieții mele de bîsmuitor fidel al realului. Am dormit prin multe sedii de partid — acoperindu-ne nu o dată cu steaguri de mătase subțiri — am adormit prin redacții, pe fotolii, împăturiți în ziare, hurducați de trepidațiile rotative care fugeau să prindă spectralul tren de Bacău, primul tren al zorilor — nici o noapte din presa scrisă nu s-a comparat cu aceea desfășurată în sediul presei fil-

mate, la studioul „Sahia“, în parfum de celuloză și acetonă, în huruital meselor de montaj, printre lianele bobinelor și umbrele de vis ale documentarului răsfîrînt din „masă“ pe pereți, însoțînd în exaltate hagiatică, întru slava trudei și a Republicii, unul din cele mai bune detașamente de șoc ale muncitorilor noștri intelectuali, acela al „lucrătorilor cu ochiul“, admirabili operatori și regizori ai „Sahiei“.

Cecea ce aveam noi de făcut se numea — în argoul meseriei, fără aluzii — iluzii de metaforă — „a pune semne“. Adică a fixa locul unde trebuia să se potrivească pe peliculă cuvîntul comentariului scris. Muncă grea. Muncă de „subteran“ al artei — fiindcă, din zece cazuri, în nouă, imperecherea dintre gîndul articulat și imaginea fulgerătoare nu se face imediat, nici fericit, nici artistic și deci nici adevărat, ea avînd legile ei oculte, într-adevăr subterane pe care le înveți strîgînd în noapte la Boiangiu, Boiangiu către Calotescu, Calotescu către Moscu, Moscu către mon-

teuză, toți către tine că de aceea ai tu un creion în mină și faimoasa datorie de a găsi cuvîntul care exprimă adevărul. La cazna sublimă, la blestemul eminescian din veac, s-a adăugat, în aceste frenețice o mie și una de nopți, indiferența doar la posteritate, cerința modernă de a potrivi cuvîntul și adevărul lui la ceea ce se vede viu și natural. Muncă sisifică. Pe la trei dimineața constatam că nu mai aveam cafea. Nici țigări. Doar o idee din care pictura ceara unui gînd: „Ce-ar fi, Mirele, ca strigătelor artificierului de pe Bistrița să nu le mai dăm cuvinte, ci doar «Apassionata»-lui Richter?“. Zilele trecute am revăzut **Bicaz, cota 543** — filmul acela despre o macară proiectată peste baraj, lucrat în urmă cu două decenii lîngă cel mai exaltat și mai romantic regizor de documentar din România, Ilieșiu. Și am văzut — prin lacrima trecută peste un rid — că mi-a rămas un semn magic de adolescență.

Radu Cosașu

Plastică

TRAIM în aceste zile de noiembrie un nesfârșit șir de clipe înalte.

Congresul al XI-lea, Congresul nostru, trasează țării un drum fără precedent și fiecăruia dintre noi o responsabilitate de care ne simțim mindri. Asistăm la modificări structurale operate în existența materială și spirituală a țării potrivit ideilor materialismului dialectic, se amplifică datele unei spirale ascendente pe care ne-a plasat întreaga noastră dezvoltare de până acum. Comanda istoriei ireversibile ne obligă să fim contemporani cu propriul nostru destin, cu ideile înaintate promovate de Partid.

Sub semnul acestei nevoi de contemporaneitate se plasează, alături de toate celelalte activități, creația plastică a ultimelor trei decenii, dându-ne cel puțin una dintre dimensiunile specifice și determinate ale unei gândiri umane, sociale, politice, estetice ce caracterizează arta noastră nouă, artă destinată unei largi audiențe.

DESPRE această funcție — „de for public“, pentru a relua un termen consacrat — ne dăruiește câteva date sugestive **Expoziția realizărilor în domeniul artei monumentale** organizată în cinstea Congresului în Sala Dalles. Sint prezentate macro-fotografii ale principalelor opere de artă monumentală: sculpturi, picturi murale, mozaicuri, tapiserii — realizate în anii noștri, în cele mai diferite localități și avind o arie tematică extrem de largă, în raport cu destinația fiecăreia. Fără a se dori exhaustivă — obiectiv greu de realizat, de altfel, în condiția numărului extrem de mare de lucrări de acest fel — expoziția reușește să sugereze preocupările pentru arta accesibilă, militantă, activă în raport cu idealurile societății noastre, dar și câteva posibile direcții stilistice, cristalizate în raport cu o tradiție solidă, dar și cu noile preocupări pentru aducerea procedurilor la nivelul preocupărilor actuale. S-au ales, după criterii destul de judicioase, opere reprezentative, dar absența altora — destul de multe — ne îndreptățește să afirmăm că în realitate suma calitativă și cantitativă este mult mai mare, fie că ne gândim la decorația unor cartiere întregi (Țiglina, spre exemplu) sau a numărătelor școli, instituții, facultăți, săli de spectacole, holuri, spații publice, locuri de agrement etc. S-a consolidat la noi în țară o școală a monumenta-

CLIPPE ÎNALTE

lismului cu unele caracteristici pregnante, s-a făcut mult pe direcția aceasta de modificare a spațiului ambiant în sensul funcțiilor sale socio-estetice, astfel încât expoziția de la Dalles, structurată pe cele mai reprezentative personalități și opere, conține o succintă trecere în revistă, dar și premisele unei dezvoltări ulterioare la care ne obligă rezultatele obținute.

ORGANIZATĂ, de asemenea, în cinstea Congresului, ca un omagiu al artiștilor aparținând tuturor generațiilor, **Expoziția de artă plastică de la Muzeul de artă al Republicii Socialiste România** reunește lucrări ce se pot grupa în raport de o structură monografică precisă: arta angajată a României socialiste. Aspectele tematice oscilează între scene de muncă, peisaje industriale și citadine, compoziții alegorice, portretul contemporan sau evocarea istorică avînd funcție metaforică. Stilistic, registrul posibilităților este cel puțin la fel de larg, astfel în-

cît între clasicismul elevat, expresionismul elocvent, suprarealismul polivalent, constructivismul auster, ingenuitatea lirică sau „montajul“ multiplan se naște un dialog dinamic, în interiorul căruia au loc și maniere contigui, de graniță, situate la interferența unor tendințe cu statut estetic definit. O expoziție ca aceea de la Muzeul de artă are meritul de a readuce în atenție câteva momente și nume importante pentru arta noastră contemporană, principalele direcții, așa cum se cristalizează ele într-un sistem de imagini figurative și ca atare accesibile, dar și calitatea de mesaj uman prin care timpul justifică valoarea și permanența unei opere. Expoziția se axează cu precădere pe aspectele picturii de șevalet, poate datorită abundenței de lucrări existente, poate datorită și numărului ce o ilustrează, mai puțin pe sculptură, deși sînt și aici prezenți artiști de valoare, și surprinzător de parcimonios în domeniul graficii, gen în care avem in-

teresante preocupări și personalități. Ar fi greu să amintim aici toate numele expozanților, fie chiar și în raport de valoare autonomă a lucrărilor sau al locului pe care-l ocupă în ierarhia valorică acceptată, totuși alăturarea unor artiști ca **Ion Jalea, Corneliu Baba, Ion Irimescu, Vida Gêza, H. H. Catargi, A. Ciucurencu, Brăduț Covaliu, Ion Pa- cea, Ion Gheorghiu, Paul Vasilescu, Gr. Minea, Gh. Șaru, M. Rusu, Oct. Grigorescu, V. Mărginean, Mihaela Eleutheriade, Ion Bițan, Gh. Anghel, Ion Stendl, Ion Vlasiu, Eug. Popa, Mircea Ionescu, Ion Sălișteanu, C. Piliuță, Vl. Zamfirescu, M. Cilievici, V. Almășan, M. Bandac, I. Ginju, D. Gavrillean, M. Gherasim** conferă o cotă de interes real acestei manifestări festive și amplifică semnificațiile modului în care creatorii înțeleg să trăiască aceste clipe înalte, aderînd organic la idealurile societății noastre, la Programul partidului.

Virgil Mocanu

Teatrul muzical din Brașov

„Chemarea“

de Tiberiu OLAH

PENTRU prima dată Tiberiu Olah recurge la soluția colajului. Partiturile ce stau la baza acestui spectacol au fost, în bună parte, inițial destinate cinematografului (unele fiind și folosite ca atare). În accepțiunea lui Tiberiu Olah, colajul înseamnă nu o juxtapunere de momente muzicale, ci o reorganizare estetică a materialului inițial, astfel încît diferite elemente stilistice eterogene să dobindească o logică dramatică strictă; voința componistică face posibilă legarea de elemente care aparent n-au nimic comun și constituirea lor într-o unitate estetică, folosindu-se asocierea ritmică, asocierea cromatică și cea structurală, în cadrul unei precise logici interioare. Astfel, prin această lucrare (inițial intitulată **Noi sin-tema pasărea Phoenix**), compozitorul urmărește să-l pună pe spectator în situația naturală de a urmări logica evoluțiilor (muzicale și coregrafice), apoi de a-l face să iasă din niște scheme cu care a fost obișnuit și, lucru deosebit de important, îl apropie de gîndirea muzicii simfonice contemporane; se folosesc procedee moderne ca structură și prin sonorități complexe se ajunge la asociații din care decurg melodii clare.

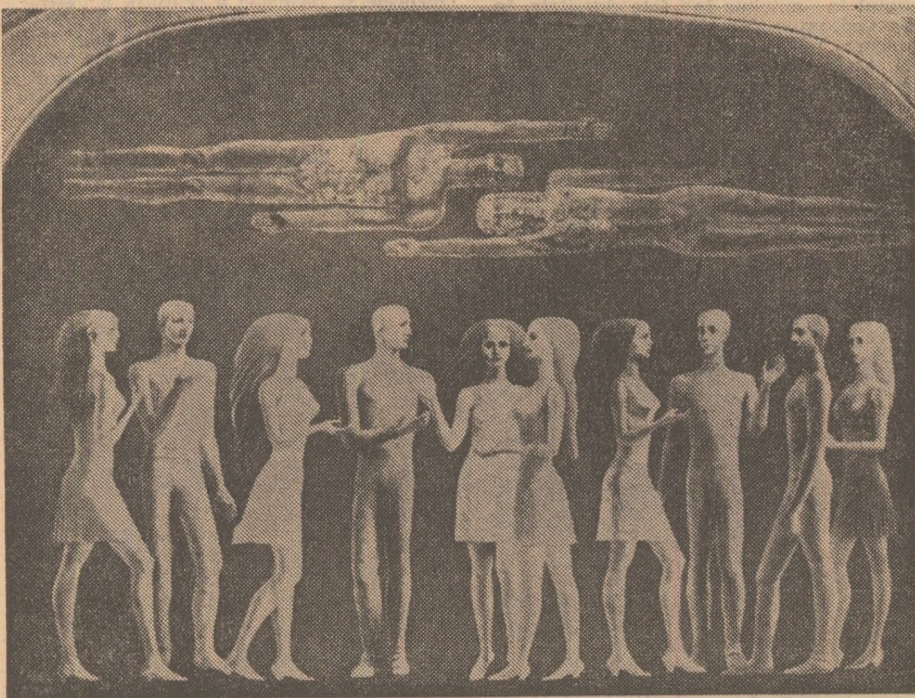
Eroii sînt comuniștii a căror viață e urmărită din anii dramaticei lupte din ilegalitate pînă în cei ai victoriei, anii în care se pun bazele vieții noi, acțiunea derulîndu-se în cadrul unei structuri dramatice ce decurge din cea a baladelor populare românești. Se operează cu personaje ferm conturate, de la bun început, ce se constituie în reprezentanți ai unor idei politice, cu o poziție clară, evoluînd în afara oricăror fluctuații. Conflictul se dezvoltă pe acești parametri, momentele nodale aparînd ca urmare a intersecțiilor traiectoriilor personajelor aparținînd celor două grupări antagonice, comuniștii și lumea exploataților, dominată de fasciști. Dezvoltînd datele inițiale ale libretului (autor Klaus Kessler), coregraful Marius Zirra a considerat că, în primul rînd, trebuie să determine mobilitatea ce stau la baza pozițiilor, atitudinilor și modului de acțiune al eroilor comuniștii. Soluția e a unui spectacol de atmosferă, intenția vîdită fiind aceea de a-l aduce pe spectator în starea propice recepționării cu maximă intensitate a ideilor vehiculate.

Marius Zirra mai păstrează ceva din structura **cu numere închise**, căreia-i suprapune însă o altă, bazată pe înlănțuirea mișcărilor și momentelor coregrafice, acestea decurgînd unul dintr-altul, ca într-o reacție în lanț, imprimînd doritul caracter de continuitate; pentru a realiza acumulările necesare sublinierii fondului ideatic, în anumite scene recurge chiar la o suprapunere de mișcări susținute de diferite grupuri de dansatori, iar părțile solistice nu există **în sine**, fiind integrate funcțional în evoluția întregului ansamblu.

E un spectacol sincer, străbătut de un profund fior poetic, tratat într-un registru grav — după cum o cere și tematica.

Rezultatul de ansamblu e cu totul remarcabil. **Chemarea** e un balet cu profund caracter politic, folosind un limbaj novator. Sînt evidențiabili soliștii Dina Vasiliu, Mihai Mindruțiu, Al. Voinescu, Dan Cantemir, Silvia Rusu, Ecaterina Damian și Silvia Ionescu, precum și întregul ansamblu (omogen, bine antrenat și crezînd în ceea ce face.)

Radu Bădilă

Sabin Bălașa : **TINERET** (ulei, lași)

Concerte festive în cinstea Congresului

torul trimite la pagini bine știute din clasic, ca Modest Mussorgski ori Georges Bizet, sau din repertoriul de cîntece revoluționare, ca Marseleza, cu momente de consens în ceea ce privește imaginea sugerată și mijloacele care asigură unificarea conștiințelor la audiență. Simbolica precisă urmărită de compozitor se poate recunoaște lesne în distribuțiile timbrale, unde ostinatoul de tobi ori de xilofon înseamnă amenințare și clodot de revoltă, armonia alăturărilor și atacul rupt la coarde în patru timpi, pasul decis să înainteze cu orice chip, cornul englez, cîntec de jale, iar continuu de trianțu, iluminare și apoteoză. Chiar și figurația, care ocupă un spațiu important în economia piesei, fiindcă trebuie să pună la lucru imensa mulțime a instrumentelor atunci cînd aparatul simfonic nu cîntă la unison, a fost simplificată astfel încît să înlăture neprevăzutul: secvențe de trepte alăturate sau de arpegii în ordine sau numai ascendentă sau numai coboritoare, reluate strict de patru ori. Oratoriul **Zorile de aur** reprezintă un mod tipic compozitorului Gheorghe Dumitrescu, așa cum îl cunoaștem de un sfert de secol, de a realiza o muzică angajată la sarcinile

mari ale partidului, pentru edificarea unei societăți noi, mijlocînd cu maximă simplitate, pe înțelesul tuturor, cuvîntul prin expresie muzicală.

Muzicalitatea dirijorului Ilarion Ionescu-Galați mi s-a părut parcă mai bine conturată cu o seară înainte, cînd programul Filarmonicii „Gheorghe Dima“ a inclus și o piesă camerală executată de o selecționată a formației brașovene într-un concert simfonic. Prima audiență a **Serenadei** de Myriam Marbe a adus atunci și un imediat și binemeritat succes de public unei compoziții, care a confirmat din nou trînicia și seriozitatea școlii noastre naționale. Myriam Marbe știe să facă bine două lucruri: să compună o atmosferă pe care o ține mereu în marginile bunului gust și să conducă în mod impecabil un fir discursiv pe cît de neașteptat pe atîta de logic. **Serenada** e un incîntător joc al bucuriei, Cîntecul de păsări ce individualizează piesa putea fi o banală imitație a lui Messiaen, dacă nu ar fi conținut poanta devenirilor, unde isonul ajunge deci cîntec de păsări, care ajunge muzică de feerie, care ajunge dialog de clopote, care ajunge cîntec de reculegere, care reajunge ison și pe care ison Papageno din **Flautul fermecat** ne spune noaptea bună copii.

Mereu în actualitate, Societatea „Muzica“ a ieșit la Ateneu cu un program festiv închinat Congresului al XI-lea. Prin cîntece de partid și ale uteciștilor, ale minerilor ori de laudă patriei și bunelor tradiții românești, concertul a pus în lumină și virtuțile tinerilor inteligenți și dăruți muzicii, care au încheiat corul de cameră „Atheneum“. Hotărît lucru, corul își are acum personalitatea lui în peisajul bucureștean, iar dirijorul Nicolae Ghiță e un vrăjitor spiritual, care ține în traistă multe farmece ale tineretii și ale abilității vocale. Corul lui de 38 de voci a îndrăznit și a atins suplețea unui ansamblu instrumental.

Radu Stan

Muzică

A FOST săptămîna concertelor închinată Congresului. La Filarmonică, omonimii oaspeți brașoveni sprijiniți de o echipă solistică din elita bucureșteană (Emilia Petrescu, Martha Kessler, Antonius Nicolescu — tenor —, Octav Enigărescu și Gheorghe Crăsnaru) și de corul gazdelor de la Ateneu — dirijor Vasile Pîntea — au executat **Zorile de aur**, oratoriul de Gheorghe Dumitrescu, pe versuri de Cicerone Theodorescu. Fiecare dintre cele patru părți, referindu-se la un anumit episod istoric (anii luptei ilegale a partidului, anii războiului, momentul dezrobirii, anii construcției socialiste) urmărește să redea muzical progresia epocii de transformări uriașe pe care le-a trăit poporul nostru în ultimele decenii. În acest scop, Gheorghe Dumitrescu a adoptat calea unei ilustrări muzicale în expresia ei cea mai simplă, și vecină imediat cu cîntecul! de mase și cu intonația populară, cu marșul de fanfară și cu scandările pe care le rostesc mulțimile la adunări, o expresie care urmărește să înlăture metafora și să recurgă, dimpotrivă, la semnificațiile circumscrie în cîmpul strict denotativ. Consecvent în această estetică, compozi-

Receptarea valorilor culturii universale

TRĂIM într-un secol în care, prin cercetările lor, oamenii de știință contribuie la „lărgirea” unui cosmos al realității fizice cunoscute; tot astfel, gânditorii, literații și artiștii multiplică și largesc perspectivele noastre asupra universului uman. Ceea ce avem mai valoros în literatura și arta acestor timpuri participă la o asemenea explorare a lumii, la o lărgire a orizonturilor. Desigur că, înainte de toate, creația originală a scriitorilor și artiștilor noștri trebuie să ne mijlocească această deschidere spre univers. Esențială este, în acest sens, legătura lor cu realitatea contemporană, cu experiența omului din zilele noastre. Dar la această experiență directă se adaugă alta, mijlocită prin operele mari ale trecutului. Unul dintre cele mai importante procese care s-au desfășurat și continuă să se desfășoare în cultura română din zilele noastre este acela al valorificării moștenirii culturale. Îndeosebi în ultimii ani au fost puse în circulație, după criterii științifice, filtrate cu ajutorul spiritului critic, operele de seamă ale înaintașilor.

Un fapt tot atât de însemnat petrecut pe tărîm cultural este deschiderea — nu mai puțin critic valorizatoare — spre un tot mai larg univers al literelor și artelor. O activă politică a traducerilor, ca și înmulțirea studiilor critic-istorice au făcut să putem afirma azi că marile valori ale culturii universale n-au rămas străine, necunoscute conștiinței literar-artistice românești din zilele noastre.

De primă însemnătate este pentru această conștiință întrebarea: **cum ne raportăm la aceste valori?** O condiție prealabilă, esențială, a oricărui contact fecund cu valorile literaturii sau artei universale este lipsa oricărui complex de inferioritate față de acestea. Avem o literatură bogată și diversă, bine reprezentată în toate genurile și modalitățile, avînd un trecut ce-și revelează neconținut alte și alte comori, mereu alte fețe încă nedeajuns explorate. O literatură contemporană în plină efervescență creatoare ne îngăduie să nu mai căutăm cu dinadinsul — ca generațiile trecute — o „sincronizare” docilă cu contemporaneitatea universală, ci să fim cu adevărat sincroni cu realitățile lumii moderne. De aceea, repet, prețuind la justa lor valoare creațiile literaturii și artei universale, din trecut ca și din prezent, ne situăm față de ele în poziția acelora care, la rîndul lor, au contribuit și contribuie prin opera lor la sporirea acestor valori. Sîntem participanți egali la îmbogățirea unui tezaur al culturii și nici un sentiment de subordonare nu trebuie să afecteze desfășurarea elanului nostru creator. Așadar, nici un complex de inferioritate în raport cu valorile culturii universale. Care sînt acestea și cum pot fi ele asimilate de organismul viu

al culturii naționale? Fără să încercăm o clasificare, putem vorbi despre operele „clasice” ale literaturii și despre cele „moderne”.

INAINTE de toate se cere asimilată lecția clasicilor. Niciodată în trecutul culturii noastre n-am avut o perioadă în care să se fi urmărit mai sistematic răspîndirea marilor opere ale clasicilor literaturii universale decît în anii noștri. Ediții integrale sau parțiale, colecții de traduceri, ca și studiile aferente, oferă unui public larg cunoașterea autorilor și a celor mai de seamă opere. De la Homer, prin tragicii greci, pînă la marii prozatori și poeți ai secolului trecut, o sumă a literaturii universale ne stă la îndemînă în bune tălmăciri românești. Să amintim unele din realizările cele mai importante: o superbă ediție a **Operelelor** minore ale lui Dante, o alta a **Canțonierului** lui Petrarca, marea serie a **Operelelor** lui Dostoievski, colecția ce se îmbogățește mereu a istoricilor antichității și atîtea altele. Pentru înțîia oară avem un Homer complet (prin traducerea „minorelor” homerice). Avem mai multe versiuni ale aceleiași capodopere: **Hamlet**, **Faust** ori **Divina**

Comedie. Studiile istorice, critice s-au înmulțit și ele. Toate acestea nu sînt decît cîteva cazuri exemplare dintr-o serie mult mai bogată de opere. Dar numai numărul acestora, și nici chiar calitatea traducerilor ori a studiilor nu conferă deplina sa valoare culturală tezaurului „clasic” pe care ni-l apropiem. Pentru ca acesta să fie cu adevărat asimilat, el trebuie receptat din perspectivă propriei noastre culturi, cu atenele propriei noastre experiențe, a viziunii despre lume care ne aparține. Lecția clasicilor nu este doar una estetică sau de strict meșteșug literar. Marii scriitori ai literaturii universale sînt exemplari, firește, pe plan artistic, dar și pe un plan mai larg al valorilor umane. Or, aceste valori se cer confruntate cu propria noastră ordine și ierarhie a valorilor. Astfel, de pildă, asimilarea operei unui mare scriitor, subiect al atîtor controverse critice, cum a fost Dostoievski, nu se poate efectua decît prin mijlocirea unei experiențe literare și de viață pe care ne-o oferă existența noastră. O asemenea metodă de asimilare prin utilizarea unei perspective ce aparține culturii române apare în studiile — numeroase — care i-au fost dedicate în timpul din urmă marelui scriitor.

Cu atît mai atent — atent critic — trebuie să fie procesul de receptare a operelor literaturii și artei universale contemporane. Desigur, epoca modernă, chiar secolul nostru, nu mai puțin decît epocile mai vechi, își are „clasicii” ei. Se vorbește tot mai mult despre clasicii secolului XX. Și acești „consacrați”, ca și alții a căror operă este subiectul celor mai aprige controverse, merită să fie cunoscuți, iar editurile noastre oferă traduceri ale operelor lor, ca și studii închinatelor lor. Tot ce e mai reprezentativ în literatura secolului nostru și-a găsit sau urmează să-și găsească în viitorul apropiat locul în planurile editoriale, în colecții cum sînt: „Romanul secolului XX” sau „Cele mai frumoase poezii”, sau „Studii” și „Eseuri” ale Editurii Univers. Mai mult chiar decît în cazul clasicilor, interpretarea critică a acestor opere se cere lucid calificată. Mari seisme istorice ale secolului nostru, care au tulburat sufletul contemporan, au afectat numeroase din creațiile literaților și artiștilor. Valorile pe care ni le transmit aceștia sînt diverse, inegale. De aceea sînt absolut necesare o serie de disocieri critice în legătură cu aceste opere; disocieri care nu au însoțit întotdeauna operele traduse; mai mult chiar, dorința de a fi „la zi” a dus la traducerea unor cărți din literatura occidentală fără o valoare deosebită, promovînd căutări artistice infructuoase. Trebuie să se cîntărească raportul valorilor, mesajul uman al operelor. Căci lectura unei cărți înseamnă o luare de atitudine. Această atitudine pe care o luăm față de operele literaturii universale derivă din propria noastră poziție în universul valorilor. Ea se cere cu atît mai elaborat critică cu cît cel care receptează este mai puțin un simplu lector al operelor literar-artistice, cu cît el însuși participă la construirea propriului nostru edificiu cultural. Scriitorii, criticii, editorii, toți oamenii cuvîntului sînt chemați să-și manifeste în acest proces al receptării și asimilării valorilor culturii universale capacitatea selectivă. Nici o operă mimată, preluată în virtutea unei mode, adoptată fără discernămint critic, nu poate să devină o parte integrantă a culturii noastre. Numai acelea care sînt alese, filtrate, apropiate prin prisma filosofică, estetică a propriei noastre viziuni despre lume și viață vor fi cu adevărat ale noastre, vor fertiliza propria noastră creație și vor contribui la lărgirea universului nostru spiritual.

Este un principiu de mare, de vitală importanță pentru edificarea culturii noastre.

Nicolae Balotă

DIN LIRICA IUGOSLAVĂ

VASKO POPA

Mărite Domn, Dunăre

Mărite Domn Dunăre
În vinele tale curge
Singele orașului alb

Dacă ți-e drag înalță-te-o clipă
Din albia iubirilor tale

Incalecă-ți crapul cel falnic
Străpunge norii de plumb
Și cercetează cerescul
Loc al obirșiei tale

Orașului alb dăruiește-i
Roade și flori și păsări din rai

Dăruiește-i și piatra-merinde
Și-o boare de aer
În care nimîni nu trage să moară

Turle cu clopot închinase-vor ție
Și străzile înseși sub tălpi așternute
Mărite Domn Dunăre

VESNA PARUN

Fluviu și mare

El este fluviu, însă eu sînt mare.
El n-are pace, cu turbate ape
strivește, calcă iarba. Îl aud
cum geme surd în albia îngustă,
cum sar stăvîlarele teșite
în salt ce-mi obosește ascultarea.

Sînt marea doritoare, el e fluviu.
Navele lui nu sînt și ale mele.
Nici păsările lui nu-s ale mele.
Dar eu sînt radă calmă-acestor nave,
unde găsești odihnă lingă focuri
și stai zîmbind la flacăra în care
orice-ndrăzneală dată e uitării.
Iar păsărilor lui le-ofer o stîncă
în care retrăgîndu-se le-ascunde
crezînd că le răpește de pe-ocean.

El e un fluviu-deltă. Eu sînt marea,
iar țărîmul meu e pentru el o undă,
furtuna mea devine perna lui,
și infinitul meu adîncă-i pace.

MIODRAG PAVLOVIC

Plecarea călătorului

E-n zori abia.
Încă nu se trezesc clopotele.
Nici apa izvorului.

Eu plec
nu sînt dorit în Biserică
nici în cetate
nici în familie.

Ocolesc pîntenul muntelui.
Un soare vechi irumpe dintre pini
și lumina lui îmi atîrnă pe buze.

O rochie de fum molcom
cade de sus;
încă un inger doborît.

Cu blid de pămînt în desagă
mă duc,
auzul se răspîndește-n mine
(scoici pretutîndeni în carne)
tăcerea mă ia pe vastul ei fluviu.

Dar mă voi întoarce în locul acesta
ca să le spun adevăratul nume al
fumului
și numele cel nou al soarelui.

MATEJA MATEVSKI

Epitaf

A venit din zarea de azur a vremii
să descopere-o priveliște de vis,
o mică insulă de nedormite nopți.

A traversat
turbate fluvii, piscuri innegrite
abisuri de teroare
și otrăvite mlaștini.
Înainte de orice și peste toate a
răzbătut.

L-au mușcat pe drum fiarele nopții.
I-a sfîrtecat tălpile
sticla în cioburi a zilei.
I-au îmbrățișat trecerea
uscate ramuri de ură.

Și totuși și-a găsit mica lui insulă.

Un smoc de iarbă verde
Un azuriu tufiș de repaos
sub care visează.

În românește de
Ștefan Aug. Doinaș

**Prestigiul artei
românești
peste hotare**

Cu Vida Gheza în Olanda

IMAGINEA pe care o ai în general când te gîndești la Olanda este aceea a unei țări de oameni destoinici, harnici, oameni care și-au construit o țară minunată de frumoasă, luptînd aproape supraomenește cu natura și învățînd cum să folosească în mod inteligent „dezavantajele”, adică acele imense cantități de apă care se întîlnesc la tot pasul. Canalele au devenit nu numai o parte integrantă a acestei țări care are părți întregi din teritoriu așezate sub nivelul mării. Dar ele arată că apa a fost îmblînzită, așezată cuminte în rînduri-rînduri și între canale, ogoare, orașe... Te mai gîndești cînd spui Olanda la morile de vînt pe care le găsești la tot pasul, renovate... jucării strălucitoare de curățenie ca toată țara.

De altfel, Olanda mi s-a părut într-un fel un paradox. E o țară unde plouă. Plouă mult și mărunț. Și te-ai aștepta, ca și în alte țări nordice, ca totul să fie puțin trist. Or, Olanda e o țară care ride — rid florile, rid lălelele, rid vapoarele pe canale, rid căsuțele de cărămidă roșie cu rame ale ușilor și ferestrelor de un alb strălucitor. Olandezii își vopsesc în fiecare an lemnăria. E o țară veselă, și veselia a creat-o omul. E o țară frumoasă, și frumusețea a creat-o tot omul. Ai impresia că toată țara e compusă din sute, din mii de picturi de maeștri celebri. E, de altfel, alături de Franța și Italia, una dintre țările care a dat cel mai mare număr de pictori omenirii (Mă gîndesc aici la toți pictorii flamanzi). Semnificativ în acest sens e că ghidul despre Olanda — căci fiecare străin interesat de o țară cumpără firește un ghid — ghidul principal pe care l-am găsit, deci, conținea multe „poze” dintre care doar 4—5 fotografii, iar restul „ilustrarea Olandei prin picturi”.

DAR n-am să vă vorbesc astăzi nici despre faptul că Rotterdam-ul este cel mai mare port din lume, oraș refăcut de altfel din temelii după ce a fost distrus de cel de-al doilea război mondial, nici despre industria electronică care poate rivaliza liniștit cu Japonia, nici despre o multitudine de alte lucruri care se conjugă toate cu „muncă” și care constituie prosperitatea Olandei, nici despre bicicletele care au „biciclete-strada” lor în fiecare oraș. Am să vă vorbesc despre artă. Dar, despre un aspect inedit legat de acest domeniu. Întîlnirea mea în Olanda cu un om pe care-l admiram de multă vreme, dar cum se întîmplă de multe ori, nu apucasem să-l cunosc personal, pentru că apuci să cunoști mai degrabă lucrurile mai îndepărtate decît cele care se află „la o aruncătură de băț”. Cunoșteam, bineînțeles, opera lui.

Pe om îl cheamă Vida Gheza și e un mare sculptor român. I-am văzut sculpturile din expoziții și mi-am făgăduit întotdeauna să mă duc sus, în nordul

țării, în Maramureș, unde locuiește, să stau odată cu el de vorbă, pe film, pe bandă de magnetofon sau „pur și simplu”. L-am cunoscut, deci, la Haga, unde, în cadrul acordului cultural dintre cele două țări ale noastre — România și Olanda — era deschisă o expoziție „One man show” Vida Gheza, la Congressbouw — adică Sala Congreselor, o imensă clădire modernă cu multiple utilități, unde cîntau, atunci, Barbara și Gilbert Becaud, aveau loc o serie de concerte simfonice, fel de fel de expoziții internaționale și unde Vida Gheza expunea într-o sală sculpturile lui care par a fi gîndul pămîntului, înțelepciunea bătrînilor și vitalitatea naturii.

Sculpturile lui Vida Gheza — artist aparținînd vechii generații —, un vechi

lucrău. Unghiurile, forma, ideile... Un lucru interesant în legătură cu Vida Gheza : el e unul dintre sculptorii care nu-și repetă lucrările. „Dacă ai idei noi, de ce să te repeți?” — îmi spunea maestrul. Vida Gheza, ca toți marii maeștri, e modest. Mi-a amintit într-un fel de Henry Moore, sculptor și el, fiu de miner și el, un om împăcat cu el și cu lumea pentru că știe ce vrea și pentru că arta îi dă această împăcare. Un om care crede în omenie.

STÎND de vorbă cu Vida Gheza în seara aceea la Haga, în Olanda, îmi spunea — într-o limbă extrem de frumoasă și de colorată, „cioplită” cu măiestrie —, vorbe pe care le auzise din bătrîni : „Nu-i mirare să fii

rii și l-au făcut ogor. Au stăvilit marea și au făcut o țară. Și fi mai admir și pentru cultul florilor. (Vida, fie spus în paranteză, are acasă sere cu flori). Îi admir că sînt deschiși și-ți arată ce au în suflet : geamurile lor sînt mari, prezentînd parcă trecătorului toată casa și tot sufletul celor care stau în ea. Da, sînt harnici olandezii. Se spune chiar acolo în popor, legat de faptul că ceea ce au realizat e aproape un miracol, că „dacă e adevărat că Dumnezeu a făcut lumea, atunci olandezul a făcut Olanda”.

Și iată că maestrul român a expus în Olanda. O sală de 500 de mp, în care statuile lui respirau, se vedeau parcă mai bine și totuși sala nu părea mare, era plină de lume — lumea elementelor naturii văzută de sculptor. Expoziția a avut un foarte mare succes : în trei zile, aproape o mie de vizitatori. Eu am vizitat-o cu maestrul la ora 8 seara. În sală, lume extrem de diversă... Bătrîne neveste de pescari în costumul lor atît de pitoresc, cu bonețică albă de dantelă, domni în frac, ce cîntau în orchestrele care dădeau concerte în complexul unde se ținea expoziția, oameni mai în vîrstă, oameni foarte tineri, toți descopereau un univers nou, universul Maramureșului, universul românesc. Puneau întrebări, se întorceau, se mai uitau odată, apoi plecid, semneau cu pioșenie în cartea de impresii. Jeane Povel, o bătrînă infirmieră, îmi spune : „Capul acela de țaran e fantastic ! Mă-nvîrt în jurul lui, mă-nvîrt, și deodată parcă începe să trăiască !” Un domn, doctor în drept, avocat, născut în Jawa, Har Loff, venise la expoziție, trimis de soția lui, care o văzuse și îi comunicase entuziasmul. Avea în buzunar reproducerea articolului și fotografiei apărute într-unul din marile cotidiane ale Olandei și care vorbeau despre expoziție.

Oamenii îl recunoșteau pe maestrul — la intrare e o poză mare a lui „în acțiune”, cioplit — și veneau fericiți să-i strîngă mîna, să-l felicite, să-l întrebe de fiecare statuie în parte : **Sfatul bătrînilor, Omul apelor, Omul pădurii, Varvara, Țăran cîntînd la tulpă, Amintiri din copilărie**, amintiri ce vorbesc de obiecte casnice țărănești, combinate într-o statuie modernă, stilizată, dar extrem de sugestivă. Și maestrul, care în ziua deschiderii, onorată și de ministrul culturii din Olanda, dl. Van Doorn, se ascundea sfios pe după statuie, le răspundea, le vorbea, le povesteau... „Dacă eram horitor, cîntam Maramureșul ; sînt cioplit, așa că l-am cioplit”. Dar Vida a cioplit mult mai mult decît atît. El a cioplit forța naturii și viața, și frumusețea sentimentelor, și omenia care seamănă cu el. Un om cu suflet frumos, un om de omenie, un comunist de omenie. Și olandezii, acești pictori minunați, l-au admirat și s-au simțit mai aproape de România !

Catinca Ralea

Vida Gheza : SFATUL BĂTRINILOR

luptător pentru dreptate și omenie, fiu de miner, Maramureșul fiind o țară de mineri și cioplituri în lemn — sînt simple și dure, emoționante și moderne, „esențiale”. „Lucrările lui Vida Gheza încarnază munții și pădurile și, de aceea, ele vor dăinui cît vor dăinui și acestea...” — scrie în programul expoziției. Vida Gheza a avut maeștri mari, a cunoscut bine toată arta europeană și, totuși, e atît de autentic, de adevărat, de puternic ca natura în sinul căreia continuă să trăiască. E în opera lui tradiție, ea exprimă încarnarea unor obiceiuri populare, și totuși e foarte mo-

mare, să fii om e lucru mare !”. O rămînă din concepția lui Vida despre viață. Spuneam că e modest. El stă la el acasă, în Maramureș, mai tot timpul. („Mie nu-mi place a mă urni”). Dar sculptează. Sculptează fără preget. Și iată că a venit în Olanda. Olanda a fost pentru maestrul Gheza o revelație. L-am întrebat ce l-a impresionat. Așa sînt reporterii, întreabă ! „E un popor care merită toată lauda, merită să trăiască bine, că totul e făcut prin muncă, și muncă grea. Se vede aici ce poate face mîna omului atunci cînd se prinde mîna cu mîna. Au smuls pămîntul mă-

PREZENȚE ROMÂNEȘTI • PREZENȚE ROMÂNEȘTI • PREZENȚE ROMÂNEȘTI

● Revista literar-artistă „Varlik”, care apare la Istanbul, a publicat un fragment din Viața lui Adrian Zografi de Panait Istrati. Traducerea în limba turcă aparține scriitorului Yașar Nabi, președintele PEN-Clubului din Turcia, redactor-șef al revistei „Varlik”. Tot el este și autorul unui documentar studiu-comentariu intitulat Panait Istrati, 90 de ani de la naștere.

● La Havana, la „Editorial de Artă y Literatura” a apărut romanul Groapa (La Fosa) de Eugen Barbu. Traducerea în limba spaniolă aparține lui Rubén Cotelo. Această apariție

reprezintă, de fapt, o nouă ediție spaniolă a romanului, publicat pentru prima dată în limba spaniolă cu cîțiva ani în urmă la Editura „Alfa” din Montevideo — Uruguay, în aceeași traducere.

● În numărul 7/1974, trimestrialul american Books Abroad (editat de Universitatea din Oklahoma) publică sub semnătura lui Virgil Nemoianu trei recenzii ale unor lucrări apărute anul trecut în editurile noastre : Imnele Bucurei de Ioan Alexandru, Megalithe de Ion Gheorghe și Sfîrșitul bahic de Petru Popescu. Totodată, revista semnalează cu

simpatie apariția primelor numere din Cahiers roumains d'études littéraires, menționînd tematica primelor numere ale revistei.

● La Editura Europa din Budapesta a apărut în limba maghiară romanul Absenții (A Kintak) de Augustin Buzura. Traducerea este semnată de Koloszvári Papp László.

● Teatrul „Tändärică” se află într-un tur-nu mai îndelungat în Liban, Siria, Irak, Iordania, fiind primit cu o deosebită căldură de spectatori mari și mici, și comentat elogios de presa din țările vizitate.

● Revista literară „Nové knihy”, care apare la Praga, a publicat în ultimul său număr o amplă recenzie sub titlul „Proza unui clasic român”. Autoarea recenziei se referă la volumul Fintina de sub plopi, cuprinzînd selecțiuni din lucrările lui Mihail Sadoveanu, printre care Baltagul și Hanul Ancuței, apărut recent la Praga.

Rețin atenția unele aprecieri ale recenziei E.S. : „Prin Hanul Ancuței Mihail Sadoveanu a pus la dispoziția cititorilor români un «Decameron» românesc... În Baltagul autorul devine purtătorul de cuvînt al oamenilor simpli din Mol-

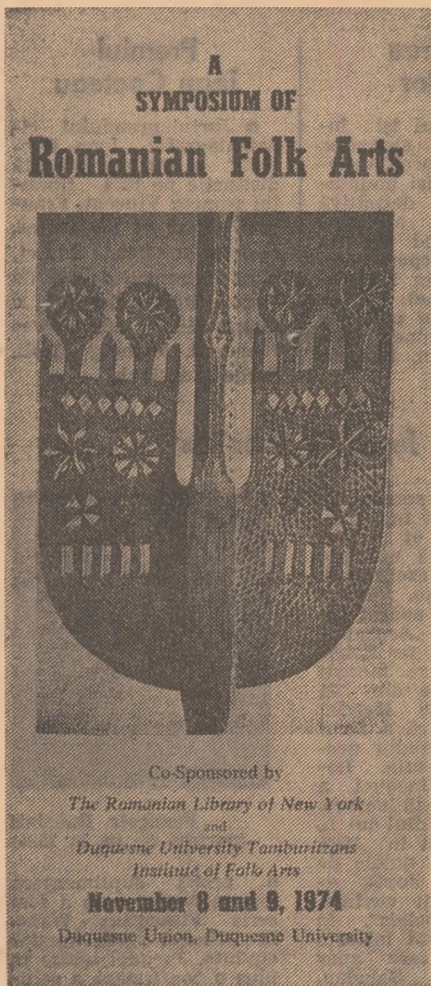
dova, cunoscută pentru frumusețile sale naturale, pentru natura sa plină de poezie. Ca admirator și interpret al frumuseților cosmice Sadoveanu se ridică deasupra lui Chateaubriand. Sadoveanu este un mare povestitor, care îl captivează pe cititor prin forța autenticității povestirilor sale”.

● La Editura „Las Gaya Ciencias” din Lisabona a apărut volumul Povestiri din România în traducerea lui Esther Berenguer. Volumul conține trei dintre creațiile lui Ion Creangă : Harap Alb, Pungața cu doi bani și Povestea porcului.

● În a doua decadă a lunii noiembrie a avut loc la Universitatea Bol-dour-Colorado conferința anuală a Grupului de Studii Românești. Cu acest prilej au fost prezentate un mare număr de comunicări, dintre care s-au remarcat cele ale profesorului Michel Impey de la Universitatea Kentucky : „Avangardismul în literatura română”, „Tendințe în literatura română între cele două războaie mondiale”, „Aspecte ale activității culturale din Țara Românească și Moldova în secolele XIV—XVIII”.

SIMPOZION DE ARTĂ ROMÂNEASCĂ

SPRE deosebire de alte orașe americane, Pittsburghul de astăzi are, contrar așteptărilor, un grad foarte scăzut de poluare, în ciuda aglomerației de industrii metalurgice, siderurgice și extractive. Toamna, orașul arborează o prospețime și o melancolie solemnă, aidoma vechilor clădiri din centrul său, grandioase dar mohorâte, construite în epoca de frenezie productivă a primelor decenii ale acestui secol. De altfel, multe lucruri amintesc în acest oraș de acea vestită epocă. De exemplu, aici tramvaiele n-au fost desființate, cum s-a întâmplat în majoritatea orașelor americane. Pittsburghul se desparte cu greu de trecutul său.

Așezat la punctul de confluență al vestitelor riuri Ohio și Allegheny, orașul a prezentat de la început și o importanță strategică. De aceea, francezii au

construit aici, cu câteva decenii înainte de independența Statelor Unite, un puternic punct de rezistență: fortul Duquesne, una dintre referințele istorice de seamă ale regiunii.

Astăzi Pittsburghul are, pe lângă industriile sale, și o viață culturală bogată, adăpostind așezăminte de prestigiu. Unul dintre acestea, Institutul de arte populare al Universității Duquesne, este specializat în culturile folclorice ale popoarelor din sud-estul Europei, singura instituție universitară de acest gen în S.U.A. În ultima vreme aici s-a dezvoltat studiul folclorului românesc, mai ales prin contribuția cunoscutei specialiste Eugenia Popescu-Judet, profesor-oaspete, de aproape doi ani, la acest institut. Echipa de dansuri a Institutului (toți studenții, de altfel, cîntă sau dansează) a inclus în repertoriul său vibrante dansuri românești din Maramureș, Năsăud, Oltenia.

Tot aici sînt predate serioase cursuri de dansuri populare, muzică și civilizație românească. Biblioteca Institutului posedă, grație Bibliotecii Centrale de Stat și Bibliotecii Române din New York, aproape toate lucrările despre cultura populară românească apărute în ultimele decenii. O prețioasă colecție de costume naționale și instrumente muzicale din țara noastră se păstrează în muzeul Institutului.

LA acest Institut a avut loc, într-un frumos sfîrșit de săptămînă (între 8 și 9 noiembrie), una dintre cele mai importante manifestări de cultură românească pe aceste meleaguri din ultimul timp: simpozionul științific dedicat folclorului românesc. Organizată sub duble auspicii — acelea ale Universității Duquesne și ale Bibliotecii Române —, manifestarea a reunit unii dintre cei mai de seamă specialiști americani în cultura populară românească.

Comunicările susținute au evidențiat, prin tematica lor, o gamă variată de preocupări. Enumerarea titlurilor celor 11 referate dă o imagine despre varietatea punctelor de abordare a realității folclorice românești: **Arta populară a românii americani** (Joanne Bock, Centrul de Studii Etnice-Michigan), **Tipuri de case țărănești în România** (Ian M. Matley, Universitatea din Michigan, autorul lucrării **România — a profile**, apărută în S.U.A. în 1970), **Instrumente muzicale românești** (Ann Briegleb, Universitatea din Los Angeles), **Miorița și Cîmîțitul vesel de la Săpința** (W. D. Snodgrass, Universitatea din Syracuse,

statul New York), **Forme artistice în poezia populară** (Robert Austerlitz, Universitatea Columbia, New York), **Meșterul Manole — mit balcanic și românesc** (Vasile C. Barsan, Colegiul Mankato, statul Minnesota), **Sincopa în dansurile românești** (Eugenia Popescu-Judet, Duquesne University), **Teme folclorice în „Ciuleandra” lui Rebreanu și „Domnișoara Cristina” de Mircea Eliade** (Liliana Zancu, Universitatea Kent, statul Ohio), **Semnificația folclorului în cadrul culturii românești** (Ion Monafu, Biblioteca Română din New York). Două dintre comunicări s-au referit la probleme de istorie și respectiv de lingvistică: **Originea și sensul termenului de Valah** (Demetrius Dvoichenko-Markov, Colegiul Monmouth, New Jersey), și **Limba română — limbă romanică** (Michael Bassman, Universitatea din Carolina de Est).

Majoritatea prezentărilor au fost ilustrate cu înregistrări muzicale, diapozitive, filme documentare, iar unele exemplificări de dansuri românești (horă, brîu) au fost făcute de grupul de juniori condus de Jim Roncevic, de la Universitatea Duquesne.

Lucrările simpozionului au fost conduse cu tact și competență de Walter W. Kolar, directorul Institutului gazdă, care a pregătit celor peste 60 de participanți și o surpriză. În seara primei zile, după recepția la care a ținut să participe și președintele universității, reve-

rendul Henry J. McNulty, și să rostească un frumos cuvînt de salut, oaspeții au fost invitați să asiste la un spectacol eminent românesc, cu cîntece și dansuri din Maramureș și Moldova, inclusiv o ingenioasă punere în scenă a cuplului **Păcală și Tindală**. Deopotrivă, spectatori și interpreți, am avut atunci revelația robusteții funciare a creațiilor artistice a poporului nostru.

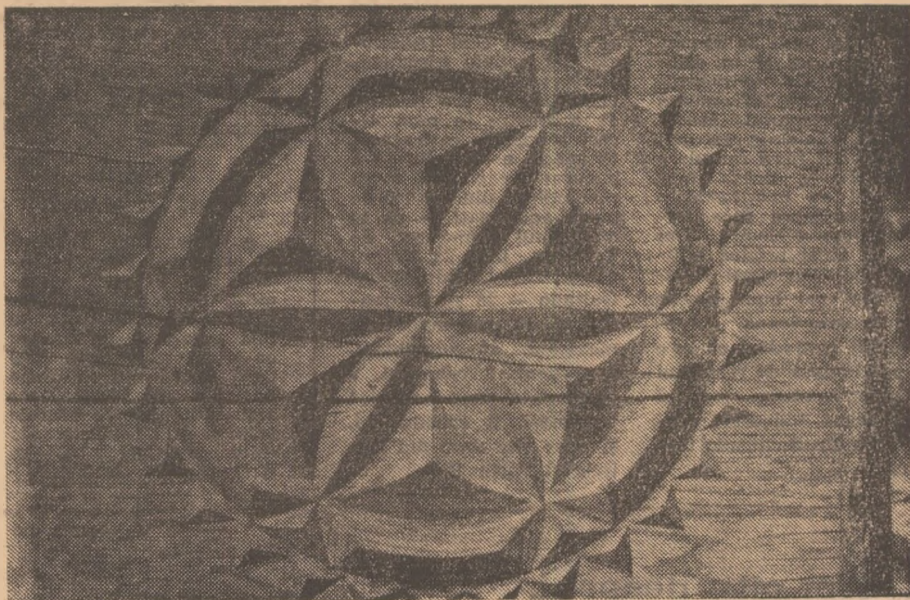
Simpozionul folcloric a atras specialiști sau simpli amatori de a cunoaște mai multe despre țara noastră din zonele învecinate: statele Ohio și Iowa. În asistență erau profesori de istorie, directori ai centrelor de studii sud-est europene, profesori de istoria artei, precum și un număr de americani de origine română.

Organizat desăvîrșit prin grija Institutului gazdă, simpozionul dedicat artelor populare românești se înscrie ca o manifestare reușită sub raportul prestigiului științific. Unii participanți și-au exprimat dorința de a sprijini la universitățile lor ținerea în viitor a unor asemenea manifestări științifice pe diferite alte aspecte ale culturii românești. Este o dovadă elocventă a prețuirii tot mai largi de care se bucură valorile autentice ale culturii noastre în lume.

Ion Monafu

secretarul Bibliotecii Române
din New York

19 noiembrie 1974

Simbol solar încrustat pe o poartă maramureșană

PREZENȚE ROMÂNEȘTI • PREZENȚE ROMÂNEȘTI • PREZENȚE ROMÂNEȘTI

„Nocturnul” la Budapesta

● La New York Screening Group de pe lângă Educational Film Association a fost organizată o gală de prezentare a filmului documentar românesc. Au fost proiectate, printre altele, filmele „Cantata profana”, „Călușarii”.

● Sub auspiciile Asociației Naționale a Scriitorilor și Artiștilor din Cuba la Havana a fost organizată o seară „Constantin Brâncuși”. Artistul cubanez de origine română Sandu Darie a prezentat o amplă comunicare despre personalitatea și creația artistică a marelui sculptor român, după care au fost proiectate filme.

● Cunoscuta formulă de spectacol muzical-coregrafic apreciată de publicul bucureștean în seria de spectacole „Nocturn” de la Teatrul Tândărică a fost recent oaspete al capitalei R. P. Ungare. Extragem câteva notații din cronicile presei maghiare pe marginea spectacolelor dansatorilor și instrumentiștilor români:

Esti Hirlap, sub semnătura lui Rajk Andras: „Ni s-a înfățișat o creație excepțională și citiva interpreți remarcabili de dans modern și artă ritmică contemporană. Miriam

Răducanu se preocupă de înnoirea, îmbogățirea coloristică și a mijloacelor de expresie a artei coregrafice. Într-un mod deosebit de original ea își exprimă, în cadrul unui ansamblu de cameră format din tineri dansatori și muzicieni, concepțiile ei coregrafice, dansuri inspirate din toate genurile muzicale clasice și contemporane și chiar unele mișcări fără acompaniament muzical. O apreciere aparte merită sensibilitatea și interesul coregrafei și tinerilor ei dansatori pentru dansul comic. Pline

de bunăvoie și zîmbet, sugestiile și expresivitatea dansurilor inspirate de folclor sînt cu totul excepționale și originale. Pe lângă Miriam Răducanu, coregrafa și dansatoarea principală, Raluca Ianegic, și Gheorghe Iancu s-au remarcat ca dansatori de primă clasă. Partea muzicală a spectacolului a fost asigurată — în afara benzilor de magnetofon — de artiștii instrumentiști Aurelian Octav Popa (clarinet), Pall Deneș (flaut) și Vladimir Mendelsohn (violă) care au interpretat, ca soliști sau în

grup, un repertoriu variat”.

Magyar Nemzet, sub semnătura lui Maacz Laszlo: „Ansamblul de dans modern „Nocturn” al Teatrului Tândărică din București a fost pentru prima oară oaspete al țării noastre. Judecînd după prima impresie, el ocupă un loc original, aproape fără comparație în peisajul dansului modern.

Conducătoarea-coregrafa a ansamblului, Miriam Răducanu, în calitate de profesoară la Școala de coregrafie din București și în calitate de conducătoare a micului grup al Teatrului Tândărică, încearcă să deschidă un drum nou în arta dansului. [...]

Urmărind programul, aspectele lui de conținut și cele de formă, avem în față o imagine aparte în arta mișcării și a expresiei prin dans, putînd vorbi, evident, mai ales de reinnoirea unor formule mai vechi de dans modern. decît de continuarea lor. Ne întîlnim cu izbucnirile bucuriei și ale durerii, sîntem martorii unor meditații sau ai unor procese de luptă interioare. Dacă ne luăm după cele văzute. Miriam Răducanu nu se limitează la o singură tendință muzicală, ci se bazează tocmai pe multitudinea surselor. [...]

Vittorio de Sica

● Mort într-o clinică pariziană, la vîrsta de 72 de ani, chiar în ziua cînd se programa pe ecranele capitalei Franței filmul **Voiajul**, Vittorio de Sica, „marele senior al cinematografului latin”, cum i se spunea, aliatul lui Cesare Zavattini, a fost unul din miracolele neorealismului. În antologia mondială a filmului vor rămîne **Hoții de biciclete** (1948), **Uberto D** (1952), urmate de o întreagă serie, printre care **Generalul della Rovere** (1960), **La Ciocciara** (1961), **Sechestrații din Altona** (1963), **Divorț italian** (1964), **O lume nouă** (1965) ș.a.

Cu trei ani în urmă, oaspetele cineaștilor români...

Sonetul în Hispanoamerica

● Fără să cunoască un timp de mare înflorire, sonetul este prezent în poezia Americii Latine încă din secolul al XVI-lea, mai întîi în Mexic, iar mai apoi și în celelalte țări ale continentului. Anii care traversează sfîrșitul secolului trecut sînt, neîndoiește, cei mai bogați, dat fiind faptul că mulți dintre poeții moderniști au manifestat o certă înclinare spre formele poeziei clasice. Dar nu în acest produs anticipat al Renașterii se află cea mai bună poezie hispanoamericană, specializată în tratindul ca pe o modă impusă de respectul pentru tradiția poetică europeană, îndeosebi pentru cea din Peninsula iberică.

Hugo Emilio Pedemonte, poet uruguayean stabilit la Madrid, nu modifică o astfel de opinie, dar antologia sa dedicată sonetului din Sud (**Antologia del soneto hispanoamericano**, San Salvador, 1974, 422 p.) are meritul de a ilustra în mod direct zonele în care această specie a poeziei s-a bucurat de o mai mare răspîndire: din cei 145 de poeți antologați — de la mexicanul Francisco de Terrazas pînă la tînărul salvadorian David Escobar Galindo — 26 sînt argentinieni, 19 uruguayeni, 16 mexicani, 10 columbieni, 9 chileni, 9 cubanezi, 9 peruani, 4 guatemalteci, 4 panamezi, 2 ecuatorieni, și doar cite unul din Bolivia și Porto Rico.

Pictura „naivă cultă”

● La muzeul Stedelijk din Amsterdam s-a deschis o expoziție cuprînzînd un număr apreciabil

„Pentru sărbătorirea copilului”, pictură de Henri Rousseau

de pinze ale „marilor naivi francezi”: Rousseau, Bombois, Beauchant, Vivin, Seraphine etc.

Scrisorile lui Artaud

● Volumele X și XI din **Operele complete** ale lui Antonin Artaud, apărute la Gallimard, cuprind în exclusivitate scrisori. Destinatarii sînt — între 1943 și 1946, anii de după ospiciu și anii sfîrșitului — J.-L. Barrault, Jean Paulhan, Alain Cuny și mulți alții. Așa cum scrie un comentator, scrisorile sînt prefețe la ultimele acte ale piesei crude care a fost viața celui ce a scris **Teatrul și dublul său**.

Un nou volum al poetului slovac Miroslav Valek

● Fiecare nou volum de versuri semnat de Miroslav Valek provoacă un viu ecou printre cititorii slovaci și cehi. Recent, la Editura pragheză „Mlada fronta” a apărut o culegere de versuri alese ale poetului slovac, intitulată **Dotyky** (Atingeri), într-o traducere cehă semnată de I. Kintnerova. Acest tom oferă — după cum se apreciază în presa literară cehoslovacă — o amplă și semnificativă reprezentare a operei poetului, în aspirația sa de a marca rolul și importanța poeziei în viața contemporană.

Muzeul „Petar Dobrovici”

● În casa din Belgrad în care și-a petrecut ultimii ani ai vieții renumitul pictor sîrb Petar Dobrovici (1890—1942) a fost organizat un muzeu ce adăpostește circa 200 de tablouri din diferite perioade de creație ale artistului. Printre operele sale se află portrete ale unor scriitori, ca M. Krleža și M. Ristić.

În studiourile din Ulan-Bator

● În studiourile „Mongol kino” din Ulan-Bator s-a încheiat turnarea unui nou film artistic, intitulat **Oaza**, realizat după scenariul lui S. Erdene, cunoscut prozator, laureat al Premiului de Stat al R. P. Mongole. Tema e în legătură cu o problemă foarte actuală: protejarea mediului natural.

Ulenspiegel pe ecran

● Alov și Naumov, nedespărțiți autori ai filmelor **Pace noului venit** și **Fuga**, s-au documentat în Belgia și Olanda, pentru că intenționează să înceapă turnările la **Till Ulenspiegel**. Exterioarele urmează însă să fie filmate la Riga și Tallin, apoi în Polonia, unde vor fi recreate sau regăsite peisajele din țara lui Buhogîndă.

Ultimele povestiri ale lui Dino Buzzati

● Cotidianul „Il giornale” a dedicat o pagină întreagă scriitorului Dino Buzzati, publicînd zece povestiri scrise de el în ultimele săptămîni de viață.

Buzzati suferea de neîncetarea boală a secolului nostru și el o știa. În fața morții, a avut o tînută bărbătească, hotărîtă, lucidă, păstrîndu-și ironia și simțul fantasticei, așa cum o arată aceste ultime pagini ale sale.

Aldous Huxley epistolier

● Că Aldous Huxley s-ar distinge ca epistolier, ar părea onoră că ține de paradox. Scriitorul nu aparține liniei Crêbillon, Richardson, Diderot, Smollett sau La-clos. Și totuși volumul **Letters of Aldous Huxley** este apreciat ca un eveniment literar de cititorii care se bucură gîsind astfel reunite peste nouă sute de scrisori (editate de Graver Smith). Desigur, acestea sînt numai o parte din cele aproximativ zece mii de scrisori pe care Huxley le-a adresat de-a lungul vieții sale. Unele au fost distruse într-un incendiu, la Hollywood, în 1961, altele pur și simplu pierdute. Graver Smith clasează scrisorile lui Aldous Huxley în trei categorii: **scrisori-dizertație**, în care ideile se succed după o progresie logică, **scrisorile-mesaj**, succinte, în care doar citeva rînduri ajung să transmită esențialul, **scrisori-episoade**, care au farmecul conversației.

Premii literare franceze

● Luni 18 noiembrie, a început la Paris decernarea marilor premii literare tradiționale. Premiul „Goncourt” a fost atribuit scriitorului Pascal Lainé pentru romanul său **La Dentellière**, apărut în Ed. Gallimard. Premiul „Théophraste Renaudot” a fost obținut de Georges Borgeaud, cunoscut scriitor elvețian, autor al romanului **Voyage à l'Etranger**. În sfîrșit, „premiul creatorilor”, instituit anul acesta, su-

pranumit „Premiul anti-Goncourt”, a revenit lui Michel Lancelot.

● În Franța „Premiul criticilor” a fost atribuit lui Jean-Pierre Richard pentru opera sa **Froust și lumea sensibilă**, apărută la Editions du Seuil.

„Premiul edițiilor critice” a fost decernat abia la al doisprezecelea tur de scrutin unui critic mai puțin cunoscut, Anne-Marie Meininger, editoarea operei lui Balzac **Cousin Pons** (Ed. Garnier).

Revenirea gloriilor

● Hollywoodul își îndepărtează și absoarbe, cu valori de mare, vedetele. După ce își anunțaseră plecarea definitivă de pe platouri, au reîntreat de curînd Gloria Swanson (în **Airport 1975**), Fred Astaire (în **The Towering Inferno**), Lana Turner (în **The Persecution**), Sylvia Sidney, Katharine Hepburn, Burgess Meredith etc.

Premiul Jean Cocteau

● Juriul premiului cinematografic „Jean Cocteau” a atribuit această distincție pe 1974 filmului francez **Vincent, François, Paul et les autres**, realizat de Claude Sautet, după un roman de Claude Neron, interpretat de o distribuție de aur: Yves Montand, Michel Piccoli, Serge Reggiani.

Joyce și Rabelais

François Rabelais (portret de pe la 1535)

● Un studiu semnat de Claude Jacquet în periodicul „Cahiers et Documents” clarifică multiple aspecte ale genezei operei **Finnegans Wake**. Autorul lui **Ulysse** s-a apărut întotdeauna de „acuză” că l-ar fi citit pe Rabelais, dar el a recunoscut într-o scrisoare din 31 mai 1927 către Harriet Shaw Weaver că a făcut lectura unui studiu despre limba acestuia. Recent, Claude Jacquet a identificat această lucrare. E vorba de studiul lui L. Sainéan, apărut în 1922. În carnetul cu notele de lectură ale lui Joyce există o listă de cuvinte, intitulată „Rabelais”, în care acestea sînt înșirate în ordinea în care apar în studiul lui Sainéan. Claude Jacquet reproduce lista cu indicația paginii din **Finnegans Wake** în care aceste cuvinte apar. Interpretările cercetărilor lui Claude Jacquet sînt de două ori utile cititorilor lui Joyce: pentru că-l ajută să „decrypteze” opera și fiindcă furnizează

o probă suplimentară despre modul cum a fost scris **Finnegans Wake**. Identificînd sursa acestor cuvinte, Jacquet aduce în plus o confirmare a rolului împrumuturilor la Joyce. De fapt, dacă acesta dorește să telescopeze mai multe sensuri pentru a sugera o multiplicitate de perspective, procedeul este îndeosebi lingvistic și nu implică în mod necesar o evocare a contextului.

Acoperiș pentru istoria filmului

● Hollywoodul nu avea un muzeu al industriei filmului și de 25 de ani aceasta a fost o temă de discuții interminabile. Cu toate că materialul muzeistic (scenografii de filme celebre, costume de vedete; în valoare de

2 milioane dolari) zăcea într-o magazie, lipsedîndurile necesare construcției propriu-zise. Acum, Camera de Comerț a decis să se angreneze ea în afacere astfel că, nu peste mult, muzeul își va face apariția pe Hollywood Boulevard.

Am citit despre...

„Un asfințit pe săptămînă”

NEGLIJAT vreme de trei-patru decenii ca și cînd n-ar mai fi reprezentat nicidecum o problemă socială, ca și cînd, aliniată pe conveierul monotonei, liniștitoare bunastări generale, viața lui n-ar mai fi fost demnă de atenție decît, cel mult, pentru particularitățile ei de ordin strict personal, muncitorul american revine în forță în literatură. Din nou cu nemulțumirile lui, cu revendicările lui. Altele decît pe vremea lui Dos Passos și a tineretii lui Steinbeck, dar de aceeași esență: probleme de clasă. Puternice, dar stătute, conducerile organizațiilor profesionale nu mai sînt, îndeobște, animatoarele și purtătoarele de cuvînt ale protestului. El este exprimat mai ales de ultimul contingent al clasei muncitoare — tineri cărora condiția de viață la care s-au resemnat părinții lor li se pare intolerabilă —, dar și de muncitori din generațiile mai vechi, neliniștiți de perspectiva revenirii la instabilitate.

Nedreptăți îndelung escamotate, zone potențial explozive, scandaluri încă nedecanșate sînt depistate, explorate și luminate crud de reporteri și sociologi care au declarat război aparențelor. Unul dintre ei s-a angajat ca otelar pentru a studia condiția muncitorului siderurgist, trăind-o. Alții s-au aciuat temporar printre șoferii de camioane și în alte medii muncitorești.

Cărțile lor vor fi — ca și recent apăruta lucrare a lui John Coleman, tînăr bancher și președinte de colegiu, devenit pro causa spălător de vase într-un mare hotel — rapoarte dinlăuntrul unei experiențe. O deosebite de viață adevărată numai (și întreg) faptul că protagoniștii n-au fost condamnați s-o suporte, că ei nu sînt decît observatori deghizați, putînd reveni oricînd în propria lor piele.

Ziariștii care au ales calea atacului frontal s-au trezit angajați într-o întreprindere migăloasă, de lungă durată, cu rezultate, însă, atît de surprinzătoare, încît le-au răspîdit pe deplin efortul.

George Vecsey, reporter la „The New York Times”, a fost trimis în 1970 în Appalachia, pentru a relate despre o grevă a minerilor. Acolo a făcut cunoștință cu un bătrîn maestru miner, Dan Sizemore, și povestea acestuia l-a pasionat în asemenea măsură încît a studiat-o amănunțit vreme de patru ani pentru a-i consacra, în cele din urmă, o carte intitulată **Un asfințit pe săptămînă**.

Paul Brodeur s-a documentat șase ani pentru seria de articole din „The New Yorker” dezvoltate recent în volumul **Americani de consum curent**.

Rachel Scott, o ziaristă tînără de la „The Baltimore

Sun”, și-a consacrat trei ani stringerii informațiilor necesare pentru a scrie **Carne și singe**, studiu revelator despre starea sănătății muncitorilor americani și despre indiferența cu care patronii și medicina oficială privesc noxele industriale.

Stud Terkel și-a petrecut ultimii 20 de ani stînd de vorbă cu anonimi de condiție socială modestă, îndeosebi muncitori, și a făcut publice aceste discuții prin intermediul unui post de radio din Chicago. Interviuurile au format și substanța unor cărți dintre care cea mai nouă, **Muncind**, este subintitulată **Oamenii vorbesc despre ce fac toată ziua și spun cum privesc ei ceea ce fac**.

Neofiții Vecsey, Brodeur, Scott sînt fascinați de curenții tîri din străfundurile mării calme în care au plonjat fără a-i bănuî adîncimea și primejdiiile, în timp ce Terkel, veteran educat în ideile New Deal-ului și ale frontului popular, se mișcă în voie în mediul pe care nu l-a părăsit niciodată. Stud Terkel urmărește procesul de schimbare treptată a atitudinii muncitorilor față de propria lor activitate. El face să iasă în evidență, pe de-o parte, îngrijorarea cu care muncitorii vîrstnici privesc lipsa de conștiințiozitate profesională, de atașament față de meserie, a tinerilor și, pe de altă parte, admirația acelorași vîrstnici față de conștiința de clasă de un tip nou, a acelorași tineri, față de refuzul lor de a se supune arbitrarului și de a îndeplini munci neînsemnate din punctul lor de vedere. **Muncind** pare să indice dezvoltarea unei generații care cere ca viața să aibă sens, ca munca să aibă sens, care nu refuză să-și îndeplinească datoria, dar pretinde să știe de ce, în ce scop, i se cere fiecare lucru.

Felicia Antip

Hofmannstahl și posibilitățile limbajului

● Claudio Magris analizează în revista „Paragone” unul din celebrele manifeste legate de „criza semnelor” oferit de literatura secolului 20, respectiv faimoasa povestire **Ein Brief**, numită și „Scrisoarea Lordului Chandos”, de Hugo von Hofmannstahl, apărută în 1902. Considerată la început ca documentul autobiografic al unui impas al autorului, **Ein Brief** e o operă de invenție narativă. Manifest al „crizei semnului” și al unității eului, **Ein Brief** e povestirea neputinței de a povesti, expresia unei incapacități, sau imposibilități de a exprima lucrurile și imaginile mentale prin cuvinte. Ca și tinărul Törless al lui Musil din omonimul roman apărut în 1906, viața tainică a lucrurilor la Hofmannstahl are realitatea ei proprie, realitate care pune în afara jocului posibilitățile limbajului.

Debutul liric

● Și Sir Lawrence Olivier va monta spectacole de operă, dar numai... în 1976. Este vorba de un spectacol, tot shakespearian, dar în travesti verdian: opera **Macbeth**. Locul acestui debut la 69 de ani: newyorkezul Metropolitan Opera House.

Montherlant și psihologia bătrâneții...

● În două din romanele sale, **Celibatarii** și **Haosul și noaptea**, și în patru piese — **Regina moartă**, **Maestrul din Santiago**, **Don Juan** și **Cardinalul din Spania**, Montherlant face — crede criticul Vivien Thweatt în „Revue d'histoire littéraire de la France” — un studiu al bătrâneții și al morții. Bătrînii lui Montherlant sînt puțin atractivi: egoiști, imposibili și incapabili de a acționa de o manieră eficientă sau inteligentă. Ei se izolează din ce în ce mai mult de societate și de viață, fiecare ilustrînd parcă vidul scriitorului însuși. Bătrînii lui Montherlant sînt dominați de o himeră, a propriei lor înfățișări care alunecă în vis și sfîrșesc în moarte. Puțernici sau slabi, disprețuiți sau disprețuitori, sfinți sau criminali, regi sau revoluționari, ei sînt pentru Montherlant „tauri în luptă”. Asemeni lui Don Juan, sfîrșesc prin a fi asasinați de realitatea care îi atacă și de moartea care le dă lovitură de grație.

„Parabola concepției”

● După ce stabilesc un prim punct de contact, căzînd de acord că și știința și arta amplifică și aprofundează imaginea noastră despre lume, doi cunoscuți reprezentanți ai celor două domenii — regizorul Andrei Mihalkov-Konchalovski și pilotul cosmonaut al U.R.S.S. Konstantin Feoktistov, doctor în științe tehnice — caută să afle, într-un foarte interesant dialog (reprodus în „Literaturnaia gazeta”, nr. 45), noi corespondențe între creația artistică și cea tehnică. Interlocutorii punctează similitudinile în trăirea actului lor creator prin citeva formule: „moment”, fericit alese, printre care: „momentul jocului” imaginativ, „momentul ideii”, „teamă” în fața propriei idei noi, rolul talentului și al experienței în realizarea „parabolei concepției”.

Viața lui Pavese ecranizată

● Regizorul Pino Tosini realizează pe platourile italiene un film inspirat de biografia scriitorului Cesare Pavese. Cel care îl va încarna pe peliculă pe Pavese va fi actorul Luigi Vannucchi, care a jucat în iarna trecută principalul rol din piesa **Il Vizo assurdo**, biografia teatrală a lui Pavese, ale cărei reprezentări pe scena mai multor teatre italiene a avut un mare succes de public.

Poezia contemporană kuveitiană

● Universitatea din Kuweit a editat lucrarea **Poezia contemporană a Kuweitolui** de Avatif al-Azbi as-Sabah, culegere de studii de o deosebită importanță pentru istoria literaturii kuveitiene, avînd la bază numeroase documente literare contemporane.

Cornelius Ryan

● A încetat din viață, la New York, autorul amănunțitei reconstituiri a debarcării trupelor aliate în Normandia, **Ziua cea mai lungă**. Cornelius Ryan s-a născut la Du-

blin în 1920, iar în perioada celei de a doua conflagrații mondiale a lucrat în calitate de corespondent de război al ziarului londonez „Daily Telegraph”. În 1947 a emigrat în Statele Unite unde a mai scris alte trei lucrări asupra celui de al doilea război mondial.

FEPACI

● „Federația panafri-cană a cineaștilor”, grupînd 33 de țări din continentul african, s-a reunit de curînd, la Cartagina, în cea de a cincea sesiune.

Principalul premiu a fost atribuit filmului **Kafr Kassem**, realizat de Borhan Alaoulé, coproducție libano-siriană, și filmului **Capre negre** al lui Med Hondo, mauritanian fixat la Paris, unde, de altfel, i se și proiectează actualmente filmul.

Al doilea premiu a fost acordat filmului tunisian, **Sejuane** (singura producție a țării-gazdă pe 1974), avînd ca realizator pe Ben Ammar.

Alte filme africane prezentate: unul senegalez (al lui Mahama Johnson), altul nigerian, Tula (al lui Mustafa Alassane) abordează teme sociale, ca, de altfel, și cele vreo 12 scurt-metraje, documentare palestiniene.

Un serial după „Suflete moarte”

● Cu următoarele „opt pagini” a continuat la televiziunea italiană serialul după romanul **Suflete moarte** de Gogol. Nu este fără legătură ecranizarea acestui roman clasic rus în Italia: numeroase pagini din marcele său „poem” au fost scrise de Gogol la Roma. Regizorul spectacolului este Corrado Augias, iar interpretul principal, Franco Parenti.

Festival internațional de pictură

● Al VI-lea Festival internațional de pictură de la Cagnes-sur-mer, una din cele mai interesante manifestații internaționale consacrate picturii, a reunit o selecție de peste 400 de picturi aparținînd unor pictori din 40 de țări. **Oscarul picturii** a fost decernat italianului Antonio Recalcati, „Paleta de aur” — englezilor Fionnuala Boyd și Leslie Evans, premiul doi „Paleta de aur” lui Victor Fortes din Portugalia și premiul trei „Paleta de aur” lui Bernard Moninot (Franța).

Un roman de succes

● Scriitoarea Yvonne Baby a publicat de curînd **Le jour et la nuit**, roman de succes (Ed. Grasset), care se bucură de un remarcabil „top” de librărie, dar și de considerația criticii, mult mai exigentă. Iată citeva referințe care vorbesc despre valoarea acestei cărți: „Un poem al memoriei, de o pronunțată tandrețe filială, un roman al adevărului, descoperit în orice împrejurare” (Jacqueline Piatier, în „Le Monde”). Un frumos roman adevărat, pudic și, în același timp, grav — notează exigentul cronicar al cotidianului „Le Figaro”, Claude Mauriac, fiul celebrului romancier.

ATLAS

Peisaje și poeți

FESTIVALURILE de poezie seamănă cu orașele în care se desfășoară, cu popoarele care le organizează, cu poeții care participă la ele, cu apele sau munții care le sfințesc. La Paris — sînt reci și totuși atrăgătoare, familiare, parcă știute de demult, ca o casă a bunicilor neîncălzită, neprimitoare, dar nostalgică și cu mereu misterioase unghere; în Belgia — sînt formaliste și apăsătoare, pe țărmul mereu variabil al mării supuse misterioaselor legi ale fluxului și cerului jos; în Finlanda — sînt limpezi și îmbătătoare, printre crînguri adolescente de mestecenii și locuri atît de transparente, încît pare că pămîntul doarme cu ochii deschiși și visează păduri; la Budapesta — sînt mondene și amabile; la Leningrad — tulburătoare, evocatoare, acoperite de apele Nevei și ale marii literaturii.

Ultimul festival de poezie la care am participat s-a desfășurat într-o țară cu nume sunător: Texas, într-un continent exotic și greu de imaginat: Statele Unite, pe o planetă îndepărtată și necunoscută: America. Participau — un poet indian american din tribul Picioarelor Negre și un poet american venit cu mai puțin de zece ani în urmă din Anglia, un poet din Nigeria și altul din Germania Federală, o poeză de culoare din New York și un poet revoltat și romantic din Madrid. În mod cu totul ciudat, complicata compoziție etnică a invitaților — care făcea să se discute despre Europa ca despre un pămînt din altă lume aflat, o, da, de cealaltă parte a Oceanului Atlantic, nu accentua înstrăinarea dintre noi, ci ne îndepărta complexele și ne obliga să ne integrăm sălii aceleia arhipline de tineri îmbrăcați în blue-jeans și așezați turcește pe scăările amfiteatrului, veniți să ne asculte cu un aproape naiv entuziasm, și cu o atît de ingenuă curiozitate. Rînd pe rînd, poeții pășeau la tribuna modestă, așezată în fața unui ecran și — în timp ce glasul lor urca și cobora vocabulele melodioase ale limbii lor materne — pe marea pinză albă erau proiectate versurile traduse în engleză. Iar rezultatul era neașteptat și tulburător. Urechile care auzeau strofele originale și ochii care le pătrundeau înțelesul se uneau pentru a da o imagine legată, ca un pod din mișcătoare corăbii pe care poezia trecea înspre public firesc și se așeza tinerește pe dușumea.

Îmi amintesc cum, la un moment dat, poetul nigerian a explicat sălii că va citi un fel de descîntec popular, în care, după fiecare vers, trebuie pronunțată — în cor, de către întreaga asistență — o aceeași formulă magică, și cum sala întreagă s-a pornit să repete după fiecare rînd, rostit într-o limbă nemaiauzită, un cuvînt neînțeles, cu sensuri magice necunoscute. În mod straniu pentru zîmbetul nostru nastratinesc, aspectul comic-absurd al situației s-a estompat înainte de a fi observat de ceilalți, în timp ce glasurile dirijate cu autoritate de bărbatul negru, înalt, de la tribună, formau un impresionant, convîns cor antic, umplînd petele albe dintre silabe cu nelișiștea lor colectivă. Îmi mai amintesc liniștea în care cădeau cuvintele românești și senzația materială că, în aceeași clipă, ele se transformă în sensuri înfiorate și în lacrimi de pace. Și totul se petrecea în Texas, într-un peisaj familiar de foioase îmbrăcînd aproape mioritice coline.

Ana Blandiana

Din lirica mongolă contemporană

Băgziin Javuuhulan

Prima zăpadă

Odată, în zorii de toamnă tirzie,
o lumină sălbatecă-n ochi m-a lovit,
o lumină pe care privirea n-o știe
decît în mijlocul verii, torid.
Un soare fierbinte năvălea prin fereastră
spre obraji-mi, spre frunte inclinîndu-se-aprins
și-l simțeam invizibil lunecîndu-mi pe față
și soare de iulie părea dinadins.
Și chiar respirația mi-o simțeam sufocată
de zăduful din iulie, cumplit.
Dar ușa s-a deschis ca o gură, deodată,
și vîntul prin ea pin-la mine-a venit.
Nu! Nu era nici scrum, nici căldură,
afară, pe străzile mute —
ci doar o întindere albă și pură
creată de miini nevăzute.
Pămîntul întreg părea nou-născut
și-n inimă-l simțeam cum se zbate —
parcă mii de mirese din cer au căzut
în albă găteală-mbrăcate.
Iar cerul — albastru, de nici un nor tulburat...
Și lumea compusă doar din două culori —
de parcă altele n-au existat,
sau au fost, pentru noi, doar adaosul lor.
Iar cerul lucea imens și curat...
Și eu, neputîndu-l în brațe cuprinde,
din prima zăpadă un bulgăr am luat —
de pe ntinderile albe și sfînte.
Strălucîndu-mi în palmă, se topea liniștit
parcă-o forță ascunsă îl tira cu-al ei val.
Îl priveam și tăceam și eram amețit
de aerul patriei, fără egal.

În românește de
DIM. RACHICI

Gala filmului albanez

UN POEM cinematografic dedicat dragostei față de oameni se compune treptat din imaginile filmului **Drumuri albe**, prezentat vineri seara, în spectacolul de gală organizat la „Casa filmului”, cu prilejul celei de a XXX-a aniversări a eliberării Albaniei. Itinerarul unui om obișnuit coincide cu liniile de forță ale narațiunii acestei pelicule; gesturile simple ale vieții și muncii eroului devin embleme ale realității cotidiene, simboluri contemporane ale abnegației, generozității, curajului. O zi de lucru concentrează o suită de întîmplări, fapte de eroism cotidian, născute

din responsabilitatea față de datoriile asumate, din iubirea față de semenii. Ca un portret exemplar, conturat cu evidentă emoție de către autori, se alcătuiește întregul film; dar „drumurile albe” ale personajului principal leagă orașele țării, întîlnesc traiectoriile altor destine, reunesc gîndurile prietenilor, ca și pe cele ale necunoscuților. Căci alegîndu-și eroul, cineaștii albanezi au dorit să vorbească nu numai despre un singur om, ci au voit să evoce simplu, direct, și noblețea caracterelor, și frumusețea realizărilor de azi ale poporului, ale patriei lor.

NICOLAE CEAUȘESCU : România, pentru o politică de pace și colaborare internațională (Copertă la ediția întâia a volumului apărut la editura Kobunsha — Tokyo).

Sensul istoriei

SE spune că darul cel mai de preț al omului este cuvântul, prin intermediul căruia își exprimă gândurile și sentimentele. Obșinuții zilnic cu această comunicare prin cuvinte, nu mai realizăm întotdeauna prospețimea și semnificația profundă a unor expresii ca : **evenimente istorice, documente istorice, zile istorice.** Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român are, printre altele, darul de a ne contura adevărata dimensiune a acestor noțiuni legate de istorie, deoarece toate documentele prezentate și hotărârile stabilite sînt extrase din experiența milenară a poporului român, din lupta revoluționară a clasei noastre muncitoare, luptă pe care comuniștii au ridicat-o la expresia sa maximă : construirea socialismului și trecerea spre comunism în România.

Documentele și hotărârile acestea, deduse din analiza trecutului, sînt creatoare de prezent și de viitor, deci de istorie. Fără să fim lipsiți de modestie, putem afirma deschis că forumul comuniștilor români s-a constituit într-un veritabil **eveniment istoric**, iar documentele și hotărârile sale au devenit de **însemnătate istorică.**

Nu mai e un secret pentru nici unul din noi și, cred, pentru nici unul din prietenii numeroși ai României de pe toate meridionalele globului, că această politică de partid și de stat, marcată de un fierbinte patriotism socialist și de un puternic și consecvent spirit internaționalist, poartă pecetea unei personalități deosebite, pe care în mod atât de fericit a creat-o și a impus-o lupta aspră și îndelungată a mișcării muncitorești și comuniste din România. Este vorba de personalitatea secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, omul care, pornind din rădăcina vitezei țărăniști române, a devenit repede muncitorul și militantul comunist fără frică și fără prihană, apoi, conducătorul cu adevărat de tip nou, a cărui gândire deschisă la tot ce este avansat și progresist în ideologia revoluționară a secolului XX, a cărui voință, bărbăție și demnitate l-au consacrat în conștiința națională și internațională drept personalitatea fără egal în istoria contemporană a românilor. Sînt mindru și fericit să afirm că, în munca mea în străinătate, nu este zi în care să nu constat cu bucurie cit de profund se identifică, în conștiința lumii, politica de largi dimensiuni a României cu personalitatea președintelui ei, purtînd, pe bună dreptate, denumirea de „politică Ceaușescu”. Cînd spun lume, nu mă refer doar la oameni politici și diplomați, ci în primul rînd la oamenii simpli, muncitori, țărani, intelectuali, indiferent de filosofia și concepțiile lor politice, care îndată ce aud numele României adaugă numele lui Ceaușescu, precum într-un uriaș și patetic poem al luptei și speranței de pace, de dreptate, de respect și colaborare între oameni și națiuni.

Cum am putea oare să nu ne bucurăm cu toții că istoria, atît de copricioasă, totuși, și atît de zgîrcită în consacrarea unor mari și veritabile personalități contemporane, i-a hărăzit tovarășului Nicolae Ceaușescu un loc de frunte ! Propunerea de realegere a secretarului general al partidului în această înaltă funcție și copleșitoare răspundere, pe care numai o personalitate de dimensiunile sale politice și umane și-o poate asuma, nu înseamnă în fond altceva decît că Congresul al XI-lea încredințează autorului uriașei opere de conducere și dimensionare a făuririi socialismului în România destinul continuării ei ferme, a amplificării și trecerii ei în etapa superioară a comunismului. Voința partidului, voînța întregului popor, imprimă acestei alegeri un caracter istoric.

DACA m-ar întreba cineva ce-mi doresc mai mult în aceste zile, aș răspunde, fără nici o ezitare, că aș vrea să rămîn pînă la sfîrșitul vieții un ostaș în lupta aceasta condusă de partidul nostru, în frunte cu tovarășul Ceaușescu, pentru progresul și fericirea poporului român, harnic, civilizat și nobil, atît de profund legat, prin firea și tradițiile sale, de progresul și fericirea tuturor popoarelor. Pentru mine, ca scriitor și ca diplomat, aceasta este prima învățătură și cel mai înalt comandament ce le desprind din **Programul** atotcuprinzător al partidului nostru, din tezaurul de idei și indicații ale **Raportului** prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu. Ca scriitor, aș dori să pot înfățișa cit mai veridic și convingător **sufletul** acestei lupte, adică oamenii ei, esența lor cea mai avansată — militanții pentru îndeplinirea planurilor cutezătoare și dificile pe care le adoptă Congresul. Ca diplomat, să militez pentru cunoașterea și promovarea politicii externe românești în zona Balcanilor, unde îmi desfășor activitatea, politică ce beneficiază — ca toate celelalte componente ale complexului unitar de principii și norme ce trebuie să guverneze relațiile internaționale — de idei clare, statornice, ferite de orice caracter oportunist sau conjunctural, fiind un bun nu numai al României, ci al tuturor țărilor și popoarelor din această zonă, leagăn al unei vechi și strălucite civilizații, al democrației și umanismului clasic.

Viața a demonstrat în ultimii zece ani, de cînd „politică Ceaușescu” și-a definit concepția asupra necesității unei noi ordini politice și economice mondiale, că ori de cîte ori sînt respectate principiile binecunoscute ale normelor noi de relații între partide, guverne și popoare, orice problemă mondială poate fi soluționată prin mijloace politice, printr-un efort reciproc sau multilateral. Și, invers, s-a văzut că atunci cînd aceste principii nu sînt respectate, cînd se încalcă dreptul la independență și suveranitatea popoarelor, principiul egalității depline în drepturi, al neintervenției în afacerile interne, al nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forță, cînd se duce, deci, o politică imperialistă, de amestec și dictat, atunci diverse zone ale lumii, uneori întreaga comunitate mondială, sînt împinse în pragul conflictelor.

Aș aminti numai două exemple în acest sens. Încă în vara lui 1967 — mi-aduc aminte, era în cadrul unei mari adunări populare la Brașov — în momentul izbucnirii ostilităților din Orientul Mijlociu, președintele Ceaușescu a definit poziția României, confirmată de timp ca fiind o atitudine logică, dreaptă și morală. Spiritul ei constructiv, consecvența cu care a fost urmărită s-au dovedit foarte utile tuturor popoarelor din zonă, eforturilor mai largi de pace și securitate internațională.

Un alt exemplu. În vara aceasta, am trăit cu toții drama cipriotă. Din nou, poziția României a fost clară, răspăcată, formulată imediat ce s-au declanșat evenimentele, fără nici un echivoc. Urmărind îndeaproape evoluția conflictului chiar din epicentrul cutremurului, pot afirma că poziția noastră, inițiativele președintelui României au fost din nou deosebit de apreciate de părțile implicate în conflict.

S-a văzut limpede că țara noastră militează din convingere, cu un ascuțit simț al moralei noi, Internaționale, împotriva dictonului vechi, imperialist, „divide et impera”, apărînd cauza justă a popoarelor, întărind eforturile pentru instaurarea păcii și cooperării libere între toate națiunile. Lumea a înțeles că „politică Ceaușescu” este viziunea integrală, organică, a politicii externe românești, expresia unui înalt spirit militant, al datoriei față de poporul român și de comunitatea internațională, făcînd din autorul ei un adevărat campion al luptei celei mai nobile pe care o dă secolul nostru : pacea, securitatea, cooperarea !

SÎNT cunoscute sentimentele trainice, de frăție, care ne leagă de toate țările socialiste, piatră unghiulară în politica externă românească. Sînt cunoscute și apreciate relațiile de colaborare și înfrățire cu toate statele care și-au cucerit recent independența națională, sau mai luptă pentru dobîndirea ei, în genere, cu larga mișcare a luptei antiimperialiste, pentru transformări democratice, revoluționare, socialiste. Avem și dezvoltăm în continuare legături multiple cu toate statele lumii, indiferent de regimul lor politic și social. În acest cadru larg, bine conturat, are loc cunoașterea realităților politico-economice din fiecare țară, pentru a da trînicie relațiilor României cu toate statele.

Spiritul Congresului al XI-lea ne impune și o serie de măsuri practice, urgente, profitabile cunoașterii geniului creator românesc în pas cu marea și luminată politică a țării noastre. Editurile noastre s-ar onora pe sine tipărînd mai multe cărți în traduceri străine, piese de teatru, antologii diverse, fiindcă, har domnului, nu ducem lipsă de literatură bună și de traducători eminenți.

Cred că sînt multe partide și multe țări în lume care ar dori să aibă în față, cum avem noi acum, într-o sinteză atît de cuprinzătoare pe toate planurile existenței, învățămintele trecutului, care sînt dascălii cei mai buni ai viitorului. Și nu al unui viitor vag, ce ține doar de domeniul visării (oricît de frumoasă poate fi această latură a comunismului !), ci de tîrîmul unor previziuni, linii directoare, opțiuni și decizii calculate matematic, conform cuceririlor contemporane ale economiei politice, ale științelor sociale, ale revoluției tehnico-științifice mondiale, ale umanismului cel mai avansat și mai activ — umanismul socialist.

Ion Brad

Tocmai
dădea
să ningă...

Cine s-ar fi așteptat ? Cînd tocmai dădea să ningă și-i creșteau lui Dumnezeu trei aripi într-o parte și patru în cealaltă (colț cu Du-dești) se făcu negură în Giulești și ne bătu Metalul. Tamango, oprește-te aici că se-ngrașă dușmanii. Dacă-am încasat golul ăla nenorocit și n-am dat nici-unul, stăm cu capul în nori, împărțiți pe căprării — și, doamne, negri mai sînt munții, toamna cînd se duc recruții ! De unde și cîntecul :

Și-am să vorbesc cu colonelul
Să nu-mi bată băiețelul,
Să nu mi-l pună de plautoane,
Că e mititel și-adoarme.

Nu ninge. Morarul bătrîn nu vede pe cine trebuie. Se uită numai în Alpii Elveției, iar la meciul C.F.R. — Steaua a lipsit din cer nemotivat. Unde-ai fost iubitorule de Tească ? Circulă zvonul că la o piesă de Everac. Reușite lucrări dă omul ăsta la iveală. Noaptea-i mare și viața e ca un vagon în gară la Vintileanca. Eu sînt blond, el e anagramă, eu sînt de la Brăila, el ține cu U.T.A., eu țin cu Progresul de baltă, și tot așa înainte, stînd eu pe un grui în margine de București, trag linie și zic : măi flăcăi, beți cam mult și nu beți vin bun, dovadă că nu puteți înscire un gol în deplasare.

Sînt un plop într-un picior cînd vă văd cum vă chinuiți, iar cînd îmi înalț capul spre Arad, inima mea e un lac de lacrimi. Baba U.T.A., prefăcuta, a pierdut din nou. Drept care l-am sfătuit pe prietenul Mircea Micu să ia două foi de drum, măsline și alte boabe (amintiri frumoase, nu ?) și să dea o fugă în orașul de pe Mureș cu articolul meu în brațe. Știu c-ar avea succes !

Batem pas de defilare în falca străzii și a bulevardului cu fete dulci, dar pe teren stăm cu oasele la lună. Eu cred din ce în ce mai mult că unor fotbaliști iubiți nu le mai place jocul și nu m-ar mira să-i aud strigînd în cor : ciinele moare de drum lung și prostul de grija altuia. Ce să vă mai spun ? Cînd mă uit la ei cu cită silă dau în minge mi-e sufletul ca un iepure împușcat în sezon interzis.

S-auzim de bine.

Fănuș Neagu

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Director **GEORGE IVAȘCU**

